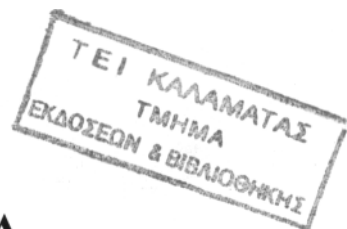

ΑΝΩΤΑΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ
ΔΗΜΟΥ ΤΥΡΝΑΒΟΥ»**

Καθηγητής: Κος Σταματόπουλος Δημήτριος

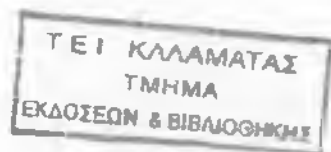
**Σπουδάστρια:
Κολιού Ευαγγελία**

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2010

Ευχαριστίες

*Μου δίνεται η ευκαιρία με την
περάτωση της πτυχιακής μου εργασίας
να ευχαριστήσω θερμά τον καθηγητή
μου Κύριο Σταματόπουλο Δημήτριο που
στήριξε την προσπάθειά μου αυτή,
με καθοδήγησε και μου αφιέρωσε
λίγο από τον πολύτιμο χρόνο του.*

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Σελ.:

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	
ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ	6
1.1. Πολιτισμός – Πολιτιστική Δραστηριότητα – Ορισμοί	6
1.2. Ιστορική Αναδρομή	7
1.3. Ο πολιτισμός ως αντιστοίχιση του civilisation	10
1.4. Ο πολιτισμός ως αντιστοίχιση του culture	11
1.5. Η λειτουργιστική προσέγγιση	12
1.6. Η ανθρωπολογική προσέγγιση (Ρουθ Μπένεντικτ και Μάργκαρεντ Ριντ)	13
1.7. Πολιτιστική πολιτική και Ε.Ε.	13
1.7.1. <u>Ευρωπαϊκές πολιτικές πολιτισμού</u>	13
1.7.2. <u>Ανεπάρκειες και αδυναμίες των ευρωπαϊκών πολιτικών πάνω στο πολιτισμό</u>	16
1.8. Πολιτιστική πολιτική και Κράτος	19
1.9. Πολιτιστική πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση	22
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	
ΔΗΜΟΣ ΤΥΡΝΑΒΟΥ	28
2.1. Δήμος Τυρνάβου	28
2.2. Ιστορική Αναδρομή	31
2.3. Οικονομική ανάπτυξη	36
2.4. Φυτική παραγωγή	37
2.5. Ζωική παραγωγή	38
2.6. Οινοποιείο Τυρνάβου	38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο	
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΥ ΤΥΡΝΑΒΟΥ	40
3.1. Πολιτιστικές Υποδομές	40
3.1.1. <u>Δημοτικό Θέατρο</u>	40
3.1.2. <u>Εμμανουήλειο Πνευματικό Κέντρο</u>	41
3.1.3. <u>Δημοτική πινακοθήκη</u>	41
3.1.4. <u>Λέσχη πολιτισμού</u>	42
3.1.5. <u>Λαογραφικό – αγροτικό μουσείο</u>	43
3.1.6. <u>Παλαιοσεισμολογικό μουσείο</u>	44
3.1.7. <u>Δελήγειο ίδρυμα Δαμασίου</u>	44
3.2. Πολιτιστική παράδοση	46
3.2.1. <u>Τα σταμπωτά του Τύρναβου</u>	46
3.2.2. <u>Δαντελοπλεκτική – κουκάκια</u>	52
3.2.3. <u>Κεραμική παράδοση</u>	55
3.3. Ήθη και Έθιμα	58
3.3.1. <u>Τυρναβίτικο Καρναβάλι</u>	58
3.3.2. <u>Μπουρανί</u>	61
3.4. Πολιτιστικές εκδηλώσεις	67
3.4.1. <u>Γιορτή τσίπουρου</u>	67
 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	 69
 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	 71
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΗΜΟΥ ΤΥΡΝΑΒΟΥ	
ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ – ΜΠΟΥΡΑΝΙ 2007 & 2008	
 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	 82

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από τους αρχαίους χρόνους, οι πρόγονοί μας οριοθέτησαν τον πολιτισμό, ως ανθρώπινο έργο. Μια έκφανση του πνευματικού βίου και της δημιουργίας, από μια πρωταρχική φυσική κατάσταση, προς τις υψηλότερες, ανώτερες μορφές. Δηλαδή, μια τάση προς τα άνω, με προσπάθεια προς καλλιέργεια και εξευγενισμό. Το επινοητικό ανθρώπινο πνεύμα και η εκπληκτική του ικανότητα στην επίλυση των υφιστάμενων προβλημάτων και ανεύρεση, όλων των κατευθύνσεων και σχέσεων που διέπουν την προσωπική ζωή και την καθαρή υποκειμενικότητα, τις ψυχικές ανάγκες και δυσκολίες.

Ο προσδιορισμός της έννοιας των αξιών, πνευματικών, ηθικών, αισθητικών, θεωρητικών και πρακτικών, αποκάλυψε τις εκδηλώσεις του πολιτισμού. Και τούτο διότι, κάθε πράξη, με βάση, την επιστημονική έρευνα, την γνώση, την αλήθεια και με επιδίωξη μίας αξίας, όπως την αξία του αληθούς, του καλού και αγαθού στην φιλοσοφία, του αγίου και της αγάπης στην θρησκεία, του ωραίου στην Τέχνη, του δικαίου στην κοινωνία, προσεγγίζεται η ουσία του πολιτισμού.

Χρειάστηκαν αιώνες τριβής, του ανθρώπινου είδους, με την υλική αρχικά και μετέπειτα, την πνευματική ζωή, η συγκρότηση και ο πλουτισμός της συνείδησης, του αισθήματος και η αντίληψη της πραγματικότητας, θεωρητικά και πρακτικά, για να φτάσει στο επίπεδο να ψηλαφίσει, αριθμήσει και μετρήσει, με την λογική φυσικά, αλλά και το συναίσθημα, αυτές τις αξίες.

Σκοπός της παρακάτω εργασίας είναι να αναδείξει την πολιτιστική δραστηριότητα του Δήμου Τυρνάβου και τον τρόπο με τον οποίο ασκείται αυτή.

Για την εκπόνηση της πτυχιακής χρησιμοποιήθηκε ελληνική και ξένη βιβλιογραφία, διαδικτυακές πηγές καθώς και στοιχεία που συλλέχτηκαν από την ίδια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ – ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

1.1. Πολιτισμός – Πολιτιστική Δραστηριότητα - Ορισμοί

Ο όρος πολιτισμός (<πόλις<πολίτης<πολιτισμός) εμφανίστηκε στα ελληνικά γράμματα τον 18ο αι. από τον Αδαμάντιο Κοραή, ως αντιστοίχιση του γαλλικού *civilisation* αλλά έκτοτε χρησιμοποιείται και με την έννοια του *culture/kultur* λόγω της έλλειψης ακριβούς αντίστοιχης μετάφρασης της ξενόγλωσσης έννοιας. Στα ελληνικά συγχέονται συχνά οι λέξεις παιδεία, πολιτισμός, κουλτούρα.

Ο πολιτισμός παρουσιάζει θεμελιακό πρόβλημα ορισμού, και ίδιο φαίνεται πως συμβαίνει και με τον συγγενή του όρο «κουλτούρα». Και οι δύο αυτοί όροι αντανακλούν μέσα από τις διαφορετικές σημασίες που τους έχουν κατά καιρούς αποδοθεί και τις διαφορετικές χρήσεις στις οποίες έχουν αξιοποιηθεί πολλές καίριες ιδέες, συνθήκες, εμπειρίες και συγκρούσεις που προσδιόρισαν τη φυσιογνωμία και την εξέλιξη της σύγχρονης εποχής. Η λέξη πολιτισμός, καθώς και η συγγενής της και συχνά χρησιμοποιούμενη σήμερα ως συνώνυμη λέξη κουλτούρα εμφανίστηκαν ίσως απροσδόκητα αργά στην ιστορία. Η πρώτη χρήση τους εντοπίζεται στη Δ. Ευρώπη κατά τα τέλη το 18ου αιώνα και την καθιέρωσή τους τον 19ο αιώνα, κατά την εποχή που αποκαλείται συνήθως νεότεροι χρόνοι ή νεωτερικότητα. Οι δύο αυτές λέξεις σε σύντομο χρονικό διάστημα απέκτησαν τόσο πολλές και διαφορετικές σημασίες, όσο και παρεξηγήσεις σχετικά με τον ορισμό τους. Ουσιαστικά αναδείχθηκαν σε βασικούς όρους όλων των ανθρωπιστικών και κοινωνικών επιστημών, από τη φιλοσοφία και την αρχαιολογία, έως την ιστορία, την κοινωνιολογία και την εθνολογία. Ωστόσο, ακόμα και στο πλαίσιο της επιστημονικής χρήσης τους, φαίνεται πως δεν υπάρχει συμφωνία σε ό,τι αφορά στο νόημά τους.^{1,2}

---

¹ Γκιζέλης Γ., Το Πολιτισμικό Σύστημα. Ο Σημειωτικός και Επικοινωνιακός Χαρακτήρας του, Γρηγορόπουλος, Αθήνα, 1980

² Φύλιας Βασίλης, Κοινωνιολογία του Πολιτισμού: Βασικές Οροθετήσεις και κατευθύνσεις, 1ος τόμος, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση, 2000, ISBN 960-02-1392-5

Το 1952 οι εθνολόγοι Άλφρεντ Κρέμπερ Alfred Kroeber και Κλάιντ Κλάκχον Clyde Kluckhohn κατέγραψαν 164 διαφορετικούς ορισμούς της κουλτούρας, και έκτοτε ο αριθμός αυτός αυξήθηκε. Τούτη η εννοιολογική διάσταση είναι εντονότερη στην Ελλάδα στη χώρα μας μιαν ακόμα εντονότερη μορφή καθώς οι έννοιες του πολιτισμού και της κουλτούρας είναι δάνειες. Η λέξη κουλτούρα ειδικότερα είναι γλωσσικό δάνειο το οποίο στερείται παραγώγων στην ελληνική γλώσσα. Το σημαντικότερο πιθανώς πρόβλημα είναι ότι και οι δύο έννοιες δεν έτυχαν συστηματικής επεξεργασίας και εφαρμογής, καθώς δεν διαθέτουμε μακρά και πλούσια παράδοση στις κοινωνικές επιστήμες. Είναι ενδεικτική η μοίρα της «κουλτούρας», η ξενικότητα της οποίας προκαλεί συχνά αντιδράσεις Ο Μ. Πλωρίτης λόγου χάρη, διερωτάται αγανακτισμένος «πότε επιτέλους θα αντικαταστήσουμε την ξενική και κακόηχη λέξη κουλτούρα με τη θαυμάσια ελληνική και ταυτόσημη λέξη Παιδεία;» Προτάσεις έχουν γίνει επίσης προκειμένου αποδοθεί η ξένη λέξη ως «πνευματική καλλιέργεια», «πνευματικός πολιτισμός», «πολιτιστικό σύστημα» «πολιτιστικό μάρφωμα» κ.α.

Ως πολιτιστική δραστηριότητα νοείται η δραστηριότητα που αποσκοπεί στην προστασία, αξιοποίηση και προβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς καθώς και στην ενίσχυση και προβολή του νεότερου και σύγχρονου πολιτισμού, ο οποίος περιλαμβάνει κάθε δράση που αποσκοπεί ιδίως στην παραγωγή, καλλιέργεια, προαγωγή και διάδοση των γραμμάτων, της μουσικής, του χορού, του θεάτρου, του κινηματογράφου, της αρχιτεκτονικής, της ζωγραφικής, της γλυπτικής, των εικαστικών τεχνών.^{3,4}

1.2. Ιστορική Αναδρομή

Οι πρώτοι χρήστες του όρου, του απέδιδαν μάλλον την σημασία της εκλεπτυσμένης συμπεριφοράς, της εξελικτικότητας του ατόμου, της ευγενείας, και

---

³ Γκιζέλης Γ., Το Πολιτισμικό Σύστημα. Ο Σημειωτικός και Επικοινωνιακός Χαρακτήρας του, Γρηγορόπουλος, Αθήνα, 1980

⁴ Φίλιας Βασίλης, Κοινωνιολογία του Πολιτισμού: Βασικές Οροθετήσεις και κατευθύνσεις, 1ος τόμος, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση, 2000, ISBN 960-02-1392-5

της απελευθέρωσης των ηθών. Αυτή η σύλληψη, αριστοκρατικής καταγωγής, περιείχε τη ιδέα της εξέλιξης του συνόλου προς το καλύτερο, και είχε ως κεντρική ιδέα έναν προοδευτικό πολιτισμό και μία πολιτισμένη και εκπολιτιστική Δύση.

Σύμφωνα με τον Albert Sanon:

«Πάντα με το άρθρο να προηγείται στον ενικό αριθμό, ο πολιτισμός εξέφρασε την ανάγκη παγκοσμιοποίησης του διαφωτισμού και την πίστη του σε μία πρόοδο δίχως τέλος ολόκληρης της ανθρωπότητας, με τις ανθρώπινες κοινωνίες να οφείλουν - η καθεμία με τον ρυθμό της- να γίνουν συμμετοχοί του ενιαίου πολιτισμού, ακολουθώντας το παράδειγμα των πιο προχωρημένων μεταξύ τους κοινωνιών».

Ο πολιτισμός -(culture) ενίοτε και (civilization) σε διαφορετικό εννοιολογικό πλαίσιο- είναι ένας από τους πλέον συνηθισμένους όρους στη σύγχρονη αρχαιολογία, που προήλθε από την ανθρωπολογία και την κοινωνιολογία. Οι εθνολόγοι Alfred Kroeber και Clyde Kluckhohn το 1952, σε μια προσπάθειά τους να καταγράψουν τα διαφορετικά νοήματα αυτής της λέξης κατέληξαν σε 164 διαφορετικές ερμηνείες. Ο ανθρωπολόγος E. B. Tylor έθεσε τις βάσεις ενός ορισμού στα τέλη του 19ου αι. (1871) καθορίζοντας τον πολιτισμό (culture) ως "σύνθετο σύνολο που περιλαμβάνει τη γνώση, την πίστη, την τέχνη, τον νόμο, τα ήθη και τα έθιμα και άλλες δεξιότητες που απέκτησε ο άνθρωπος ως μέλος μιας κοινωνικής ομάδας. Υπό μία γενική έννοια λοιπόν είναι μια κοινά αποδεκτή μορφή συμπεριφοράς που υιοθετείται από μια δεδομένη κοινωνία και που περιλαμβάνει διακριτά και πολύπλοκα συστήματα τεχνολογίας, κοινωνικής οργάνωσης, σκέψης, κοσμολογίας, και ιδεολογίας. Ο πολιτισμός συνδέει την ανθρώπινη κοινωνία με το περιβάλλον της και για τον Leslie White, που έγραψε στα τέλη του 1950, είναι ένα υπερσωματικό χρονικό συνεχές πραγμάτων και γεγονότων εξαρτώμενων από τη συμβολοποίηση... έναν μηχανισμό δηλαδή που εξασφαλίζει την ασφάλεια και τη διάρκεια ομάδων και ατόμων του ανθρώπινου είδους.^{5,6}

Στην καθαρά αρχαιολογική του έννοια, η ιδέα του πολιτισμού καθιερώθηκε στα τέλη του 1920 από τον Βερ Γκόρντον Τσάιλντ, η μαρξιστική οπτική του οποίου

---

⁵ Γκιζέλης Γ., Το Πολιτισμικό Σύστημα. Ο Σημειωτικός και Επικοινωνιακός Χαρακτήρας του, Γρηγορόπουλος, Αθήνα, 1980

⁶ Φίλιας Βασίλης, Κοινωνιολογία του Πολιτισμού: Βασικές Οροθετήσεις και κατευθύνσεις, 1ος τόμος, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση, 2000, ISBN 960-02-1392-5

αποτυπώθηκε ως εξής στην πρότασή του για τον ορισμό της έννοιας: "Ανακαλύπτουμε ότι ορισμένοι τύποι υπολειμμάτων -αγγεία, αναθήματα, ταφικές πρακτικές και τύποι κατοικιών- επανειλημμένα συνδέονται. Ένα τέτοιο σύμπλεγμα συσχετιζόμενων χαρακτηριστικών το ονομάζουμε πολιτισμική ομάδα ή απλά πολιτισμό. Υποθέτουμε ότι αυτό το σύμπλεγμα που ανακαλύψαμε είναι απλά η υλική έκφραση ενός λαού, όπως θα τον αποκαλούσαμε σήμερα". Όπως είναι φυσικό, ο αρχαιολογικός πολιτισμός καθορίζεται από την ερμηνεία των αρχαιολόγων, παρά από τους ανθρώπους που συμμετείχαν δυναμικά στη διαμόρφωσή του.

Στην Ελλάδα αξίζει να αναφερθεί πως δεν υπάρχει διευκρίνιση ή ορισμός του όρου "πολιτισμός" ούτε στο Σύνταγμα, και περισσότερο συνδέεται ως όρος με την ελληνική πολιτιστική κληρονομιά.

Τον 19ο αι. ο όρος πολιτισμός συνδεόταν ακόμη με την έννοια της προόδου, της τελειοποίησης και της αξιολόγησης (με την έννοια της κρίσης).

Σήμερα, με τον όρο πολιτισμό έχουμε την τάση να συμπεριλαμβάνουμε τις διάφορες κουλτούρες. Ο Lévi-Strauss μιλάει για έναν ενιαίο πολιτισμό (civilisation) ο οποίος απαρτίζεται από διάφορες κουλτούρες (cultures). Έτσι ο όρος πολιτισμός (civilisation) κρατάει μία υπερεθνική έννοια, ενώ ο όρος κουλτούρα (culture) χρησιμοποιείται κυρίως σε (ενδο)κοινωνικό επίπεδο και μπορεί να αναφέρεται σε μία ομάδα ή μια κατηγορία. Υπό αυτό το πρίσμα θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο πολιτισμός αντιπροσωπεύει την ενότητα και η κουλτούρα την διαφοροποίηση.^{7,8}

Ο πολιτισμός ως αντιστοιχισμός της λέξης culture/kultur διαχωρίζεται στην στενότερη έννοια του όρου και την πιο ευρεία, ανθρωπολογική του έννοια. Συμφωνα με την Δήλωση της Mondiacult, της παγκόσμιας συνόδου για την πολιτιστική πολιτική (politique culturelle) που διοργανώθηκε το 1982 στο Μεξικό: « Με την ευρεία του έννοια ο πολιτισμός αντιπροσωπεύει σήμερα το σύνολο των διαφοροποιών στοιχείων, πνευματικών και υλικών, διανοητικών και συναισθηματικών που χαρακτηρίζουν μία κοινωνία ή μία κοινωνική ομάδα.

---

⁷ Γκιζέλης Γ., Το Πολιτισμικό Σύστημα. Ο Σημειωτικός και Επικοινωνιακός Χαρακτήρας του, Γρηγορόπουλος, Αθήνα, 1980

⁸ Φύλιας Βασίλης, Κοινωνιολογία του Πολιτισμού: Βασικές Οροθετήσεις και κατευθύνσεις, 1ος τόμος, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση, 2000, ISBN 960-02-1392-5

Συμπεριλαμβάνει, εκτός των γραμμάτων και των τεχνών, τον τρόπο ζωής, τα βασικά δικαιώματα του ανθρώπου, το σύστημα αξιών, τις παραδόσεις και τα δόγματα.

Με την στενή του έννοια εννοεί κυρίως το σύνολο των αξιών καθώς και τις γνωστικές και αισθητικές συνήθειες μίας κοινότητας και υπό αυτό το πρίσμα περιλαμβάνει την πολιτιστική κληρονομιά, τις τέχνες, τη λογοτεχνία και τα κινήματα σκέψης.»

Ο πολιτισμός αποτελεί βασικό στοιχείο της εθνικής ταυτότητας ενός λαού καθώς και αποφασιστικό παράγοντα κοινωνικής συνοχής.^{9,10}

1.3. Ο πολιτισμός ως αντιστοίχιση του *civilisation*

Ο όρος πολιτισμός με την ισοδύναμη έννοια του αγγλικού *civilization* εμφανίστηκε και χρησιμοποιείται από τον 18ο αι. Οι πρώτοι χρήστες του όρου, του απέδιδαν μάλλον την σημασία της εκλεπτυσμένης συμπεριφοράς, της εξελικτικότητας του ατόμου, της ευγενείας, και της απελευθέρωσης των ηθών. Αυτή η σύλληψη, αριστοκρατικής καταγωγής, περιείχε τη ιδέα της εξέλιξης του συνόλου προς το καλύτερο, και είχε ως κεντρική ιδέα έναν προοδευτικό πολιτισμό και μία πολιτισμένη και εκπολιτιστική Δύση. Σύμφωνα με τον Albert Sanon:^{11,12,13}

«Πάντα με το άρθρο να προηγείται στον ενικό αριθμό, ο πολιτισμός εξέφρασε την ανάγκη παγκοσμιοποίησης του διαφωτισμού και την πίστη του σε μία πρόοδο δίχως τέλος ολόκληρης της ανθρωπότητας, με τις ανθρώπινες κοινωνίες να οφείλουν - η καθεμία με τον ρυθμό της- να γίνουν συμμετέχοντες του ενιαίου

---

⁹ Γκιζέλης Γ., Το Πολιτισμικό Σύστημα. Ο Σημειωτικός και Επικοινωνιακός Χαρακτήρας του, Γρηγορόπουλος, Αθήνα, 1980

¹⁰ Φίλιας Βασίλης, Κοινωνιολογία του Πολιτισμού: Βασικές Οροθετήσεις και κατευθύνσεις, 1ος τόμος, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση, 2000, ISBN 960-02-1392-5

¹¹ Πασχαλίδης Γ. «Εισαγωγή στην έννοια του πολιτισμού» στο Εισαγωγή στον Ελληνικό Πολιτισμό, ΕΑΠ Πάτρα 1999 ISBN 960-538-054-4

¹² Journet, Nicolas: "Penser la culture", περιοδικό Sciences Humaines: Cultures, la construction des identités (No110 - Νοέμβριος 2000), ISSN 0996-6994

¹³ Sanon, Albert, «Vocabulaire critique des relations culturelles internationales», Παρίσι, La maison du dictionnaire, 1978

πολιτισμού, ακολουθώντας το παράδειγμα των πιο προχωρημένων μεταξύ τους κοινωνιών».

Τον 19ο αι. ο όρος πολιτισμός συνδεόταν ακόμη με την έννοια της προόδου, της τελειοποίησης και της αξιολόγησης (με την έννοια της κρίσης).

Σήμερα, με τον όρο πολιτισμό (civilisation) έχουμε την τάση να συμπεριλαμβάνουμε τις διάφορες κουλτούρες (culture). Ο Lévi-Strauss μιλάει για έναν ενιαίο πολιτισμό ο οποίος απαρτίζεται από διάφορες κουλτούρες. Έτσι ο όρος πολιτισμός κρατάει μία υπερεθνική έννοια, ενώ ο όρος κουλτούρα χρησιμοποιείται κυρίως σε (ενδο)κοινωνικό επίπεδο και μπορεί να αναφέρεται σε μία ομάδα ή μια κατηγορία. Υπό αυτό το πρίσμα θα μπορούσαμε να πούμε ότι ο πολιτισμός (civilisation) αντιπροσωπεύει την ενότητα και η κουλτούρα την διαφοροποίηση.
14,15,16

1.4. Ο πολιτισμός ως αντιστοίχιση του culture

Ο Βρετανός Εθνολόγος Έντουαρντ Μπάρνερντ Τέιλορ (Edward Burnet Tylor) στην εισαγωγή του βιβλίου του «ο Πρωτόγονος Πολιτισμός» εισήγαγε την καινοτόμο άποψη ότι ο πολιτισμός αποτελεί έκφραση της ζωής του ανθρώπου και «σύνθετο σύνολο που περιλαμβάνει τη γνώση, την πίστη, την τέχνη, το νόμο, τα ήθη και τα έθιμα και άλλες δεξιότητες που απέκτησε ο άνθρωπος ως μέλος μιας κοινωνικής ομάδας». Διεχώρισε έτσι την έννοια του πολιτισμού από αυτήν της λεγόμενης «υψηλής κουλτούρας» διευκρινίζοντας παράλληλα ότι ο πολιτισμός δε σχετίζεται με τη βιολογική κληρονομικότητα αλλά διαμορφώνεται σταδιακά από τους κοινωνικούς όρους που τον προσδιορίζουν.

Ο Τέιλορ όμως, επηρεασμένος από το πνεύμα του Διαφωτισμού και πεπεισμένος ότι οι κοινωνικές συνθήκες διαμορφώνουν τον πολιτισμό, θεώρησε ότι

---

¹⁴ Πασχαλίδης Γ. «Εισαγωγή στην έννοια του πολιτισμού» στο Εισαγωγή στον Ελληνικό Πολιτισμό, ΕΑΠ Πάτρα 1999 ISBN 960-538-054-4

¹⁵ Journet, Nicolas: "Penser la culture", περιοδικό Sciences Humaines: Cultures, la construction des identites (No110 - Νοέμβριος 2000), ISSN 0996-6994

¹⁶ Sanon, Albert, «Vocabulaire critique des relations culturelles internationales», Παρίσι, La maison du dictionnaire, 1978

υπάρχουν συγκεκριμένες και αξιολογήσιμες εξελικτικές φάσεις ενός πολιτισμού που ορίζουν την -παγκοσμίως κοινώς αποδεκτή- πρόοδό του.^{17,18,19}

1.5. Η λειτουργιστική προσέγγιση

Η λειτουργιστική προσέγγιση, επηρεασμένη από την κοινωνιολογία, βασίστηκε πάνω σε σχετιχιστικές θέσεις του Ντιρκάιμ (Durkheim) και του Μος (Mauss), οι οποίοι -προτιμώντας πάντα τη χρήση του όρου *civilisation* ή αναλόγων του και όχι του *culture*- είχαν στηρίξει την άποψη ότι κάθε λαός έχει τον πολιτισμό του ανεξαρτήτως φυλής. Βρήκε τον κυριότερο εκφραστή της στον Μπρόνισλαβ Μαλινόβσκι, που ενώ εισήγαγε ενδιαφέρουσες ιδέες, δεν κατόρθωσε να σχηματίσει ένα επαρκές θεωρητικό πλαίσιο για τον πολιτισμό. Σημαντική πάντως παραμένει η παρατήρησή του ότι δεν είναι εφικτή η αναγωγή ενός πολιτισμού στις ρίζες του, καθώς και η τοποθέτησή του περί ανεδαφικότητας της εξελικτικής-αξιολογικής θεώρησης του πολιτισμού, μετακυλύοντας έτσι παράλληλα το βάρος της έρευνας περισσότερο στην επεξήγηση της εσωτερικής συνοχής του.^{20,21,22}

---

¹⁷ Πασχαλίδης Γ. «Εισαγωγή στην έννοια του πολιτισμού» στο Εισαγωγή στον Ελληνικό Πολιτισμό, ΕΑΠ Πάτρα 1999 ISBN 960-538-054-4

¹⁸ Journet, Nicolas: "Penser la culture", περιοδικό Sciences Humaines: Cultures, la construction des identites (No110 - Νοέμβριος 2000), ISSN 0996-6994

¹⁹ Sanon, Albert, «Vocabulaire critique des relations culturelles internationales», Παρίσι, La maison du dictionnaire, 1978

²⁰ Πασχαλίδης Γ. «Εισαγωγή στην έννοια του πολιτισμού» στο Εισαγωγή στον Ελληνικό Πολιτισμό, ΕΑΠ Πάτρα 1999 ISBN 960-538-054-4

²¹ Journet, Nicolas: "Penser la culture", περιοδικό Sciences Humaines: Cultures, la construction des identites (No110 - Νοέμβριος 2000), ISSN 0996-6994

²² Conférence mondiale sur les politiques culturelles (Mexico 1982). Rapport final, Paris : Unesco, 1982

1.6. Η ανθρωπολογική προσέγγιση (Ρουθ Μπένεντικτ και Μάργκαρεντ Ριντ)

Σύμφωνα με τη δομιστική προσέγγιση που εξέφρασε πρώτος ο Λεβί Στρώς υφίσταται ένας υπερκείμενος πολιτισμός, οφειλόμενος στην κοινή καταγωγή των ανθρώπων που περιλαμβάνει τις επιμέρους εκφράσεις του, όπως αυτές διαμορφώνονται από τις κοινωνικές συνθήκες. Στόχος των δομιστών ήταν να παρουσιάσουν ένα μοντέλο που περιλαμβάνει όλα τα επιμέρους στοιχεία από τα οποία αυτό εξαρτάται και να προβλέψουν τις αλλαγές που μπορεί να επιφέρει μία συγκεκριμένη μεταβολή ενός στοιχείου πάνω στην αρχική δομή του μοντέλου. Ο ίδιος ο Στρώς είχε ισχυριστεί ότι «κάθε πολιτισμός μπορεί να θεωρηθεί ως ένα σύνολο συμβολικών συστημάτων». Κατά την εξέλιξη του δομισμού στην Αμερική διατυπώθηκε η θέση ότι κοινωνία και πολιτισμός είναι έννοιες αλληλοεξαρτώμενες και σχεδόν ταυτόσημες.

Οι απόψεις των δομιστών παρότι προσέφεραν ένα ολοκληρωμένο θεωρητικό πλαίσιο, επικρίθηκαν ότι εγκλωβίζουν μονοδιάστατα τη μελέτη στις δομές της κοινωνίας και αποτυγχάνοντας τελικώς να ερευνήσουν το αντικείμενο του πολιτισμού.^{23,24,25}

1.7. Πολιτιστική πολιτική και Ε.Ε.

1.7.1. Ευρωπαϊκές πολιτικές πολιτισμού

Ο πολιτισμός αποτέλεσε, από πολύ νωρίς, ένα από τα βασικά ζητήματα με τα οποία καταπάστηκε η Ευρωπαϊκή Ένωση, μολονότι από την αρχή, η φιλοδοξία μιας κοινής πολιτιστικής πολιτικής θεωρήθηκε ως ένα από τα πιο ακανθώδη θέματα, καθώς προσέκρουε στις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες της κάθε χώρας. Ακόμη και

---

²³ Πασχαλίδης Γ. «Εισαγωγή στην έννοια του πολιτισμού» στο Εισαγωγή στον Ελληνικό Πολιτισμό, ΕΑΠ Πάτρα 1999 ISBN 960-538-054-4

²⁴ Journet, Nicolas: "Penser la culture", περιοδικό Sciences Humaines: Cultures, la construction des identites (No110 - Νοέμβριος 2000), ISSN 0996-6994

²⁵ Conférence mondiale sur les politiques culturelles (Mexico 1982). Rapport final, Paris : Unesco, 1982

σήμερα, αν εξαιρεθούν ορισμένες διστακτικές προσπάθειες συγκρότησης ενός πλέγματος πολιτικών πολιτισμού, δεν υφίσταται κανένα ευρωπαϊκό όργανο αποκλειστικά αρμόδιο για το σύνολο των υποθέσεων του πολιτισμού. Ωστόσο, η Ευρωπαϊκή Ένωση δε παραιτήθηκε ποτέ από την υλοποίηση μιας κοινής πολιτικής πολιτισμού, εμμένοντας στην προσπάθεια παρέμβασης στα ζητήματα πολιτισμού είτε μέσω μιας απόπειρας θεσμοθέτησης κοινής πολιτιστικής δράσης είτε μέσω μιας απλής ενσωμάτωσης των πολιτιστικών θεμάτων στη σφαίρα της αρμοδιότητας των ήδη υπαρχόντων ευρωπαϊκών οργάνων και θεσμών.

Η πρώτη απόπειρα διαμόρφωσης ενός οργάνου επιφορτισμένου με θέματα πολιτισμού έλαβε χώρα το 1950 με τη δημιουργία του «Ευρωπαϊκού Κέντρου Πολιτισμού» με έδρα τη Λοζάννη, το οποίο είχε ως κύριο σκοπό να προσφέρει ένα χώρο συνάντησης των αντιπρόσωπων του πολιτισμού. Το Κέντρο προέβη στην υλοποίηση ενός σημαντικού αριθμού σχεδίων, όπως τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Ιδρύματος Πολιτισμού, το οποίο με τη βοήθεια ιδιωτικών κεφαλαίων πραγματοποίησε τα πρώτα εκπαιδευτικά και πολιτιστικά σχέδια ευρωπαϊκού χαρακτήρα.^{26,27}

Κατά τη δεκαετία του 1980, λαμβάνουν χώρα πολυάριθμες πρωτοβουλίες και παρεμβάσεις ηγετών καθώς και σημαντικών προσωπικοτήτων των τεχνών και των γραμμάτων με κύρια επιδίωξη τη δημιουργία προγραμμάτων στήριξης και ενίσχυσης του πολιτισμού. Οι έντονες πιέσεις της γαλλικής σοσιαλιστικής κυβέρνησης- κυρίως του γάλλου υπουργού πολιτισμού Jack Lang και της υπουργού πολιτισμού της Ελλάδος, Μελίνας Μερκούρη- έχουν ως αποτέλεσμα το 1985 να διαμορφωθεί στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας, ο θεσμός της «Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης» στοχεύοντας στην οργάνωση πολιτιστικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων με την οικονομική στήριξη της ΕΟΚ.

Ωσαύτως, λόγω της βαθιάς κρίσης των εθνικών κινηματογράφων και της παράλληλης εισβολής και παντοδυναμίας της αμερικανικής κινηματογραφικής εικόνας στον ευρωπαϊκό χώρο, ο τομέας των οπτικοακουστικών μέσων (κινηματογράφος, τηλεόραση) θεωρήθηκε μια από τις προτεραιότητες της

---

²⁶ Clément, Catherine, "De la structure a l'Europe", περιοδικό Magazine Litteraire: 1966-1996, la passion des idées (hors série/ειδικό αφιέρωμα 1996), ISSN 0024-9807

²⁷ <http://www.ekem.gr/index.php>

Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 γίνεται αντιληπτό ένα διπλό φαινόμενο: αφενός ότι ο κινηματογράφος, η τηλεόραση και γενικότερα ο πολιτισμός αποτελούν παράγοντες κοινωνικό-οικονομικής ανάπτυξης και τομείς οικονομικής σπουδαιότητας κι αφετέρου ότι η κινηματογραφική εικόνα αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της ευρωπαϊκής ταυτότητας και κουλτούρας.

Ακολούθως, η Ευρωπαϊκή Ένωση αναπτύσσει ένα πλέγμα κοινοτικών προγραμμάτων αποβλέποντας στην ενδυνάμωση και τόνωση του τομέα. Η οδηγία «τηλεόραση δίχως σύνορα» (1991) λόγω χάρη, στοχεύει στη προστασία της ευρωπαϊκής κινηματογραφικής βιομηχανίας και των ευρωπαϊκών ραδιο-τηλεοπτικών προγραμμάτων, στη σχετική εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών του ραδιοτηλεοπτικό τομέα και την σημαντική αύξηση του χρόνου μετάδοσης προγραμμάτων ευρωπαϊκής προέλευσης. Λαμβάνει επίσης μέτρα για τη προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων των δημιουργών και την ενίσχυση των τεχνολογιών πληροφορίας. Επιπροσθέτως, θέτει σε εφαρμογή το πρόγραμμα Media με σκοπό την ενδυνάμωση της κινηματογραφικής παραγωγής, της διανομής, της διάδοσης και της εκμετάλλευσης των κινηματογραφικών έργων και την ανανέωση/ επέκταση του δικτύου κινηματογραφικών αιθουσών ανά την Ευρώπη. Την περίοδο 2001-2007 το πρόγραμμα Media Plus καταπιάνεται με το σύνολο των ζητημάτων που αφορούν στον οπτικοακουστικό τομέα. Τέλος, το πρόγραμμα Eurimages, υπό την εποπτεία του Συμβουλίου της Ευρώπης (1989), είναι αρμόδιο για τη ενίσχυση των κινηματογραφικών ευρωπαϊκών συμπαραγωγών και της κινηματογραφικής συνεργασίας με τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης.^{28,29}

Εντούτοις, η επιτάχυνση της ενσωμάτωσης του πολιτισμού στις κύριες προβληματικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης και η αύξηση του αριθμού των προγραμμάτων ενίσχυσης του πολιτιστικού τομέα πραγματοποιείται κυρίως με τη συνθήκη του Μάαστριχτ (1992), η οποία σηματοδοτεί και την πρώτη ουσιαστική και έκδηλη διατύπωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης σχετικά με τα θέματα του πολιτισμού. Το άρθρο 128 υπογραμμίζει χαρακτηριστικά ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση οφείλει να ενθαρρύνει τη πολιτιστική συνεργασία μεταξύ των Κρατών-μελών και να

---

²⁸ Clément, Catherine, "De la structure a l'Europe", περιοδικό Magazine Litteraire: 1966-1996, la passion des idées (hors série/ειδικό αφιέρωμα 1996), ISSN 0024-9807

²⁹ <http://www.ekem.gr/index.php>

συμπληρώσει τη δράση της στους ακόλουθους τομείς : βελτίωση της διάδοσης του πολιτισμού και της ιστορίας των ευρωπαϊκών λαών, συντήρηση και προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς, συνεργασία και πολιτιστικές ανταλλαγές, καλλιτεχνική και κινηματογραφική δημιουργία. Αντιστοίχως, το άρθρο 151 της συνθήκης του Άμστερνταμ υποδεικνύει ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει κυρίως να σέβεται και να προωθεί τη διαφορετικότητα των πολιτισμών της.

Από το 2000, το πρόγραμμα Culture 2000, το οποίο διαδέχθηκε τα προγράμματα Raphael, Kaleidoscope και Agisane, αποτελεί τον βασικό άξονα δράσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε θέματα πολιτισμού. Οι κύριες κατευθύνσεις του ισχύουν έως το 2007 κι είναι οι ακόλουθες: η ανάδυση κι η συγκρότηση ενός κοινού πολιτισμικού ευρωπαϊκού χώρου με διακριτικά γνωρίσματα τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες και την κοινή πολιτισμική κληρονομιά, την ενίσχυση ενός διαπολιτισμικού διάλογου και τέλος την υποστήριξη και τη διάδοση της ευρωπαϊκής καλλιτεχνικής δημιουργίας.^{30,31}

1.7.2. *Ανεπάρκειες και αδυναμίες των ευρωπαϊκών πολιτικών πάνω στο πολιτισμό*

Κύριο χαρακτηριστικό του ευρωπαϊκού τοπίου των πολιτιστικών πολιτικών είναι οι αποκλίνουσες προσεγγίσεις της κάθε χώρας σχετικά με ζητήματα πολιτισμού. Το κάθε κράτος έχει αναπτύξει έναν ιδιότυπο δημόσιο μηχανισμό διαχείρισης των πολιτιστικών προϊόντων, με το οποίο σκοπεύει να προφυλάξει τις ιδιαιτερότητές του και την πολιτισμική του μοναδικότητα. Από τη μια μεριά, η γαλλική προσέγγιση θεωρώντας το πολιτιστικό προϊόν απαραίτητο συστατικό της εθνικής της ταυτότητας και αναντικατάστατο εργαλείο της εθνικής της επιβεβαίωσης, επιδιώκει με κάθε τρόπο να προστατεύσει την εθνική της ταυτότητα από τις σειρήνες της αμερικανικής κουλτούρας οι οποίες απειλούν με πλήρη αφανισμό τη γαλλική γλώσσα και τις πολιτισμικές της ιδιομορφίες. Από την άλλη, η Μεγάλη Βρετανία διατηρεί ένα πλέγμα πολιτικών πολιτισμού φιλελεύθερης έμπνευσης, το οποίο βασίζεται στην ιδιωτική πρωτοβουλία και το ιδιωτικό

---

³⁰ Clément, Catherine, "De la structure a l'Europe", περιοδικό Magazine Litteraire: 1966-1996, la passion des idées (hors série/ειδικό αφιέρωμα 1996), ISSN 0024-9807

³¹ <http://www.ekem.gr/index.php>

κεφάλαιο. Τέλος, άλλες χώρες, όπως η Ιταλία, η Ισπανία κι η Γερμανία διαθέτουν συστήματα, τα οποία διακρίνονται από περιφερειακό κατακερματισμό, πολυπλοκότητα στη λήψη αποφάσεων και αποκεντρωτικές τάσεις. Κάθε σύστημα είναι απόρροια συγκεκριμένων αξιών και μιας ιδιαίτερης οπτικής γωνίας, από την οποία κάθε χώρα εκλαμβάνει την έννοια της πολιτιστικής και καλλιτεχνικής δράσης.^{32,33}

Όσον αφορά στις πολιτικές πολιτισμού της Ευρωπαϊκής Ένωσης, είναι αναντίρρητο ότι κατά τη δεκαετία του 1990 η ανάπτυξη και η ενδυνάμωση προγραμμάτων στήριξης της πολιτιστικής δράσης υπήρξε ελπιδοφόρα και ουσιαστική. Αποτέλεσμα αυτής υπήρξε μια σχετική εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών, όπως λόγω χάρη συνέβη με τη οδηγία «Τηλεόραση δίχως σύνορα». Η εν λόγω ανάπτυξη πολιτικών πολιτισμού αποτέλεσε ενδεχομένως το απαύγασμα της διαδικασίας εντατικής εναρμόνισης των οικονομικών πολιτικών και των εθνικών νομοθεσιών των τελών της δεκαετίας του 1980. Με διαφορετικά λόγια, η διαδικασία της ευρωπαϊκής οικονομικής ολοκλήρωσης προκάλεσε αναπόδραστα το φαινόμενο της διάχυσης (spill over) καθώς και την απόπειρα σύγκλισης των πολιτικών και των εθνικών νομοθεσιών σε τομείς που αφορούσαν στον πολιτισμό. Εντούτοις, στις μέρες μας, οι προσπάθειες της Ε.Ε. προσκρούουν αφενός στις εθνικές ιδιαιτερότητες και τις ποικίλες προσεγγίσεις των κρατών – μελών σχετικά με τα ζητήματα του πολιτισμού και αφετέρου στην έλλειψη σημαντικής οικονομικής υποστήριξης.

Ο προϋπολογισμός των προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης των 25 αφιερωμένων αποκλειστικά στον πολιτισμό και τον οπτικοακουστικό τομέα – Culture 2000 και Media – εκτιμάται στα 130 εκατομμύρια ευρώ ετησίως, ποσό που αντιστοιχεί στο 0,12% του κοινοτικού προϋπολογισμού. Από την άλλη μεριά, η παραγωγή, η προώθηση, η διανομή κι η εκμετάλλευση μιας αμερικανικής ταινίας μέσου προϋπολογισμού ανέρχεται στο πόσο των 80 εκατομμυρίων ευρώ. Επιπλέον, σύμφωνα με τις δηλώσεις του προέδρου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Jose Manuel Barroso, “ο προϋπολογισμός των ευρωπαϊκών πολιτιστικών πολιτικών δεν είναι δυστυχώς στο ύψος των φιλοδοξιών τις οποίες επιδεικνύει η Ε.Ε.», εκτιμώντας ότι

---

³² Clément, Catherine, "De la structure a l'Europe", περιοδικό Magazine Littéraire: 1966-1996, la passion des idées (hors série/ειδικό αφιέρωμα 1996), ISSN 0024-9807

³³ <http://www.ekem.gr/index.php>

για τη περίοδο 2007-2013 ο πολιτισμός θα καταλαμβάνει το 0,15% του κοινοτικού προϋπολογισμού. Αντλαμβάνεται κανείς ότι ο πολιτισμός θεωρείται για την Ευρωπαϊκή Ένωση των 25 ζήτημα δευτερεύουσας σημασίας, καταδικασμένος σε πολιτικές δυσβάσταχτης ένδειας.^{34,35}

Η υπεράσπιση της πολιτισμικής διαφορετικότητας αποτελεί επιτυχώς τη βασική αρχή, γύρω από την οποία η Ευρωπαϊκή Ένωση επιθυμεί να αναπτύξει τις πολιτιστικές πολιτικές της και πάνω στην οποία εδράζεται η ευρωπαϊκή ταυτότητα των πολιτών της. Μια ευρωπαϊκή ταυτότητα θεμελιωμένη πάνω στην αρχή της ετερότητας, στον σεβασμό της μοναδικότητας του κάθε πολιτισμού και στην εκτίμηση και την ανεκτικότητα του διαφορετικού. Συνεπώς, αυτό που οφείλει να πράξει η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι η ανάπτυξη μιας γενναιόδωρης πολιτικής πολιτισμού με σκοπό την ανάδυση και τη συγκρότηση μιας ευρωπαϊκής ταυτότητας διαμέσου της προαγωγής, της προώθησης και της εξαγωγής της διαφορετικότητας και της ιδιαιτερότητας του κάθε λαού.

Ο πρόεδρος του ευρωπαϊκού Συμβουλίου και πρωθυπουργός του Λουξεμβούργου, Jean – Claude Juncker, στις 3 Μαΐου 2005 δήλωσε μπροστά σε 800 ευρωπαίους καλλιτέχνες και διανοούμενους συγκεντρωμένους στην Comédie-Française, στο Παρίσι, ότι το 0,12% του κοινοτικού προϋπολογισμού αφιερωμένο στα θέματα πολιτισμού είναι ευτελές, αν όχι μηδαμινό. Σκοπός του ήταν η επιδίωξη κι η επίτευξη του 1% του προϋπολογισμού για τον ευρωπαϊκό πολιτισμό. Μολονότι, η παρούσα δήλωση θα μπορούσε να εκληφθεί ως μέρος της εκλογικής εκστρατείας της γαλλικής κυβέρνησης υπέρ του Ευρωσυντάγματος, θα μπορούσε εξίσου να εξετασθεί υπό το πρίσμα μιας αναγνώρισης και καθομολόγησης των τωρινών ανεπαρκειών και μιας μεταστροφής των αντιλήψεων εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Θα πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι η εντατικοποίηση και ο πολλαπλασιασμός των πολιτιστικών ανταλλαγών μεταξύ των πολιτών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως θα έλεγε πιθανώς ο Benedict Anderson, θα σφυρηλατούσε ένα συλλογικό ευρωπαϊκό φαντασιακό, κοινών πολιτισμικών αναφορών και αξιών, το οποίο θα υπερέβαινε τα εθνικά σύνορα αποτελώντας την

---

³⁴ Clément, Catherine, "De la structure a l'Europe", περιοδικό Magazine Litteraire: 1966-1996, la passion des idées (hors série/ειδικό αφιέρωμα 1996), ISSN 0024-9807

³⁵ <http://www.ekem.gr/index.php>

ορμητική υποκίνηση, τη ζωτική δύναμη (*élan vital*) της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.
36,37

1.8. Πολιτιστική πολιτική και Κράτος

Η πολιτιστική πολιτική ή πολιτική πολιτισμού είναι η συγκεκριμένη πολιτική που ασκείται από το κράτος στον βαθμό που, όπως λέει ο Εντγκάρ Μορέν «η νέα ιδέα της πολιτικής πολιτισμού είναι ότι το κράτος δημιουργεί τις δομές», όπου θα στηριχθούν τα ζωντανά κοινωνικά κύτταρα πολιτισμού για να αναπτύξουν τη δράση και τη δημιουργικότητά τους. Οι ανάγκες για τέτοιες δομές έχουν γίνει τα τελευταία χρόνια πολυδιάστατες καθώς και η αγορά του πολιτισμού διευρύνεται.

Το γεγονός ότι η πολιτιστική πολιτική ασκείται από το κράτος δεν σημαίνει ότι ασκείται εν κοινωνικό κενό από μια απρόσωπη εξουσία, υπάρχουν συνομιλητές και συσχετισμοί σε αυτή την πολιτική. Οι παράγοντες, λοιπόν, που διαμορφώνουν και ασκούν κατ' αρχάς αυτή την πολιτική είναι η πολιτική ηγεσία και η δημόσια διοίκηση. Οι παράγοντες που συμμετέχουν με τον ένα ή τον άλλο τρόπο στους συσχετισμούς είναι οι δημιουργοί, οι κοινωνικοί συνομιλητές (πολιτιστικοί φορείς, σύλλογοι και συνδικαλιστές), οι διανοούμενοι, τα ΜΜΕ, η αγορά.^{38,39}

Η πολιτική ηγεσία χαρακτηρίζεται συνήθως από μια παραδοσιακή λογική πελατειακών σχέσεων και, συνεπώς, αυθαίρετη επιλεκτικότητα αντί για προγράμματα με κριτήρια, από μεγαλοϊδεατισμούς και συλλήψεις συμβολικού χαρακτήρα που υποκαθιστούν την έλλειψη προγραμμάτων, από άنيση αντιμετώπιση των αντικειμένων ανάλογα με αυθαίρετες προτιμήσεις, από ευκαιριακή αντιμετώπιση των προβλημάτων εν όψει ανασχηματισμών και αλλαγών κυβερνήσεων, από έλλειψη στρατηγικού σχεδίου και σαφούς στόχου, με αποτέλεσμα να διαιωνίζονται οι παραδοσιακές λειτουργίες, να επιστρατεύεται το

³⁶ Clément, Catherine, "De la structure a l'Europe", περιοδικό Magazine Litteraire: 1966-1996, la passion des idées (hors série/ειδικό αφιέρωμα 1996), ISSN 0024-9807

³⁷ <http://www.ekem.gr/index.php>

³⁸ <http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&artid=88059&ct=114&dt=11/05/1997>

³⁹ Πασχαλίδης Γ. «Εισαγωγή στην έννοια του πολιτισμού» στο Εισαγωγή στον Ελληνικό Πολιτισμό, ΕΑΠ Πάτρα 1999 ISBN 960-538-054-4

άλλοθι της έλλειψης χρημάτων σαν το πιο εύκολο, εν τέλει να μη χαράσσεται μια σύγχρονη πολιτιστική πολιτική. Ας σημειωθεί ότι τα παραπάνω δεν ισχύουν συλλήβδην για όλους και αξίζει να διακρίνει κάποιος τις προσπάθειες που έγιναν αλλά και τις ευκαιρίες που χάθηκαν αν όχι συνολικά, πάντως σε επιμέρους τομείς.

Η δημόσια διοίκηση αδυνατεί συνήθως να χαράξει και να προτείνει στην πολιτική ηγεσία ένα στρατηγικό σχεδιασμό, αδυνατεί να συγκροτήσει αλλά ακόμη και να εφαρμόσει όταν αυτά προτείνονται από την πολιτική ηγεσία προγράμματα, αδυνατεί να ελέγξει και να αξιολογήσει, της λείπουν η στελέχωση, η μέθοδος, τα αρχεία, οι θεωρητικές και πρακτικές αναφορές, η συνέχεια, καθώς προσπαθεί κάθε φορά να παρακολουθήσει τη φιλοσοφία και τους τρόπους συνεργασίας με τον νέο υπουργό που ήρθε για να αναχωρήσει και αυτός σύντομα, όπως οι προηγούμενοι.
40,41

Οι δημιουργοί χωρίζονται σε δύο κατηγορίες, στους φιλικά και στους εχθρικά διακειμένους προς το κράτος, αλλά σε αυτό παίζει κάποιο ρόλο εκτός από την ιδεολογική τοποθέτηση και το πρόσωπο του υπουργού και η σχέση μαζί του. Ωστόσο, συνήθως δεν εκφράζουν τοποθετήσεις πολιτιστικής πολιτικής αλλά μεγιστοποιούν και γενικεύουν ορισμένα ζητήματα που άπτονται του ενδιαφέροντος ή της ευαισθησίας τους.

Οι κοινωνικοί συνομιλητές ακολουθούν συνήθως την παραδοσιακή πεπατημένη, έχοντας ως βασικό αίτημα όχι μια συνολική στρατηγική έστω του τομέα τους και την ένταξή τους μέσα σε αυτήν αλλά την, διά της οικονομικής και συμβολικής επιβεβαίωσης, επιβίωσή τους. Στη συντριπτική τους πλειονότητα εκφράζουν μια λαϊκότητα που ενδιαφέρεται περισσότερο για τις διαδικασίες και λιγότερο για το αποτέλεσμα, αρκούνται σε ενισχύσεις για κάποια δράση τους και δεν προτείνουν προγράμματα.

Οι διανοούμενοι, ρόλο που παίζουν συνήθως επιστήμονες, άνθρωποι των γραμμάτων, κριτικοί κλπ., εκφράζουν συνήθως την προσωπική τους θέση αποφεύγοντας να μιλήσουν συλλογικά, καταγγέλλουν ή μεγιστοποιούν,

---

⁴⁰ <http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&artid=88059&ct=114&dt=11/05/1997>

⁴¹ Πασχαλίδης Γ. «Εισαγωγή στην έννοια του πολιτισμού» στο Εισαγωγή στον Ελληνικό Πολιτισμό, ΕΑΠ Πάτρα 1999 ISBN 960-538-054-4

υπερασπίζονται απόλυτες θέσεις δείχνοντας να μην πιστεύουν στη δυνατότητα ή στη χρησιμότητα εφικτών μεταβολών.^{42,43}

Τα ΜΜΕ έχουν τη δική τους στρατηγική απλοποίησης των θεμάτων ή εντυπωσιασμού και οι επιλογές τους είναι ευθέως ανάλογες με ό,τι θεωρείται εύκολο και κατανοητό για τον αναγνώστη ή τον ακροατή τους. Οπωσδήποτε, και εδώ υπάρχουν διαφορές και εξαιρέσεις σε πρόσωπα και μέσα, αλλά αυτό δεν αναιρεί τη γενική κατάσταση.

Τέλος, η αγορά των πολιτιστικών προϊόντων και υπηρεσιών, που τις τελευταίες δεκαετίες διευρύνεται και αναδιατάσσεται, λειτουργεί παράγοντας και διανέμοντας μια μεγάλη ποικιλία προϊόντων, που αντιστοιχούν στη ζήτηση, άρα στις προτιμήσεις και στα γούστα διαφορετικών ομάδων πληθυσμού με ιδιαίτερα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά. Μια μαζική βιομηχανία αναπτύσσεται αλλά αυτό δεν εμποδίζει την ύπαρξη ενός πολυδιάστατου πλέγματος με μεγάλες ποιοτικές διαβαθμίσεις. Αυτός ο πλουραλισμός στα πολιτιστικά προϊόντα είναι απαραίτητο να διατηρηθεί, να βρει υποστήριξη από το κράτος, όχι με κινήσεις αμυντικού και προστατευτικού χαρακτήρα αλλά με παρεμβάσεις που θα απελευθερώνουν τη δυναμική και τον πλούτο που κρύβουν τα λιγότερα εμπορικά προϊόντα και θα τονώνουν τη ζήτησή τους.^{44,45}

Λέει σωστά ο Εντγκάρ Μορέν ότι «τη διάκριση αγοράς - δημόσιου ελέγχου, ανταγωνισμού - αλληλεγγύης την επικαλούνται όσοι είναι ανίκανοι να κατανοήσουν τον συμπληρωματικό χαρακτήρα δύο ανταγωνιστικών στόχων». Και ίσως εδώ βρίσκεται σήμερα το κέντρο βάρους της προσπάθειας που θα μας βγάλει από τους συσχετισμούς που αναλύθηκαν πιο πάνω, οι οποίοι δεν ευνοούν την ανάληψη μιας μεγάλης πρωτοβουλίας και στρατηγικής.

Αναγνωρίζοντας το έδαφος του πραγματικού ανταγωνισμού και της συμπληρωματικότητας θα μπορέσουμε να απαλλαγούμε από τον αριστοκρατισμό που βλέπει τη μαζικότητα σαν απειλή του κλειστού κλαμπ, την ποσότητα σαν

⁴² <http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&artid=88059&ct=114&dt=11/05/1997>

⁴³ Πασχαλίδης Γ. «Εισαγωγή στην έννοια του πολιτισμού» στο Εισαγωγή στον Ελληνικό Πολιτισμό, ΕΑΠ Πάτρα 1999 ISBN 960-538-054-4

⁴⁴ <http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&artid=88059&ct=114&dt=11/05/1997>

⁴⁵ Πασχαλίδης Γ. «Εισαγωγή στην έννοια του πολιτισμού» στο Εισαγωγή στον Ελληνικό Πολιτισμό, ΕΑΠ Πάτρα 1999 ISBN 960-538-054-4

μόνιμη απειλή της ποιότητας, την προσέλευση και τη συμμετοχή σαν υπονόμηση του καθαυτού είτε λέγεται ποίηση είτε λέγεται τέχνη. Θα μπορέσουμε να αντιληφθούμε τη σημασία και το νόημα «της οικονομίας των συμβολικών αγαθών», που μας επισημαίνει ο Μπουρντιέ, αλλά και τη σημασία μιας πολιτιστικής πολιτικής εντός κοινωνικού και πολιτικού πεδίου και όχι στον ουρανό ενός ρομαντικού αναχρονισμού.

Είναι ο μόνος τρόπος να κλείσει η οδός διαφυγής της πολιτικής προς τον μεγαλοϊδεατισμό και να ανοίξει το πεδίο μιας σύγχρονης πολιτιστικής πολιτικής που οφείλει να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες συνθήκες και ανάγκες, ικανοποιώντας το αίτημα της πολιτιστικής ισότητας που έχει ξεχαστεί, καθώς όσοι την έχουν πραγματικά ανάγκη κατηγορούνται για την κατανάλωση και τη συμμετοχή τους στα σκουπίδια της τηλεόρασης ή είναι αποκλεισμένοι ακόμη και από το στοιχειώδες (και υποχρεωτικό) δικαίωμα της γραφής και ανάγνωσης.^{46,47}

1.9. Πολιτιστική πολιτική και Τοπική Αυτοδιοίκηση

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση, ως έκφραση της λαϊκής κυριαρχίας, αποτελεί θεμελιώδη θεσμό του δημόσιου βίου των Ελλήνων, όπως αυτός κατοχυρώνεται από τις διατάξεις του άρθρου 102 του Συντάγματος και του Ευρωπαϊκού Χάρτη Τοπικής Αυτονομίας που κυρώθηκε με το ν. 1850/1989 (ΦΕΚ 144Α'). Σύμφωνα με το Δημοτικό και Κοινοτικό Κώδικα Ν. 3463/2006 (ΦΕΚ Α'114), οι Δήμοι και οι Κοινότητες συγκροτούν τους Οργανισμούς του Πρώτου Βαθμού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Οι τοπικές και περιφερειακές αρχές αφενός μεταδίδουν τις αξίες του πολιτισμού, μέσα από το ενδιαφέρον τους για την πολιτιστική κληρονομιά, για την οποία είναι συχνά υπεύθυνες, μέσα από την εγγύτητά τους στο μη θεσμικό τομέα, μέσα από τον τρόπο με τον οποίο διατηρούν, ενσωματώνουν και στις καλύτερες των περιπτώσεων ανακαλύπτουν εκ νέου την παράδοση καθώς πρωταγωνιστούν στη δημόσια σφαίρα, μέσα από την προσωπική αντίληψη διαφορετικών στοιχείων του

⁴⁶ <http://www.tovima.gr/default.asp?nid=2&artid=88059&ct=114&dt=11/05/1997>

⁴⁷ Πασχαλίδης Γ. «Εισαγωγή στην έννοια του πολιτισμού» στο Εισαγωγή στον Ελληνικό Πολιτισμό, ΕΑΠ Πάτρα 1999 ISBN 960-538-054-4

πληθυσμού. Αφετέρου είναι οι βασικοί μεσολαβητές μεταξύ του πολίτη, της τέχνης και του πολιτισμού όντας οι πλέον κατάλληλες για να επιτρέψουν σε καλλιτέχνες, νέες φόρμες και πρακτικές να αναδυθούν. Το μέγεθος και ο χαρακτήρας της παρέμβασης των δημοτικών αρχών στο πολιτιστικό επίπεδο δεν υπάγονται σε κάποιο γενικό κανόνα. Ως εκ τούτου, παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις από περιοχή σε περιοχή. Προκύπτει όμως ότι η διαμόρφωσή τους καθορίζεται από τις εξής μεταβλητές:^{48,49,50}

- i. τις εθνικές στάσεις απέναντι στον πολιτισμό και την πολιτιστική πολιτική
- ii. την ιδεολογία των τοπικών αρχόντων
- iii. τα επίπεδα της τοπικής αυτονομίας
- iv. την ικανότητα προσέλκυσης επενδυτικών κεφαλαίων από την περιοχή
- v. τη διαμόρφωση της γεωγραφίας των εθνικών πολιτιστικών οικονομιών
- vi. το μέγεθος και τη φύση της τοπικής αγοράς και
- vii. την επίδραση ξένων μοντέλων πολιτιστικής πολιτικής.

Η αποκεντρωτική τάση στην κατανομή των αρμοδιοτήτων των φορέων της πολιτιστικής διοίκησης κερδίζει έδαφος σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, καθώς συνδέεται και με κύριους σκοπούς της πολιτιστικής πολιτικής τους, την πολιτιστική περιφερειακή ανάπτυξη και την πολιτιστική δημοκρατία. Ο ρόλος των τοπικών και περιφερειακών πολιτιστικών πολιτικών συνίσταται στην εξασφάλιση μιας πλούσιας, ποικίλης και τοπικά συγκεκριμένης πολιτιστικής ζωής στο μέγιστο δυνατό αριθμό πόλεων.

Στη χώρα μας, μετά τη μεταπολίτευση, το τοπίο διαμορφώνουν οι προσπάθειες ίδρυσης και ενίσχυσης οργανισμών που λειτουργούν υπό την αιγίδα της κεντρικής διοίκησης και δευτερευόντως η ανάθεση του έργου της χρηματοδότησης και της υλοποίησης δράσεων για την πολιτιστική ανάπτυξη στην τοπική αυτοδιοίκηση. Πέραν της προστασίας των αρχαιολογικών χώρων και των μουσείων, τα οποία παραμένουν υπό τον άμεσο έλεγχο του Υπουργείου Πολιτισμού, η πλειοψηφία των έργων υποδομής και λειτουργικών προγραμμάτων σχετικών με τον πολιτισμό (όπως η διοργάνωση φεστιβάλ) ελέγχεται και

⁴⁸ Δαράκη Πέπη, «Πολιτισμός και Τοπική Αυτοδιοίκηση» Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 1996

⁴⁹ Φίλιας Βασίλης, Κοινωνιολογία του Πολιτισμού: Βασικές Οροθετήσεις και κατευθύνσεις, 1ος τόμος, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση, 2000, ISBN 960-02-1392-5

⁵⁰ http://www.kontopoulosandreas.com/Topiki_aftodioikisi.html

χρηματοδοτείται από τις τοπικές αρχές. Παρατηρείται, δηλαδή, μια διαχρονικά αυξανόμενη τάση για προσφορά πολιτιστικών υπηρεσιών από τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης, οι οποίοι αξιοποίησαν τη σταδιακή μεταβίβαση αρμοδιοτήτων και πόρων από την κεντρική διοίκηση στην περιφέρεια και διέυρναν τις αρμοδιότητές τους (ίδρυση πολιτιστικών κέντρων, δημοτικών ωδείων, φιλαρμονικών, πινακοθηκών, κινηματογράφων, επιχειρήσεων πολιτιστικής ανάπτυξης κ.α.). Το Υπουργείο Πολιτισμού παρέχει υποστήριξη για την περιφερειακή πολιτιστική ανάπτυξη, μέσω των οργανισμών που εποπτεύει. Περιφερειακοί θεατρικοί οργανισμοί, δημοτικοί κινηματογράφοι, πολιτιστικά κέντρα και άλλοι παρόμοιοι οργανισμοί συγχρηματοδοτούνται από το Υπουργείο και λειτουργούν σύμφωνα με τις μακροχρόνιες προγραμματικές συμβάσεις μεταξύ Υπουργείου και Δήμων. Τέτοιοι οργανισμοί κατά κανόνα λειτουργούν ως υπηρεσίες τοπικής διακυβέρνησης, υπό τον αποτελεσματικό διαχειριστικό του έλεγχου.^{51,52,53}

Οι τρέχουσες πολιτικές βασίζονται στον επαναπροσδιορισμό μεταξύ εθνικού και τοπικού - περιφερειακού επιπέδου, κυρίως επί τη βάση των εθνικών πρωτοβουλιών όσον αφορά στις τέχνες και την πολιτιστική κληρονομιά. Η κυβέρνηση διατηρεί έναν προνομιούχο παρεμβατικό ρόλο στην ίδρυση και την εφαρμογή των πολιτικών προτεραιοτήτων για τον πολιτισμό, ιδίως στον πεδίο της πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά και τη σύγχρονη δημιουργία, την πρόσβαση και την οικονομική αξιοποίηση των τεχνών. Παρόλα αυτά, η ανάπτυξη και η εφαρμογή συγκεκριμένων προγραμμάτων έχει υπαχθεί στις αρμοδιότητες των τομεακών και τοπικών οργανισμών. Η τοπική αυτοδιοίκηση εναρμονίζεται με τις προτεραιότητες της κεντρικής διοίκησης προκειμένου να εξασφαλίζει πόρους από τους οικείους προϋπολογισμούς.

Με το Π.Δ. 347 / 86 για τη «μεταβίβαση αρμοδιοτήτων στους Νομάρχες και στις Περιφερειακές αρχές διανομαρχιακού επιπέδου» (αρθ. 1, παρ. 5), μεταβιβάζονται στους Νομάρχες αρμοδιότητες του Υπουργείου Πολιτισμού όπως η επιχορήγηση πολιτιστικών σωματείων και σωματείων για την οργάνωση λαογραφικών εκδηλώσεων, χορευτικών συγκροτημάτων και λογοτεχνικών

⁵¹ Δαράκη Πέπη, «Πολιτισμός και Τοπική Αυτοδιοίκηση» Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 1996

⁵² Φύλιας Βασίλης, Κοινωνιολογία του Πολιτισμού: Βασικές Οροθετήσεις και κατευθύνσεις, 1ος τόμος, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση, 2000, ISBN 960-02-1392-5

⁵³ http://www.kontopoulosandreas.com/Topiki_aftodioikisi.html

σωματείων, η ίδρυση και λειτουργία ερασιτεχνικών σχολών καλλιτεχνικής εκπαίδευσης και η διοικητική εποπτεία βιβλιοθηκών, ιστορικών αρχείων και μουσείων.

Στις αρμοδιότητες της τοπικής αυτοδιοίκησης της χώρας που συνδέονται με τον πολιτισμό περιήλθε επιπλέον η ανάληψη πρωτοβουλιών, ο συντονισμός της πολιτιστικής δημιουργίας, η ενεργοποίηση της συμμετοχής των πολιτών, καθώς επίσης η εξασφάλιση των απαιτούμενων πόρων. Οι κυριότεροι τομείς στους οποίους μπορούμε να διακρίνουμε τις ενέργειες των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης που αφορούν στον πολιτισμό είναι: το θέατρο, η μουσική, ο χορός, οι εικαστικές τέχνες, ο κινηματογράφος, η καλλιτεχνική εκπαίδευση, τα γράμματα, ο λαϊκός πολιτισμός, τα πνευματικά κέντρα, τα συνέδρια και τα φεστιβάλ.^{54,55,56}

Σύμφωνα με το νέο κώδικα δήμων και κοινοτήτων (ν.3463/2006), ο πολιτισμός αποτελεί έναν από τους 7 τομείς αρμοδιοτήτων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης που συστηματοποιούνται και ενισχύονται, καθώς αναβαθμίζεται η συμβολή τους στην πολιτιστική ανάπτυξη των περιοχών τους.

Ειδικότερα, βάσει του άρθρου 75, ενθαρρύνεται η ίδρυση πολιτιστικών και πνευματικών κέντρων, καλλιτεχνικών συνόλων, αλλά και η μελέτη και εφαρμογή προγραμμάτων, η διοργάνωση συναυλιών, θεατρικών παραστάσεων και εκδηλώσεων, προωθούνται οι πολιτιστικές ανταλλαγές σε διεθνές επίπεδο, προβλέπεται η αποφασιστική συμμετοχή της τοπικής αυτοδιοίκησης στην ανάπτυξη του τοπικού πολιτιστικού τουρισμού, ενώ της παρέχεται η δυνατότητα ανάληψης της συντήρησης και αξιοποίησης παραδοσιακών και ιστορικών κτιρίων.

Η επίτευξη όλων των παραπάνω προϋποθέτει σαφώς τη συνεργασία της τοπικής αυτοδιοίκησης με τον δημόσιο, ιδιωτικό και εθελοντικό τομέα. Απαιτούνται πιο ευέλικτα και ευαίσθητα δημοτικά συστήματα προγραμματισμού και ικανότητες για να ξεπεραστούν τα διοικητικά εμπόδια και η γραφειοκρατική οργάνωση. Ο αναθεωρημένος και επικεντρωμένος ρόλος των δημοτικών αρχών πρέπει να συνδέεται με μηχανισμούς που εναρμονίζουν την ατζέντα και τους πόρους του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα.

⁵⁴ Δαράκη Πέπη, «Πολιτισμός και Τοπική Αυτοδιοίκηση» Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 1996

⁵⁵ Φίλιας Βασίλης, Κοινωνιολογία του Πολιτισμού: Βασικές Οροθετήσεις και κατευθύνσεις, 1ος τόμος, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση, 2000, ISBN 960-02-1392-5

⁵⁶ http://www.kontopoulosandreas.com/Topiki_aftodioikisi.html

Συνοψίζοντας, οι λειτουργίες που επιτελεί η τοπική αυτοδιοίκηση, σε σχέση με τον πολιτισμό, συνίστανται στις εξής:

- i. οικονομική και ηθική στήριξη πολιτιστικών πρωτοβουλιών που αναλαμβάνουν ομόλογοι φορείς ή πρόσωπα
- ii. άμεση ή έμμεση παραγωγή πολιτιστικών αγαθών
- iii. παροχή του πλαισίου για τη σύλληψη και την προώθηση ενός σχεδίου πολιτιστικής πολιτικής^{57,58,59}

Πώς δικαιολογείται όμως η εκχώρηση εξουσιών που αφορούν στον πολιτισμό από την κεντρική διοίκηση στην τοπική αυτοδιοίκηση; Ορισμένοι θεωρούν ότι πρόκειται για μια σχέση «φυσική», καθώς δε χρειάζεται καμία προϋπόθεση ή επιφύλαξη για να νομιμοποιηθεί η σχέση της κουλτούρας με την τοπική αυτοδιοίκηση, σε αντίθεση με την κρατική παρέμβαση η οποία πρέπει να συνοδεύεται από προϋποθέσεις. Η «φυσικότητα» αυτή έλκεται από το γεγονός ότι ο δομημένος χώρος που συνδέεται με την έννοια της τοπικής αυτοδιοίκησης εκλαμβάνεται ως θεμελιώδες στοιχείο της πολιτισμένης ανθρώπινης ύπαρξης, καθιστώντας υπεύθυνους τους δημοτικούς άρχοντες όσον αφορά στη διαμόρφωση της πολιτιστικής ταυτότητας της περιοχής τους. Η τελευταία καθορίζεται από μια σειρά παραγόντων που διαφοροποιούνται σε διαπεριφερειακή βάση και σχετίζονται με την ιστορία, τις παραδόσεις, τη σύγχρονη καλλιτεχνική και πνευματική παραγωγή, το φυσικό περιβάλλον, την αστική ή αγροτική κοινωνική διάρθρωση κ.λ.π..

Η γενική αυτή τάση για διεύρυνση της εξουσίας των περιφερειακών διοικητικών μονάδων συνάδει με το σύστημα της πολιτιστικής δημοκρατίας, το οποίο διατυπώθηκε για πρώτη φορά στα πλαίσια της διακυβερνητικής διάσκεψης για τις πολιτιστικές πολιτικές στην Ευρώπη το 1972 στο Ελσίνκι. Σύμφωνα με αυτό, οι πολιτιστικές πρωτοβουλίες δεν εκπορεύονται από τις κεντρικές αρχές, αλλά αποτελούν αποκεντρωμένες δραστηριότητες. Οι πρωτοβουλίες αυτές διαμορφώνονται ανάμεσα στον πληθυσμό τοπικών κοινοτήτων που ζητά βοήθεια

⁵⁷ Δαράκη Πέπη, «Πολιτισμός και Τοπική Αυτοδιοίκηση» Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 1996

⁵⁸ Φίλιας Βασίλης, Κοινωνιολογία του Πολιτισμού: Βασικές Οροθετήσεις και κατευθύνσεις, 1ος τόμος, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση, 2000, ISBN 960-02-1392-5

⁵⁹ http://www.kontopoulosandreas.com/Topiki_aitodioikisi.html

από τα διάφορα επίπεδα του πολιτικού συστήματος, προκειμένου να εφαρμόσει τα πολιτιστικά του σχέδια.^{60,61,62}

Στις μέρες μας, όσον αφορά στην οργάνωση της τοπικής αυτοδιοίκησης και τη στάση της απέναντι στον πολιτισμό κυριαρχεί ο εμπλουτισμός των οικείων τμημάτων, τα οποία παραδοσιακά ήταν αρμόδια για κοινωνικά, οικονομικά, πολιτιστικά και εκπαιδευτικά ζητήματα, με αρμοδιότητες γραφείων τουριστικής και οικονομικής ανάπτυξης. Η εξέλιξη αυτή σε συνδυασμό με τη σπουδή των δημοτικών αρχών να επενδύσουν σε εγκαταστάσεις πολιτισμού και αναψυχής διαμορφώνει το ισχύον πλαίσιο λήψης αποφάσεων και ανάληψης δράσεων της τοπικής αυτοδιοίκησης σε σχέση με τον πολιτισμό.

Η αποτελεσματικότητα της τοπικής αυτοδιοίκησης ως προς τη χάραξη και την υλοποίηση της πολιτιστικής πολιτικής δεν πρέπει σε καμιά περίπτωση να θεωρείται δεδομένη. Με άλλα λόγια, το έργο και η προσφορά της τοπικής αυτοδιοίκησης στην κατεύθυνση της προώθησης του πολιτισμού περιγράφεται ως ένα συνεχές με πολυάριθμες διαβαθμίσεις μεταξύ των διαφόρων περιοχών και δημοτικών αρχών. Στο ένα άκρο, υπάρχουν οι δημοτικές αρχές και οι φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης που ανάγουν τον πολιτιστικό τομέα σε πρώτη προτεραιότητα, υποστηρίζοντας μάλιστα ότι κάθε δημοτικός προϋπολογισμός πρέπει να ξεκινά από τον πολιτισμό. Στο άλλο άκρο, συναντάμε τους υποστηρικτές της άποψης ότι η πολιτιστική δυνατότητα αποτελεί υποχρέωση του δήμου και η υποχρέωση αυτή, πολλές φορές ταυτίζεται με το δωρεάν.

Προκύπτει, δηλαδή, ότι η αποκέντρωση εξουσιών που άπτονται του πολιτισμού στις τοπικές αρχές, παρότι θεωρητικά προωθήθηκε με σκοπό την τόνωση της πολιτιστικής ζωής της περιφέρειας και την ενθάρρυνση της συμμετοχής της κοινότητας στον πολιτιστικό προγραμματισμό, περιέπλεξε κατά πολύ τις διαδικασίες, κυρίως λόγω της πολυδιάσπασης όσον αφορά στις προσεγγίσεις περί πολιτισμού από περιοχή σε περιοχή και από δημοτική αρχή σε δημοτική αρχή.^{63,64,65}

---

⁶⁰ Δαράκη Πέπη, «Πολιτισμός και Τοπική Αυτοδιοίκηση» Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 1996

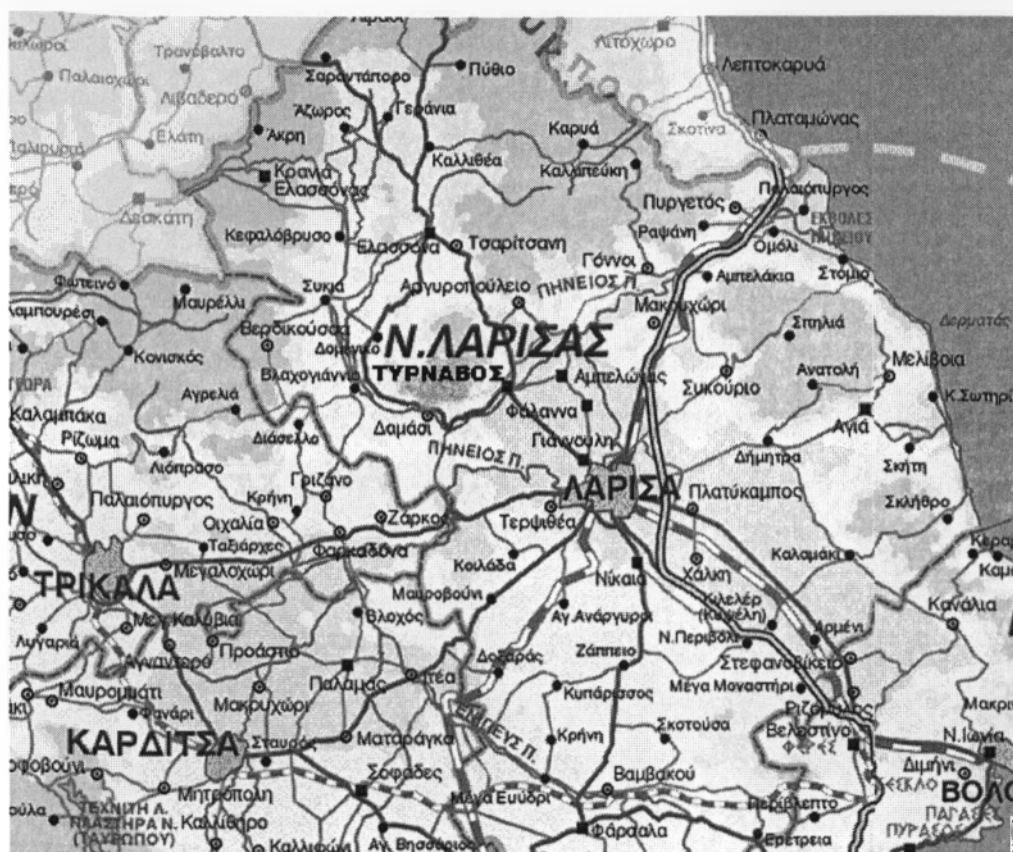
⁶¹ Φιλίας Βασίλης, Κοινωνιολογία του Πολιτισμού: Βασικές Οροθετήσεις και κατευθύνσεις, 1ος τόμος, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση, 2000, ISBN 960-02-1392-5

⁶² http://www.kontopoulosandreas.com/Topiki_aftodioikisi.html

⁶³ Δαράκη Πέπη, «Πολιτισμός και Τοπική Αυτοδιοίκηση» Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 1996

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο ΔΗΜΟΣ ΤΥΡΝΑΒΟΥ

2.1. Δήμος Τυρνάβου

Χάρτης 3. Δήμος Τυρνάβου

Πηγή : <http://5dim-tyrnnav.lar.sch.gr/tirnavos.html>

Ο Δήμος Τυρνάβου βρίσκεται χωροθετημένος στο δυτικό τμήμα του Νομού Λαρίσης . Συνορεύει Βόρεια με την Κοινότητα Καρυάς, βορειοδυτικά με το Δήμο Ελασσόνας, Δυτικά με το Δήμο Ποταμιάς, Νοτιοδυτικά με το νομό Τρικάλων, Νότια με τους Δήμους Κοιλάδας και Λάρισας και Ανατολικά με τους Δήμους Αμπελώνα και Γιάννουλης. Έχει πληθυσμό 16.900 κατοίκους (απογραφή 2001).

⁶⁴ Φίλιας Βασίλης, Κοινωνιολογία του Πολιτισμού: Βασικές Οροθετήσεις και κατευθύνσεις, 1ος τόμος, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση, 2000, ISBN 960-02-1392-5

⁶⁵ http://www.kontopoulosandreas.com/Τοπικι_aftodioikisi.html

Έδρα του δήμου είναι ο Τύρναβος με πληθυσμό 12.451 κατοίκους. Είναι η 5η (πέμπτη) κατά πληθυσμό πόλη της Θεσσαλίας όπου είναι γνωστή για το μοναδικό Τσίπουρο, Ούζο επίσης για το Καρναβάλι (ένα από τα 5 μεγαλύτερα της χώρας και το μεγαλύτερο της κεντρικής Ελλάδας) της και το μοναδικό της έθιμο, το Μπουράνι. Το συγκεκριμένο έθιμο γίνεται κάθε χρόνο την Καθαρή Δευτέρα στον χώρο του Προφήτη Ηλία ο οποίος φιλοξενεί Ζωολογικό κήπο με πολλά ζώα (όπως ελάφια, μαϊμούδες, λάμα, στρουθοκάμηλους κ.α.). Την πόλη του Τυρνάβου την διασχίζει ο Τιταρήσιος ποταμός ο οποίος είναι και ο μεγαλύτερος παραπόταμος του Πηνειού. Επίσης ο Δήμος Τυρνάβου έχει την μοναδική φυσική Λίμνη του Νομού η οποία έχει σπάνια χλωρίδα και πανίδα. Η λίμνη βρίσκεται 3 χιλιόμετρα έξω από την πόλη του Τυρνάβου.^{66,67}

Ο Δήμος Τυρνάβου αποτελείται από τα εξής Δημοτικά διαμερίσματα:

- Τυρνάβου (12.451 κάτοικοι)
- Αργυροπολίου (1.908 κάτοικοι)
βλέπε: Αργυροπούλι
- Δαμασίου (1.469 κάτοικοι) βλέπε :
Δαμάσι
- Δένδρων Τυρνάβου (1.072 κάτοικοι)

Δεκαέξι μόλις χλμ. Β.Δ. της Λάρισας βρίσκεται η πόλη του Τυρνάβου (παλιότερη ονομασία Τρίνοβος ή Τρίνοβον) με 17.000 περίπου κατοίκους, έδρα ομώνυμου Δήμου. επικράτησαν τρεις εκδοχές σχετικά με την προέλευση του ονόματος.

Σύμφωνα με:

- την πρώτη, πρόκειται για σλαβική λέξη, που σημαίνει αγκαθότοπος,
- ενώ σύμφωνα με τη δεύτερη, ο Τύρναβος έλαβε το όνομα του από τις τούρνες, δηλ. τα ψάρια, που διαβιούσαν στα νερά του Τιταρήσιου ποταμού ή Ξηριά

⁶⁶ <http://el.wikipedia.org/wiki/82>

⁶⁷ <http://el.wikipedia.org/wiki>

- η τρίτη εκδοχή βασίζεται στο χειρόγραφο του 10ου αιώνα «Βίος του Αγίου Νικολάου του Νέου το εν Βουναίνη», όπου αναφέρεται το τοπωνύμιο «όρος Τέρναβον».

Πολλοί ταύτισαν το όρος με τη σημερινή Μελούνα, στα ριζά της οποίας βρίσκεται ο Τύρναβος. Χτισμένος αριστερά του Τιταρήσιου σε 90μ. ύψος (που πηγάζει από το όρος Τίταρος), είναι στο σταυροδρόμι, που συνδέει την πεδιάδα της Λάρισας με την Ελασσόνα.

Ο Δήμος Τυρνάβου υπάγεται διοικητικά στο Νομό Λάρισας και είναι το δεύτερο αστικό κέντρο του Νομού. Αποτελείται από τα δημοτικά διαμερίσματα του Τυρνάβου (έδρα του δήμου), του Αργυροπουλίου, του Δαμασίου και των Δένδρων, καλύπτοντας μια έκταση 370,6 χιλ. στρ., ενώ ο συνολικός πληθυσμός του ανέρχεται στους 17.401 κατοίκους, σύμφωνα με την απογραφή του 2001.^{68,69}

Ο δήμος βρίσκεται χωροθετημένος στο δυτικό τμήμα του Νομού Λάρισας. Ειδικότερα συνορεύει: Βόρεια με την Κοινότητα Καρυάς, Βορειοδυτικά με το Δήμο Ελασσόνας, Δυτικά με το Δήμο Ποταμιάς, Νοτιοδυτικά με το Νομό Τρικάλων, Νότια με τους Δήμους Κοιλιάδας και Λάρισας και Ανατολικά με τους Δήμους Αμπελώνα και Γιάννουλης.

Η έδρα του δήμου, τοποθετημένη σε υψόμετρο 90μ. και απόσταση 16 χλμ. ΒΔ από την πόλη της Λάρισας, βρίσκεται στο σταυροδρόμι αρτηριών που συνδέουν την πεδιάδα της Λάρισας με την Ελασσόνα. Επίσης, ένας άλλος οδικός άξονας, ακολουθώντας τους πρόποδες του κάτω Ολύμπου, συνδέει το δήμο με την κοιλάδα των Τεμπών.

Η σχετική θέση του δήμου στην ευρύτερη περιοχή του νομού και η άμεση γειτνίαση με το μεγάλο αστικό κέντρο της Λάρισας, αποτελούν σημαντικό παράγοντα για την ανάπτυξή του. Η ευρύτερη περιοχή χαρακτηρίζεται ως πεδινή ενώ περικλείεται από λόφους ΒΑ και ΒΔ της.

Η περιοχή του δήμου διατρέχεται από τον παραπόταμο του Πηνειού, Τιταρήσιο (Ξηριά). Η πόλη του Τυρνάβου είναι χτισμένη στην αριστερή όχθη του ποταμού ο οποίος φθάνει μέσα στην πόλη αφού διαγράψει έναν πλήρη κύκλο,

⁶⁸ <http://el.wikipedia.org/wiki/82>

⁶⁹ <http://el.wikipedia.org/wiki>

σχηματίζοντας την κοιλάδα της Ποταμιάς καθώς κατεβαίνει από τις πηγές του στον Τίταρο. Από εκεί συνεχίζει προς τα στενά της Ροδιάς και χύνεται στον Πηνειό.^{70,71}

Επίσης, 3 χλμ. έξω από το Αργυροπούλι βρίσκεται η λίμνη Μάτι Τυρνάβου, η οποία μαζί με τον Πηνειό αποτελούν τους μοναδικούς υδροβιότοπους του νομού. Το Μάτι αποτελεί σήμερα τη μοναδική φυσική λίμνη της Θεσσαλίας και παρά τη μικρή της έκταση (250 στρ.) αποτελεί τον πυρήνα ενός οικοσυστήματος με πλούσια χλωρίδα και πανίδα.

Ειδική αναφορά αξίζει να γίνει στις ειδικές εθνολογικές ομάδες που κατοικούν εντός των ορίων του δήμου.

Ο Τιταρήσιος (Ξεριάς) είναι ένας από τους πιο σημαντικούς παραποτάμους του Πηνειού ποταμού στον κύριο ρου του ή πεδινό του τμήμα.

Ο ποταμός Τιταρήσιος ως προαναφέρθηκε, πηγάζει από τις δυτικές κλιτύες του Ολύμπου και κατευθυνόμενου δυτικά, νοτιοδυτικά συμβάλλει με τον Πηνειό ποταμό. Βρίσκεται δε 70 μέτρα άνω της επιφάνειας της θάλασσας. Το συνολικό μήκος του ποταμού είναι 70 χιλιόμετρα και στο μεγαλύτερο μήκος του είναι μόνιμα κατακλυσμένος, θεωρούμενος ως συνεχούς ροής.^{72,73}

2.2. Ιστορική Αναδρομή

Η περίοδος του 18ου αιώνα χαρακτηρίζεται ακόμη από μια ανάπτυξη σε πολλούς τομείς, ένας από τους οποίους είναι η βιοτεχνία και συγκεκριμένα η υφαντική τέχνη. Τα προϊόντα της ντόπιας υφαντικής φημιζόταν σ' όλο τον ελλαδικό χώρο και εκτός αυτού. Ο Τύρναβος ήταν ονομαστός από την εποχή του Ιουστινιανού για τα τυπωτά ματαξωτά τα «σταμπωτά» του.

Οι κάτοικοι επεξεργαζόταν το μετάξι και το ύφαιναν. Μαζί με τα μεταξωτά υφάσματα εμπορευόταν και τα γνωστά «μπουχάσια», βαμβακερά υφάσματα βαμμένα με ριζάρι και τα γαλάζια βαμμένα με λουλάκι. Απαιτούνταν χρόνος,

---

⁷⁰ <http://el.wikipedia.org/wiki/82>

⁷¹ <http://el.wikipedia.org/wiki>

⁷² <http://el.wikipedia.org/wiki/82>

⁷³ <http://el.wikipedia.org/wiki>

επιμονή και επιμονή εργασία για τις στάμπες-καλούπια, που το καθένα ήταν μοναδικό έργο τέχνης. Συνήθως οι σταμπωτές, που ήταν αυτοδίδακτοι, σκάλιζαν τις στάμπες, οι οποίες ήταν κατασκευασμένες από μαλακό ξύλο (φλαμούρι) ή σκληρό (αγριογκορτσιά). Η στάμπα με βασικό μαύρο περίγραμμα ονομαζόταν «μάννα» ή «μήτρα» και παρουσίαζε το πιο λεπτό σκάλισμα. Θέματα αντλούσαν από το ζωικό βασίλειο, από νεοκλασικά, αρχαιοελληνικά και νεότερα μοτίβα.

Ξακουστοί σκαλιστές στον Τυρνάβο ήταν ο Λεων. Σαΐνης (τέλος 19ου αιώνα) και ο Θεμ. Ιωαννίδης, που φοίτησε σε Σχολείο Τέχνης και τα έργα του βραβεύτηκαν δυο φορές στη Διεθνή Έκθεση Θεσ/κης (1931,1935). Στην εποχή της ακμής τα εργαστήρια απασχολούσαν πάρα πολλούς τεχνίτες. Από το 19ο αιώνα ως το 1950 περίπου ακμάζει και η δαντελοπλεκτική, που στόλιζε την τοπική ενδυμασία (πουκάμισα, μπόλιες, πετσέτες κ.α.). Είδος δαντέλας με βελόνα ήταν η μπιμπίλα , που κατασκευαζόταν από άσπρη ή χρωματιστή ή χρυσή κλωστή. Η πιο χαρακτηριστική πολύχρωμη μπιμπίλα ήταν τα «κουκάκια», που τα φορούσαν οι γυναίκες στην σκέπη τους (κεφαλομάντηλο). Προμήθεια κουκακίων γινόταν όχι μόνο από χωριά του Νομού Λάρισας αλλά και εκτός αυτού.^{74,75}

Η μεταξουργία του Τυρνάβου άρχισε να δοκιμάζεται με την ανακάλυψη των συνθετικών υφαντικών υλών, ενώ η αμπελουργία δέχτηκε ισχυρό πλήγμα με τη φυλλοξήρα, που ενέσκηψε πριν 60 περίπου χρόνια.

Η εκτεταμένη αμπελοκαλλιέργεια θεωρείται ο κύριος συντελεστής της οικονομικής ανάπτυξης του Τυρνάβου, στο οποίο θα πρέπει να προστεθούν η βαμβακοκαλλιέργεια και η πρόοδος της γεωργίας γενικότερα. Υπήρξε εποχή κατά την οποία οι

Τυρναβίτες καλλιεργούσαν σε μεγάλη έκταση μουριές για τη μεταξουργία, από την οποία παράγονταν κάθε χρόνο κουκούλια σε μεγάλη ποσότητα, τα οποία και προωθούνταν στην Ευρώπη.

Η αμπελουργία εκτός από τα περίφημα επιτραπέζια σταφύλια, παρήγαγε και εκλεκτά κρασιά, που είχαν κατακτήσει ολόκληρη την ελληνική αγορά.

⁷⁴ <http://el.wikipedia.org/wiki/82>

⁷⁵ http://www.ota.gr/pages/kedke_papadimas.html

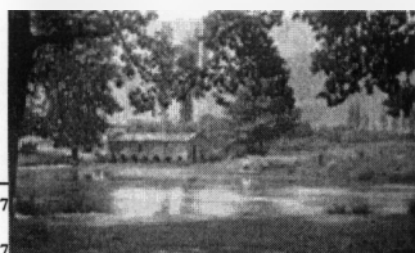
Κατά την εποχή της δουλείας δεν ξέφυγαν από το χαράτσι και οι Τυρναβίτες αμπελουργοί. Πλήρωναν κι αυτό το φόρο κρασιού, το λεγόμενο κρασομοίρι. Πρόκειται για το μερίδιο του κρασιού (μούστου) που έπαιρνε η τούρκικη διοίκηση από τους αμπελοκαλλιεργητές. Είναι η δεκάτη στα αμπέλια. Η πληρωμή του κρασομοιρίου γίνονταν σε χρήμα πριν από τον τρύγο, δηλαδή πριν ακόμη οι αμπελοκαλλιεργητές συνάξουν την σοδειά.^{76,77}

Σύμφωνα με όσα αναφέρουν οι ιστορικοί, στον Τύρναβο αλλά και στη Λάρισα δούλευαν τα κόκκινα νήματα και ότι οι Αμπελακιώτες που απασχολούνταν σ' αυτά τα βαφεία όταν διαπίστωσαν ότι τα κέρδη από την δουλειά αυτή ήταν σημαντικά, έσπευσαν να δημιουργήσουν σχετικά εργαστήρια στην πατρίδα τους. Αναφέρεται μάλιστα και η πληροφορία πως την τέχνη της επεξεργασίας του βαμβακιού και της βαφής των νημάτων την έφεραν στον Τύρναβο από τη Μικρά Ασία Τυρναβίτες τεχνίτες και από εκεί διαδόθηκε στα Αμπελάκια και στη Ραψάνη.

Την εποχή εκείνη ο Τύρναβος ήταν μεγάλο εμπορικό και βιοτεχνικό κέντρο, ενώ το εμπόριο και οι τυρναβίτικες βιοτεχνικές επιχειρήσεις πήγαιναν πολύ καλά. Συγκεκριμένα αναφέρεται ότι το 1810 η φιλοτεχνία ήταν λαμπρή και από τα χειροτεχνία του Τυρνάβου, όπου κατασκευάζονταν μάλλινα και μεταξωτά υφάσματα, εξάγονταν βαμβακερό νήμα, πανιά και μαντήλια, καθώς και χρωματιστά υφάσματα.

Σχετικά σημειώνεται ότι ο Γάλλος πρόξενος στην Άρτα έγραψε ότι, ο Τύρναβος έστελνε στη Γαλλία νήματα, πολύ πριν τ' Αμπελάκια αρχίσουν να φτιάχνουν νήματα και αποχτήσουν βαφεία. Επίσης ανέφερε ότι ο Γάλλος έμπορος αγόρασε στον Τύρναβο σημαντική ποσότητα νημάτων σε χρώμα κόκκινο που δεν ξεθώριαζε.

Την ίδια τύχη με τον αμπελακιώτικο συνεταιρισμό, που χρεοκόπησε είχαν και οι χειροτεχνίες του Τυρνάβου, όπου μάλιστα το 1813 εξολοθρεύτηκαν από την πανώλη περίπου 15.000 κάτοικοι της πόλης.

Η πλεονεκτική περιοχή του Τυρνάβου, προσέλκυσε τον άνθρωπο από το λίκνο ακόμα του πολιτισμού του. Πρόσφατες έρευνες έφεραν στο

http://www.ota.gr/pages/keuke_papadimas.html

φώς μια σπουδαία θέση της πρώιμης παλαιολιθικής εποχής (200-400 χιλιάδες χρόνια πριν από σήμερα) στην δυτική είσοδο των στενών της Ροδιάς, λίγο μετά τη συμβολή του Τιταρήσιου στον Πηνειό ποταμό..^{78,79}

Στη Βυζαντινή περίοδο πραγματοποιήθηκαν ανακατατάξεις στην πόλη του Τυρνάβου και στην ευρύτερη περιοχή. Διαλύθηκαν πολλές αρχαίες πόλεις και από τον 9ο αιώνα εμφανίζονται νέοι οικισμοί. Το 14ο αιώνα παρατηρούνται επιδρομές Σέρβων, Αλαβανών, Καταλανών και Τούρκων. Το 1423 ο στρατηγός Τουραχάν, που θεωρείται ιδρυτής της πόλης του Τυρνάβου, κατέλαβε τη Θεσσαλία, αφού παραχωρήθηκε η περιοχή ως δώρο από τον Σουλτάνο με κληρονομική μεταβίβαση στους εκάστοτε απογόνους. Ο Τουραχάν φρόντισε για τη συγκέντρωση των σκορπισμένων κατοίκων στην πόλη, την ανέγερση τζαμιού, χριστιανικού ναού, ιδρυμάτων και την παραχώρηση προνομίων.

Τη θρησκευτικότητα των κατοίκων από τα χρόνια της Τουρκοκρατίας αντικατοπτρίζει η ύπαρξη 16 ναών από τον 17ο αιώνα και εξής. Τότε σημειώνεται μεγάλη ακμή στον Τύρναβο λόγω των προνομίων, που παραχωρήθηκαν από τους Τούρκους, με κορύφωση το 18ο αιώνα, όταν η πόλη είχε πληθυσμό 35.000 κατοίκους.

Πολλά είναι τα στοιχεία που κατατάσσουν τον Τύρναβο ως ένα πνευματικό, θρησκευτικό και οικονομικό κέντρο κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας. Ήδη, από το τέλος του 17ου και σ' όλο το διάστημα του 18ου αιώνα, η πόλη που ήταν έδρα Καντονίου, αλλά και η γύρω περιοχή βρισκόταν στην ακμή της. Τότε αναπτύχθηκε μια αξιοζήλευτη εκπαιδευτική δραστηριότητα. Πρόκειται για την περίφημη σχολή του Τυρνάβου, τη γνωστή ως "ελληνομουσείο" που ιδρύθηκε το 1702 και στην οποία δίδαξαν διαπρεπείς τυρναβίτες και άλλοι δάσκαλοι του γένους.^{80,81}

⁷⁸ <http://el.wikipedia.org/wiki/82>

⁷⁹ http://www.ota.gr/pages/kedke_papadimas.html

⁸⁰ <http://el.wikipedia.org/wiki/82>

⁸¹ http://www.ota.gr/pages/kedke_papadimas.html

Το θρησκευτικό αίσθημα ήταν πολύ υψηλό, αφού το 1770 υπήρχαν στη πόλη 16 εκκλησίες και 6 τζαμιά. Τότε ο μητροπολίτης μετέφερε την έδρα του, από την Λάρισα στον Τύρναβο . Τον καιρό εκείνο μητρόπολη ήταν η εκκλησία του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου και κοντά της το μητροπολιτικό κτίριο και η σχολή του Τυρνάβου. Στο ίδιο διάστημα ο Τύρναβος είχε αναπτυχθεί οικονομικά . Σ' αυτό συνέβαλε η άνθηση του εμπορίου, της βαφικής τέχνης και η παραγωγή μεταξωτών και βαμβακερών προϊόντων, όπως τα περίφημα κόκκινα "μπουχάσια", οι "αλατζάδες", οι μακριές "πετσέτες", καθώς και τα "σάλια" για το κεφάλι και τη μέση. Υπήρχαν τρία εργοστάσια βαφής που για κόκκινη χρωστική ουσία χρησιμοποιούσαν το γνωστό φυτό ρουβία ή βαφική "ριζάρι" και για γαλάζια το λουλάκι, ενώ τα υφαντήρια λειτουργούσαν σε πολλά σπίτια. Αναφέρεται ότι βαμβακερά νήματα για βαφή εισάγονταν στον Τίρναβο και από τη Σμύρνη.^{82,83}

Η ετήσια παραγωγή αλατζάδων έφτανε τα 20.000-30.000 τόπια. Τα υφάσματα αυτά (που τα χρησιμοποιούσαν για την κατασκευή ναυτικών ρούχων) τα προωθούσαν σε μεγάλες ποσότητες στη Μάλτα, στο Λίβorno, στην Τεργέστη και σε άλλα λιμάνια της Μεσογείου. Από όλες τις παραπάνω δραστηριότητες είχαν πλουτίσει πολλοί Τυρναβίτες και ολόκληρα η περιοχή βρισκόταν σε μεγάλη ακμή μέχρι τις αρχές του 19ου αιώνα. Αυτό φαίνεται και από το γεγονός ότι φιλοξενήθηκε στον Τύρναβο μερικές φορές ο Σουλτάνος Μωάμεθ ο Δ' (1648-1687). Επίσης η πόλη έγινε τόπος κατοικίας των αντιπροσώπων των ευρωπαϊκών δυνάμεων Ρώσων, Ολλανδών, Σουηδών, Τρανσυλβανών κ.α. Την εποχή εκείνη οι εργάσιμες μέρες ανέρχονταν σε 200 το χρόνο, ενώ οι υπόλοιπες 165 ήταν γιορτές και αργίες . Το 1812 ανέλαβε την διοίκηση της Θεσσαλίας ο φοβερός και περιβόητος Βελής, γιός του Αλή Πασά, που επέβαλε δεινή τυραννία στους κατοίκους της. Ο ίδιος έκτισε ένα Σαράι στη σημερινή Τούμπα που παλαιότερα ήταν γνωστό με το όνομα "Σαράι" και το οποίο κάηκε το 1822 από τους Τούρκους του Σουλτάνου, όταν καταστράφηκε ο Αλή Πασάς και η οικογενειακή δυναστεία του. Όταν το 1821 κηρύχθηκε η ελληνική επανάσταση ξεχάστηκαν τα προνόμια που η μεγάλη πύλη είχε παραχωρήσει στον Τύρναβο, η δε πόλη αποτέλεσε το κέντρο των διερχομένων από τη Μακεδονία τουρκικών στρατευμάτων προς καταστολή των διαφόρων

⁸² <http://el.wikipedia.org/wiki/82>

⁸³ http://www.ota.gr/pages/kedke_papadimas.html

επαναστατικών κινημάτων. Εξάλλου, πλήγμα για την ανθηρή οικονομία του Τυρνάβου αποτέλεσε η επιστημονική πρόοδος της Ευρώπης που άρχισε να παράγει καλύτερης ποιότητας υφάσματα, με αποτέλεσμα να μη μπορούν να πωληθούν εκείνα του Τυρνάβου και να μειωθεί η παραγωγή τους. Σοβαρό πλήγμα και ίσως η χαριστική βολή για τον Τύρναβο ήταν και η πανώλη που το 1813 έπληξε την πόλη και την γύρω περιοχή.

Η απελευθέρωση του Τυρνάβου έγινε την 1η Σεπτεμβρίου του 1881 όταν ολόκληρη η Θεσσαλία και η περιοχή της Άρτας προσαρτήθηκε στην Ελλάδα με απόφαση του συνεδρίου του Βερολίνου που συνήλθε το Μάρτιο του ίδιου χρόνου από τις Μεγάλες Δυνάμεις. Την εποχή εκείνη της προσάρτησης, ο Τύρναβος παρουσίαζε όψη χωριού. Οι Τούρκοι κάτοικοι του έμειναν στο ανατολικό μέρος της πόλης, ενώ οι χριστιανοί, που ήταν περισσότεροι, στο δυτικό, όπου ήταν η μητρόπολη.^{84,85}

2.3. Οικονομική ανάπτυξη

Ο Δήμος Τυρνάβου σύμφωνα με την απογραφή του 2001 έχει συνολικό πληθυσμό 16.900 κατοίκους. Απ' αυτούς οι 3.820 είναι εργαζόμενοι του δευτερογενούς τομέα και απασχολούνται σε 520 επιχειρήσεις, εκ των οποίων οι 58 είναι μονάδες μεταποίησης αγροτικών προϊόντων και απασχολούν 1.000 εργαζομένους. Επίσης στον δευτερογενή τομέα ανήκει ένα εν ενεργεία λατομείο συνολικής έκτασης 64.860 τ.μ. Οι 2.300 εργαζόμενοι στο τριτογενή τομέα απασχολούνται σε 297 επιχειρήσεις, από τις οποίες καμία δεν είναι ξενοδοχειακή.

Τα κυριότερα γεωργικά προϊόντα της περιοχής του νέου Ο.Τ.Α. είναι τα Σταφύλια, Ροδάκινα, Αχλάδια, Μηλιές, ροδακινιές, κερασιές, κηπευτικά και Σιτηρά.

Επίσης στην περιοχή Τυρνάβου υπάρχουν μεγάλες συγκεντρώσεις ζωικού πληθυσμού. Η ζώνη αυτή συγκεντρώνει το μεγαλύτερο πληθυσμό αιγοπροβάτων καθώς και βοοειδών κρεατοπαραγωγής (ελεύθερης βοσκής). Στο νέο Ο.Τ.Α. βρίσκονται 17 μονάδες αγελαδοτροφίας. Πιο συγκεκριμένα στο Δήμο Τυρνάβου

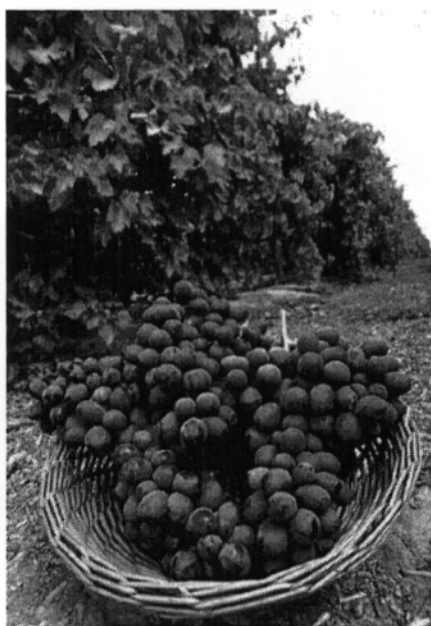
⁸⁴ <http://el.wikipedia.org/wiki/82>

⁸⁵ http://www.ota.gr/pages/kedke_papadimas.html

υπάρχουν περίπου 5.000 βοοειδή, 58.800 προβατοειδή, 20.100 αιγοειδή και περίπου 3.000 χοιροειδή.

Παρατηρούμε ότι το 65% των απασχολούμενων στον δευτερογενή τομέα, συγκεντρώνεται στις μεταποιητικές βιομηχανίες, ενώ οι υπόλοιποι εργάζονται στις κατασκευές. Αναφορικά με το τριτογενή τομέα, σχεδόν το 50% των ατόμων απασχολούνται στο εμπόριο και το υπόλοιπο μοιράζεται σε διάφορες υπηρεσίες.^{86,87}

2.4. Φυτική παραγωγή

Κύριο προϊόν της αγροτικής παραγωγής, το σταφύλι καλλιεργείται σχεδόν σε όλες τις ποικιλίες παραδοσιακές και σύγχρονες. Διατίθεται ως επιτραπέζιο (βικτώρια, καρντινάλ, ρεμπιέ, ροζακί, grimson) ή οινοποιήσιμο (ροδίτης, μοσχάτο Αμβούργου ugni blanc, μπαντίκι, σαββατιανό, ντεμπίνα, merlot, syrah, cabernet, grenache rouse).

Την αγροτική παραγωγή ολοκληρώνουν καλλιέργειες με αχλαδιές, μηλιές, ροδακινιές, κερασιές και κηπευτικά προϊόντα.

Ο Δήμος Τυρνάβου είναι μέλος της ένωσης Ελληνικών πόλεων κρασιού και αμπέλου. Εκπροσωπεί τη χώρα μας στο Ευρωπαϊκό δίκτυο κρασιού "RECEVINE" μαζί με τους Δήμους Ρόδου και Νεμέας.

⁸⁶ <http://5dim-tyrnava.lar.sch.gr/tyrnavos.html>

⁸⁷ http://www.tyrnavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

2.5. Ζωική παραγωγή

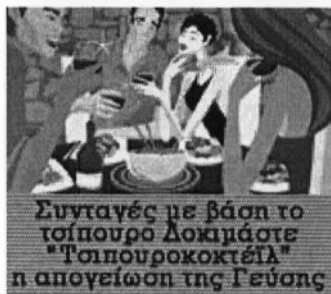
Σημαντική ανάπτυξη στην περιοχή γνωρίζει τα τελευταία χρόνια και η κτηνοτροφία με την εκτροφή βοοειδών, αιγοπροβάτων και χοίρων.

Αξιόλογη εξέλιξη παρατηρείται και στα κτηνοτροφικά προϊόντα, με σύγχρονες μονάδες παραγωγής.

Η μελισσοκομία αποτελεί ένα ακόμη τομέα δραστηροποίησης των κατοίκων της περιοχής.

Τα τυροκομικά προϊόντα φημίζονται σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. λειτουργούν υπερσύγχρονα τυροκομεία με κύρια δραστηριότητα την παραγωγή φέτας και κασεριών.^{88,89}

2.6. Οινοποιείο Τυρνάβου

Ο οινοποιητικός Συνεταιρισμός Τυρνάβου ιδρύθηκε το 1961 από τους αμπελουργούς της Επαρχίας Τυρνάβου με σκοπό την αξιοποίηση του πλούσιου δυναμικού της σταφυλικής παραγωγής της περιοχής.

Στον Αμπελώνα Τυρνάβου (συνολικής έκτασης 25.000 στρ.) καλλιεργούνται εκλεκτές οινοποιήσιμες ποικιλίες με επικρατέστερη την ερυθρή ποικιλία Μοσχάτο Αμβούργου. Πρόκειται για ποικιλία που επικράτησε στην περιοχή Τυρνάβου, μια που δεν την συναντούμε εύκολα στις υπόλοιπες περιοχές της Ελλάδας.

Οι λευκές οινοποιήσιμες ποικιλίες που καλλιεργούνται στην περιοχή είναι Ροδίτης, Ugni Blanc, Μπαντίκα, Maccabeu, Grenach-Blanche, Ντεμπίνα κ.α.

Τα κρασιά που παράγονται είναι :

- λευκά,

⁸⁸ <http://5dim-tvrnav.lar.sch.gr/tirnavos.html>

⁸⁹ http://www.tirnavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

- ροζέ,
- ερυθρά,
- γλυκά και
- ημίγλυκα
- καθώς και το γνωστό τσίπουρο Τυρνάβου

Η δραστηριότητα όμως του Αγροτικού Συνεταιρισμού Τυρνάβου δεν στάματησε εκεί. Ήταν ο πρώτος συνεταιρισμός που παρήγαγε και εμφιάλωσε τσίπουρο και ούζο. και παλαιωμένο απόσταγμα σε δρύινα βαρέλια.

Ο Αγροτικός Οινοποιητικός Συν/μός Τυρνάβου διαθέτει και μονάδα παραγωγής ανακαθαρισμένου συμπυκνωμένου γλεύκους. Η μονάδα αυτή είναι η μία από τις δύο υπάρχουσες στον ελλάδικό χώρο.^{90,91}

Ο Αγροτικός Οινοποιητικός Συν/μός Τυρνάβου, από την ημέρα της ίδρυσης του ακολουθεί μια συνεχή ανοδική πορεία, γεγονός που τον κατατάσσει μεταξύ των καλύτερων συνεταιρισμών της χώρας.

⁹⁰ <http://5dim-tyrnav.jar.sch.gr/tirnavos.html>

⁹¹ http://www.tirnavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

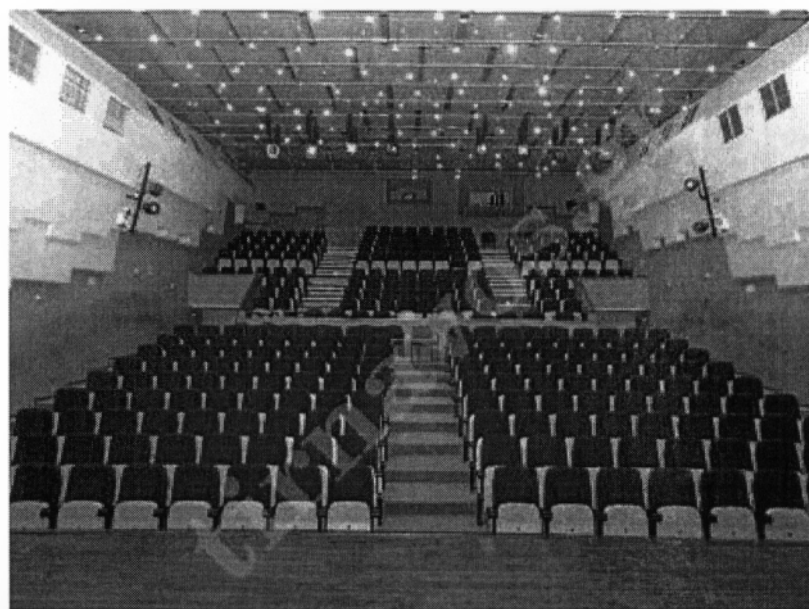
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΥ ΤΥΡΝΑΒΟΥ

Στο Δήμο Τυρνάβου υπεύθυνος για την διεύθυνση, την εποπτεία και την εφαρμογή των πολιτιστικών προγραμμάτων του Δήμου την έχει ο εκάστοτε Αντιδήμαρχος που είναι υπεύθυνος και για θέματα αθλητισμού, νεολαίας, παιδείας και κοινωνικής πολιτικής του δήμου.

Στις πολιτιστικές δραστηριότητες του δήμου Τυρνάβου περιλαμβάνονται:

3.1. Πολιτιστικές Υποδομές

3.1.1. Δημοτικό Θέατρο

Παλιός κινηματογράφος που ανακαινίστηκε και λειτουργεί σήμερα ως θέατρο. Φιλοξενεί την πλειονότητα των πολιτιστικών και καλλιτεχνικών εκδηλώσεων της πόλης.^{92,93}

⁹² <http://5dim-tvmav.lar.sch.gr/tirnavos.html>

3.1.2. Εμμανουήλειο Πνευματικό Κέντρο

Χτίστηκε από τον Νικόλαο Πέτρου Εμμανουήλ και δωρήθηκε στο Δήμο Τυρνάβου το 1964. στο κτίριο στεγάζονται η Δημοτική Πινακοθήκη, η Δημοτική Βιβλιοθήκη, το Κέντρο Πληροφόρησης Νέων και η αίθουσα Συνεδριάσεων και Σεμιναρίων.

3.1.3. Δημοτική πινακοθήκη

Φιλοξενούνται έργα του Τυρναβίτη ζωγράφου Δανιήλ Δανιήλ. Στεγάζεται στον πρώτο όροφο του Εμμανουήλειου πνευματικού κέντρου.

⁹³http://www.timavos.gr//modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

3.1.4. Λέσχη πολιτισμού

Η ιδέα του προγράμματος δημιουργήθηκε από την επιθυμία πολλών κατοίκων του Τυρνάβου και κυρίως εφήβων να αξιοποιήσουν τον ελεύθερο χρόνο τους δημιουργικά, ασχολούμενοι με την εκμάθηση κάποιων τεχνικών κατασκευής ειδών λαϊκής τέχνης. Με αφορμή αυτή την επιθυμία σκεφτήκαμε ότι η δημιουργία ενός εργαστηρίου εκμάθησης και κατασκευής αντικειμένων από τους κατοίκους της πόλης, θα έδινε μια νέα πνοή στην πόλη, θα βοηθούσε σημαντικά στην προβολή της ενώ παράλληλα θα έδινε διέξοδο σε νέους, οι οποίοι θα έβρισκαν μια ενδιαφέρουσα απασχόληση, αποφεύγοντας πιθανούς κινδύνους για την υγεία τους, όπως κάπνισμα, ναρκωτικά, πολύωρη αφοσίωση σε ηλεκτρονικά παιχνίδια.^{94,95}

Παράλληλα με την ενδιαφέρουσα αυτή ενασχόληση των μαθητών της σχολής-εργαστηρίου, οι μαθητευόμενοι θα μπορούν να αναπτύξουν δεξιότητες, να νιώσουν τη χαρά της δημιουργίας και να αναδείξουν τις ικανότητες τους και τη δεξιότεχνία τους προβάλλοντας και καλλιεργώντας την κλίση και το ταλέντο τους.

Στη λέσχη λειτουργούν τα εξής τμήματα:

1. Θεατρικό παιχνίδι
2. Ζωγραφική – Σχέδιο
3. Ψηφιδωτό
4. Αγιογραφία
5. Ζωγραφική – Κατασκευές
6. Μπατίκ και Ζωγραφική σε μετάξι
7. Σταμπωτά
8. Κέντημα και
9. Κατασκευές για παιδιά

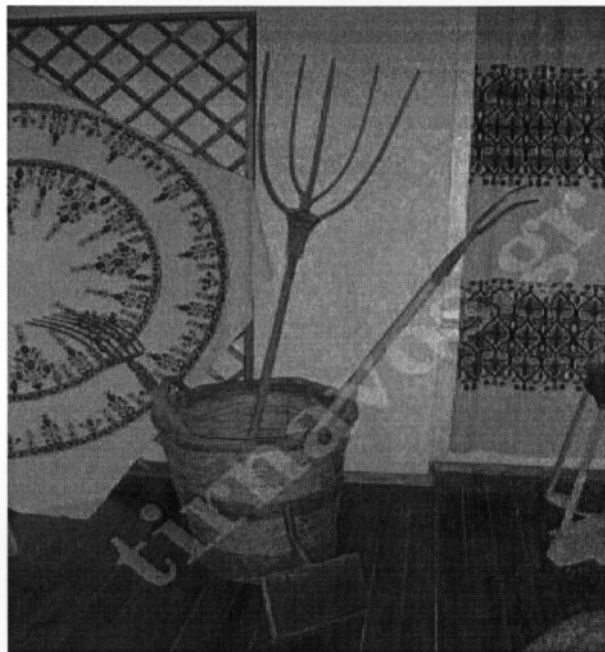
⁹⁴ <http://5dim-tvrnav.lar.sch.gr/tirnavos.html>

⁹⁵ http://www.tirnavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

3.1.5. Λαογραφικό – αγροτικό μουσείο

Το Αρχοντικό του Καράσσου είναι κληροδότημα των κληρονόμων της οικογένειας Καράσσου προς τον Δήμο Τυρνάβου, με σκοπό λειτουργήσει ως **Λαογραφικό Μουσείο**. Σήμερα το κτίσμα έχει αποκατασταθεί πλήρως και είναι

3.1.6. Παλαιοσεισμολογικό μουσείο

Για πρώτη φορά, στο παλαιοσεισμολογικό μουσείο Τυρνάβου, σε παγκόσμια κλίμακα, παρουσιάζεται στο ευρύτερο κοινό η σεισμική ιστορία ενός ενεργού ρήγματος των τελευταίων 30.000 χρόνων. Στον εκθεσιακό χώρο σε τρεις παλαιοσεισμολογικές τομές τοποθετημένες κάθετα σε διαφορετικά σημεία στο ρήγμα, είναι εμφανή τα αποτελέσματα των αλεπαλληλων ιστορικών σεισμών στην επιφάνεια της Γής.

Στο χώρο πρόκειται να τοποθετηθούν: μια γεώτρηση εξοπλισμένη με αυτόματα καταγραφικά όργανα μετρήσεων των φυσικο-χημικών παραμέτρων των υπογείων νερών, ένας σειсмоγραφικός σταθμός και αυτόματα καταγραφικά όργανα μέτρησης των οριζόντιων και κάθετων μετατοπίσεων της περιοχής του ρήγματος.
96,97

3.1.7. Δελήγειο ίδρυμα Δαμασίου

Το ΔΕΛΗΧΕΙΟΝ ΙΔΡΥΜΑ ΑΝΤΩΝΙΟΥ ΚΑΙ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑΣ ΔΕΛΗΧΑ άρχισε να λειτουργεί στο Δαμάσι απο τον Ιούνιο του 2000 και διοικείται από

⁹⁶ <http://5dim-tyrnava.lar.sch.gr/tirnavaos.html>

⁹⁷ http://www.tirnavaos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

επταμελές Διοικητικό Συμβούλιο. Στο ΔΕΛΗΧΕΙΟΝ ΙΔΡΥΜΑ λειτουργούν τα εξής τμήματα.

1. Παιδικός Σταθμός
  2. ΚΑΠΗ
  3. Δανειστική βιβλιοθήκη και
  4. Αίθουσα Εκδηλώσεων
- **Ο Παιδικός Σταθμός** λειτουργεί ετησίως με 17 έως 20 παιδιά προνηπιακής ηλικίας και απασχολούνται ένας βρεφονηπιοκόμος και μία μαγείρισσα. Ο Παιδικός Σταθμός λειτουργεί κανονικά προσφέροντας πρόγευμα και γεύμα στα παιδιά και διοργανώνει διάφορες εκδηλώσεις-γιορτές στην αίθουσα του Δελήχειου Ιδρύματος.
  - **Το ΚΑΠΗ** λειτουργεί καθημερινώς πρωί και απόγευμα προσφέροντας καφέ και αναψυκτικά στους ηλικιωμένους. Στο ΚΑΠΗ εργάζονται δυο γυναίκες. Ο Δήμος διοργανώνει εκδρομές για τα μέλη του ΚΑΠΗ.
  - **Η βιβλιοθήκη** που λειτουργεί στο υπόγειο του Ιδρύματος έχει ελλείψεις. Δεν υπάρχει ικανός αριθμός βιβλίων.^{98,99}
  - **Η αίθουσα εκδηλώσεων** του Δελήχειου Ιδρύματος βρίσκεται στον πρώτο όροφο του κτιρίου και είναι εξοπλισμένη με 100 καθίσματα, μεγαφωνικές εγκαταστάσεις, 2 πιάνα και μια τηλεόραση. Στην αίθουσα εκδηλώσεων του Ιδρύματος γίνονται οι διάφορες εκδηλώσεις του Δημοτικού Σχολείου και οι συνελεύσεις του Αγροτικού Συν/σμού Δαμασίου.

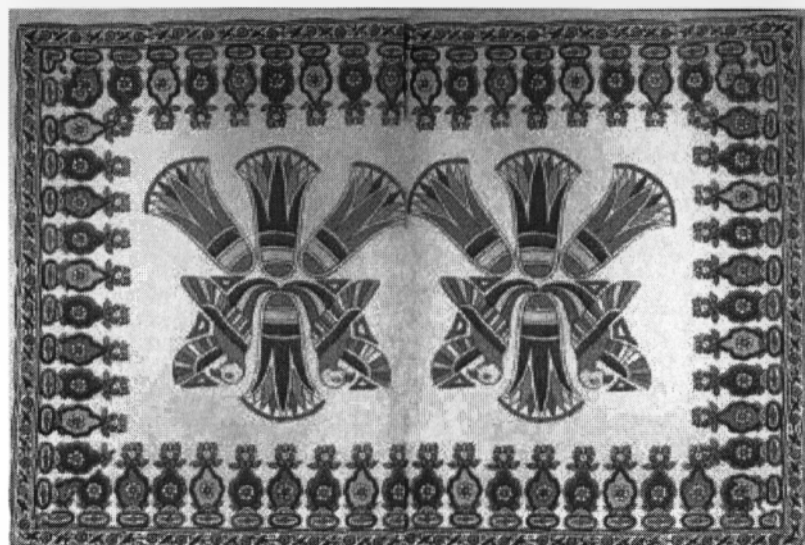
---

⁹⁸ <http://5dim-tvrnav.lar.sch.gr/tirnavos.html>

⁹⁹ http://www.tirnavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

3.2. Πολιτιστική παράδοση

3.2.1. Τα σταμπωτά του Τυρνάβου

Μετά την απελευθέρωση του 1881 έχουμε γραπτές μαρτυρίες για τα σταμπωτά του Τυρνάβου. Όμως η προφορική παράδοση ανάγει την δραστηριότητα αυτή σε πολύ παλιότερα χρόνια, τουλάχιστον στην αρχή του 19ου αιώνα.

Κι είναι μάλλον βέβαιο, ότι η έλλειψη γραπτών μαρτυριών για την εποχή αυτή οφείλεται στην ποιότητα του είδους –τα σταμπωτά είναι πανικά καθημερινής χρήσης- και στην τοπική κατανάλωση της παραγωγής-δεν εξάγονται ούτε στην Ευρώπη, ούτε στην Ανατολή.

Κάνοντας μια αναφορά στην πορεία και την εξέλιξη της στάμπας στον γύρω από την Ελλάδα χώρο, καταλήγουμε ότι οι ρίζες της σταμπωτικής τέχνης φτάνουν μέχρι την αρχαιότητα και λαούς των Ινδιών, της Κίνας, της Αιγύπτου. Αναφέρεται μάλιστα σε βιβλίο της και στις ανασκαφές που έγιναν στον μικρασιατικό χώρο κι έφεραν στο φως μια σειρά πήλινων σταμπών του 7.000 π.Χ. τις οποίες θεωρεί πιθανές προδρόμους των σημερινών ξύλινων.

Φτάνουμε στον 16ο αιώνα μ.Χ. εποχή που η λαϊκή τεχνική εξελίσσεται σε τέχνη. Ονομαστά στην περιοχή της Μικράς Ασίας είναι τα εργαστήρια της Πόλης και των ακτών του Βοσπόρου.^{100,101}

¹⁰⁰ <http://5dim-tvrnav.lar.sch.gr/tirnavos.html>

Ως προς τα σχέδια, την σύνθεση, την χρωματική ποικιλία υπάρχει αισθητή διαφορά, ανάμεσα στα εργαστήρια της Πόλης και του Βοσπόρου. Και στις δυο περιοχές ο τεχνίτης επηρεάζεται από τον φυτικό κόσμο φτιάχνει ξυλότυπα με σχέδια λουλουδιών, φύλλων που επαναλαμβάνονται πάνω στο ύφασμα. Στην Πόλη τα υφάσματα είναι πλουσιότερα κι από τον 17ο αιώνα ο τεχνίτης κινείται πάνω στο ύφασμα με ελευθερία κι έτσι καθιερώνεται ο ρυθμός του «τουρκομπάροκ». Τον 18ο αιώνα στην πολιτική μαντήλα κάνει την εμφάνιση της η ανθρώπινη φιγούρα. Λαμβάνοντας υπόψη μας ότι η ισλαμική θρησκεία απαγορεύει τη χρήση μαντηλιών με ανθρώπινες φιγούρες καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι η χρήση τους περιοριζόταν μόνο στους χριστιανούς. Γύρω στα τέλη του 18ου αιώνα κι αρχές του 19ου αιώνα η σταμπωτική τέχνη διαμέσου των νησιών, περνά στα χέρια των τεχνιτών της κυρίως Ελλάδας.

Από το 1858 στην ελεύθερη Ελλάδα ο βασιλιάς Όθωνας είχε καθιερωσει τα Ολύμπια, γενικούς διαγωνισμούς ανα τετραετία που στόχο τους είχαν να ωθήσουν σε βιομηχανία τα μέχρι τότε οικοτεχνήματα. Στα Ολύμπια του 1858 αμέσως μετά την ένωση της Θεσσαλίας με την Ελλάδα λαβαίνουν μέρος και Τυρναβίτες σταμπωτές και βραβεύονται.

Οι στάμπες, τα καλούπια, όπως τις ονόμαζαν οι μάστοροι ήταν η κάθεμια ένα μοναδικό έργο τέχνης και χρειαζόταν χρόνο, επιμονή και επίμονη εργασία για να γίνει. Οι σκαλιστές ήταν συνήθως οι ίδιοι οι σταμπωτές, άλλοτε όμως κι ειδικοί τεχνίτες, που παρέμειναν ανώνυμοι, σκάλιζαν τα θέματα τους ελαφρά ή βαθειά πάνω σε ξύλινο κομμάτι. Από πληροφορίες ξέρουμε ότι στα εργαστήρια της Μικράς Ασίας σκάλιζαν τα μοτίβα σε μαλακά ξύλα, ενώ στον Τύρναβο και σε μαλακό ξύλο (φλαμούρι) και σε σκληρό (αγριογκορτσιά) για να μην καταστρέφονται τα καλούπια γρήγορα από την χρήση.^{102,103}

Για να σκαλίσει ο σκαλιστής μια στάμπα ακολουθούσε ολόκληρη διαδικασία. Μετά από μια απλή επεξεργασία της επιφάνειας του ξύλου, σχεδίαζε

---

¹⁰¹http://www.timavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

¹⁰² <http://5dim-tyrnava.lar.sch.gr/timavos.html>

¹⁰³http://www.timavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

πάνω σ' αυτή τμήμα της επιθυμητής μπορντούρας ή του θέματος και στη συνέχεια το σκάλιζε με κοπίδι. Κάθε τμήμα του σχεδίου έπρεπε να σκαλιστεί σε δυο, τρία διαφορετικά καλούπια ανάλογα με τα χρώματα που θα χρησιμοποιούσαν .

Στις Ελλαδίτικες στάμπες τα θέματα εξακολουθούσαν να' ναι φυτικά, λουλούδια σε μπουκέτα ή σε ελεύθερη σύνθεση. Σ' αυτές όμως η θεματολογία περιλαμβάνει και γεωμετρικά σχήματα απλά ή σύνθετα, ζώα, νεοκλασικά μοτίβα ή και θέματα από την Αρχαία Ιστορία.

Η ανθρώπινη μορφή δεσπόζει στις πάντες του Τυρνάβου. Ο Κίτσοσ κι η Σταρούλα, ο Τάσος κι η Γκόλφω, ο Μέγας Αλέξανδρος, τα αρραβωνιάσματα διακοσμούν το κέντρο της πάντας. Οι παραστάσεις αυτές έχουν σαν πρότυπο λιθογραφίες της εποχής που διακοσμούσαν λαϊκές φυλλάδες και κυκλοφορούσαν σ' όλο το ελληνικό χώρο.

Οι σκαλιστές ήταν άνθρωποι αυτοδίδακτοι και με μεράκι.

Τα χρώματα που χρησιμοποιούσαν στα σταμπωτά ήταν κατά το πλείστον φυτικά και κάθε εργαστήριο είχε τις δικές του μυστικές συνταγές για να επιτευχθούν οι επιθυμητές αποχρώσεις και η χρωματική λαμπρότητα.

Το τύπωμα γίνεται σε πολλές φάσεις. Το ύφασμα αρχικά πλενόταν και σιδερώνονταν (κάτω από πέτρες) με προσοχή. Στη συνέχεια τυπωνόταν το περίγραμμα του σχεδίου με μαύρο καλούπι. Ακολουθούσε το τύπωμα των άλλων χρωμάτων με το δεύτερο και το τρίτο καλούπι. Η χρήση του πινέλου ήταν απαραίτητη. Μετά το κάθε τύπωμα το σταμπωτό στέγνωνε και ξαναδουλευόταν. Στη συνέχεια πλενόταν, σιδερώνονταν κι ήταν έτοιμο. Η διαδικασία αυτή των φάσεων τυπώματος γινόταν πάνω σε πάγκους με το ύφασμα καλά και τεντωμένο όπου ο μάστορας με γρήγορες κοφτές κινήσεις χτυπούσε πάνω στο ύφασμα την ποτισμένη με χρώμα στάμπα. Αυτός ο τρόπος αποτύπωσης σχεδίου πάνω στο ύφασμα ταιριάζει απόλυτα μ' αυτόν που ίσχυε και στα εργαστήρια της Μικράς Ασίας.^{104,105}

---

¹⁰⁴ <http://5dim-tyrnava.lar.sch.gr/tirnavaos.html>

¹⁰⁵ http://www.tirnavaos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

Στον Τύρναβο ιδιαίτερα γνωστά σταμπωτά είδη ήταν τα καναπελίκια, οι μπερνέδες, οι μαξιλάρες, τα παπλώματα, τα τραπεζομάντηλα, οι πάντες, οι μαντήλες αλλά και ολόκληρα τοπία τσίτι για φορέματα.

Τα εργαστήρια στην εποχή της ακμής τους, δεύτερο μισό του 19ου αιώνα ως και την δεκαετία του 1930, απασχολούσαν πάρα πολλούς τεχνίτες, κυρίως γυναίκες που η καθεμιά ειδικευόταν για ορισμένη φάση της εργασίας.

Τα σταμπωτά τα εμπορευόταν οι ίδιοι οι σταμπωτάδες ή τα διέθεταν σε γυρολόγους και μικροπωλητάδες.

Μέχρι τη δεκαετία του 1960 τα σταμπωτά είχαν λειτουργική χρήση. Κάθε σπίτι είχε οπωσδήποτε κάποιο σταμπωτό κομμάτι.

Στα '22, μαζί με τους άλλους Έλληνες που έφυγαν από την Κων/πολη, ήταν και η οικογένεια του Γιώργου Ιωαννίδη. Στη βιασύνη της εγκαταλείποντας τόσο τραγικά την Πόλη, δεν πρόφτασε να πάρει άλλο τίποτα, εκτός από τις οικονομίες της σε χρήμα και την τέχνη της: Κατασκεύαζε σταμπωτά. Μη έχοντας που αλλού να καταφύγει, η οικογένεια τράβηξε στον Τύρναβο, όπου ήξερε πως υπήρχε κάποιο εργαστήριο για σταμπωτά. Εκεί αγόρασε, κοντά στο κέντρο ένα σπίτι, με αυλή μεγάλη, εγκατέστησε πρόχειρα ένα εργαστήριο και άρχισε την παραγωγή.^{106,107}

Μοναδικό δείγμα οικοτεχνίας με μακρόχρονη παράδοση, τα σταμπωτά Τυρνάβου της οικογένειας Ιωαννίδη, σημείωσαν μεγάλη επιτυχία στην παράλληλη έκθεση με τις φωτογραφίες του Βασίλη Αγγλόπουλου, στο Στραβούργο. Οι ζωηροί, γεμάτοι ένταση χρωματισμοί τους έδωσαν χαρούμενη νότα στις τραγικές αρχαιοελληνικές φιγούρες που απεικονίζονταν στις φωτογραφίες. Η ιστορία του εργαστηρίου σταμπωτών του Θεμιστοκλή Ιωαννίδη, αρχίζει από το 1822, όταν η οικογένεια του πατέρα του Γιώργου Ιωαννίδη, κυνηγημένη από τους Τούρκους μαζί με τόσους Έλληνες, εγκατέλειψε την Προύσα της Μ. Ασίας για να εγκατασταθεί στον Τύρναβο. Ανάμεσα στα λιγοστά υπάρχοντα που η οικογένεια μπόρεσε να φέρει μαζί της στην Ελλάδα, ήταν και μερικές ξυλόγλυπτες σφραγίδες από το εργαστήριο που η οικογένεια Ιωαννίδη διατηρούσε στην Προύσα. Ο Θεμιστοκλής Ιωαννίδης, γράφτηκε στη Σχολή Καλών Τεχνών, όπου μυήθηκε στην τέχνη της

¹⁰⁶ <http://5dim-tvrnav.lar.sch.gr/tirnivos.html>

¹⁰⁷ http://www.tirnivos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

ξυλογλυπτικής, και έμελλε να γίνει ο γνωστός δημιουργός των σταμπωτών, τυπώνοντας σχέδια με ξυλόγλυπτες σφραγίδες πάνω σε βαμβακερό κυρίως ύφασμα. Τα τραπεζομάντηλα, οι κουρτίνες, τα μαξιλαράκια, τα τσεμπέρια, οι ποδιές, πραγματικά αριστουργήματα σχεδίων και ανεξίτηλων χρωμάτων, έχουν βραβευτεί πολλές φορές στην Ελλάδα και το εξωτερικό.

Η διαδικασία της δημιουργίας, απαιτεί έμπνευση, μεράκι και καλλιτεχνικό αισθητήριο. Το κάθε κομμάτι ανάλογα με το σχέδιο του απαιτεί τη χρήση διαφορετικού αριθμού από ξυλόγλυπτες σφραγίδες: η πάντα του Μ. Αλεξάνδρου, αποτελείται π.χ. από 48 ξυλόγλυπτες σφραγίδες. Η εξειδικευμένη εργάτρια έπρεπε να τοποθετήσει τις σφραγίδες πάνω στο βαμβακερό ύφασμα, με προσοχή και σταθερότητα, έτσι ώστε το τελικό σχέδιο, το περίγραμμα δηλαδή τυπωνόταν σε μαύρο χρώμα και τα υπόλοιπα όπως π.χ. το κόκκινο, το γαλάζιο, το κίτρινο ή το πράσινο έμπαιναν με πινέλο. Για να στεγνώνει το κάθε χρώμα, το βαμβακερό τυπωμένο ύφασμα έβγαινε στον ήλιο τόσες φορές, όσες ο αριθμός των χρωμάτων του. Ακολουθούσε το πλύσιμο που επαναλαμβανόταν δυο με τρεις φορές, σε μεγάλες στέρνες ή δεξαμενές, όπου διέλυναν διάφορα υγρά για να σταθεροποιηθούν τα χρώματα. Αφού στέγνωναν στον ήλιο, τα υφάσματα σιδερωνόταν και ήταν έτοιμα να διατεθούν στην αγορά όπου αγοραζόταν κυρίως από ανθρώπους με αγάπη και μεράκι και λαϊκή τέχνη. Αν και κάποτε το εργαστήρι του Θεμιστοκλή Ιωαννίδη απασχολούσε πάνω από 40 εξειδικευμένες εργάτριες, η παραγωγή δεν ήταν ποτέ μεγάλη, για τον απλούστατο λόγο ότι ήταν χειροποίητη.^{108,109}

Το εργαστήρι σταμπωτών του Θ. Ιωαννίδη, με 2000 σήμερα ξυλόγλυπτες σφραγίδες σε ξύλο φλαμουριάς, είναι το μοναδικό που σώζεται ως τις μέρες μας, όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και σε Ευρώπη, Αμερική και Αυστραλία.

Στη Μουσούλ της Γαλλίας, υπάρχει ένα εργοστάσιο εκτύπωσης σχεδίων με χρώματα πάνω σε βαμβακερό ύφασμα. Υπάρχουν τρεις ξυλόγλυπτες σφραγίδες μόνο, πέντε, έξι σε ομοιώματα κατασκευασμένα από πλαστικό, όπου έχουν περάσει ένα χρώμα καφέ για να δοθεί η αίσθηση του ξύλου, ενώ οι σφραγίδες και ο ρυθμός εκτύπωσης φτάνει τα 60 με 70 μέτρα το λεπτό σε όλα τα χρώματα. Σε μια

¹⁰⁸ <http://5dim-tyrnava.lar.sch.gr/tirnavos.html>

¹⁰⁹ http://www.tirnavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

προσπάθεια που έκαναν οι γάλλοι να εξαγάγουν αυτές τις μεταλλικές σφραγίδες για να τυπώνονται τα υφάσματα στις Ινδίες όπου το κόστος των εργατικών είναι χαμηλό, η γαλλική κυβέρνηση πρόβαλε βέτο, δηλώνοντας ότι αυτή η μορφή τέχνης θεωρείται εθνική κληρονομιά και απαγορεύτηκε η εξαγωγή.

Στο Μουσείο Εκτύπωσης σε Ύφασμα, που βρίσκεται στη Μουσσούλ και στεγάζεται σ' ένα μεγάλο γραφικό κτίριο, εκτίθενται εκτός από τις τρεις ξυλόγλυπτες σφραγίδες που αναφέραμε προηγουμένως, μεταλλικές σφραγίδες, τελάρα, μηχανές εκτύπωσης καθώς και μεταλλικοί κύλινδροι όπου παλαιότερα για να χαραχτεί το σχέδιο πάνω στον κύλινδρο από τον ειδικό καλλιτέχνη, χρειαζόταν πολλές φορές και ένας ολόκληρος χρόνος δουλειάς, ενώ σήμερα με την μοντέρνα τέχνη της φωτοσύνθεσης (off set), χρειάζονται για την αποτύπωση του σχεδίου πάνω στον κύλινδρο, κλάσματα δευτερολέπτου.^{110,111}

Όλα τα παραπάνω είναι μια επιπλέον απόδειξη της μοναδικότητας τους εργαστηρίου σταμπωτών του Θεμιστοκλή Ιωαννίδη. Οι 2.000 ξυλόγλυπτες σφραγίδες ή καλούπια είναι έργα ανεπανάληπτης τέχνης, με σχέδια εμπνευσμένα από τη βυζαντινή και λαϊκή μας παράδοση. Δικαιολογημένα λοιπόν, έγιναν και είναι περιζήτητα όχι μόνο από τους έλληνες αλλά και από τους άγγλους, γάλλους, γερμανούς, ελβετούς, αυστριακούς και αμερικανούς που επισκέφτηκαν το εργοστάσιο σταμπωτών κατ'επανάληψη για να προμηθευτούν σε λογικές τιμές μερικά από τα ομορφότερα κομμάτια της λαϊκής μας τέχνης.

Στην Ευρώπη έχουν γίνει δυο εκθέσεις σταμπωτών, η μια στην Γενεύη της Ελβετίας το 1990 και μια στο Στρασβούργο της Γαλλίας τον Μάρτιο του 1992 όπου παρευρέθηκαν η δήμαρχος Στρασβούργου κ. Κατερίνα Τραουτμαν, η Άννα Ιωαννίδη, η κόρη του Θεμιστοκλή Ιωαννίδη, ο γενικός γραμματέας του Απόδημου Ελληνισμού κ. Αντρέας Ζαΐμης και η αντιπρόεδρος της ελληνικής κοινότητας του Στρασβούργου κ. Ρίτσα Μανδηλά-Σκριβενέρ.

Ήδη σταμπωτά από το εργαστήρι του Θ. Ιωαννίδη, εκτίθενται στο Λαογραφικό Μουσείο Λάρισας, το Μορφωτικό Σύλλογο Τυρνάβου, το Λαογραφικό Μουσείο του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, το Λαογραφικό Μουσείο Ναυπλίου,

¹¹⁰ <http://5dim-tyrnav.lar.sch.gr/tirnavos.html>

¹¹¹ http://www.tirnavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

σε ιδιωτικές συλλογές στην Κύμη της Εύβοιας, στο Μουσείο Μπενάκη στην Αθήνα και στο Λαογραφικό Μουσείο της Βασιλείας στην Ελβετία.

Όμως, στην προσπάθεια αυτής της οικογένειας, είναι καιρός να προστεθεί και το ενδιαφέρον των αρμοδίων. Είναι απαραίτητη κάποια στοργή και ενίσχυση, για να χτιστεί ένα εργαστήριο της προκοπής, με φως, ήλιο και θέρμανση –ακόμη χρησιμοποιείται εκείνο που έγινε «προσωρινά» το 1923 και μοιάζει περισσότερο με αποθήκη. Η οικογένεια του Ιωαννίδη θα συνεχίσει με πίστη την παράδοση της χειροτεχνίας των σταμπωτών. Καλό, όμως, είναι να βρει όλη εκείνη τη συμπαράσταση που είναι απαραίτητη σε τέτοια θέματα, που δεν είναι μόνο θέματα οικογενειακά αλλά και εθνικά.^{112,113}

Σήμερα η λειτουργική τους χρήση περιορίστηκε. Ωστόσο επειδή είναι μια τέχνη που χάνεται μέρα με την μέρα, πολλοί είναι οι πνευματικοί άνθρωποι που προσπαθούν να συλλέξουν και να προφυλάξουν και τα καλούπια και τα σταμπωτά υφάσματα σαν έργα τέχνης.

3.2.2. Δαντελοπλεκτική – κουκάκια

Ο όρος δαντέλα χαρακτηρίζει ένα συγκεκριμένο είδος διακοσμητικής τέχνης, τις συνθέσεις της κλωστής, ανεξάρτητα από την τεχνική της κατασκευής: βελόνα ραψίματος, σαΐτα, κοπανέλλι, βελονάκι.

Το είδος αυτό της τέχνης είχε αναπτυχθεί πολλούς αιώνες νωρίτερα στην Ανατολική Μεσόγειο και ιδιαίτερα στην Ελλάδα και την αρχαία και τη Βυζαντινή.

Στο Θεσσαλικό χώρο δεν έχουν σωθεί δαντέλες παλιότερες του 19ου αιώνα και η δαντελοπλεκτική τέχνη εμφανίζεται από τον 18ο αιώνα ακμάζει τον 19ο αιώνα και συνεχίζει ως το 1950 περίπου και είναι γνωστή σ' όλα τα αστικά κέντρα.

Ένα σπουδαίο αστικό κέντρο είναι και ο Τύρναβος που γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη –οικονομική και πνευματική–ήδη από την πρώιμη Τουρκοκρατία.

Στην παραδοσιακή κοινωνία του Τυρνάβου, τη γεμάτη αρχοντιά, η δαντελοπλεκτική τέχνη ακμάζει από το 19ο αιώνα ως το 1950 περίπου. Οι κοπέλες

¹¹² <http://5dim-tyrnav.lar.sch.gr/timavos.html>

¹¹³ http://www.timavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

μαθαίνουν μέσα στην οικογένεια από τις μάνες τους, να πλέκουν απλές και πολύπλοκες δαντέλες, που τις χρησιμοποιούν για τις ανάγκες του σπιτιού και για την προίκα τους.

Η Τυρναβίτικη παραδοσιακή δαντέλα στόλισε την ενδυμασία –λεπτά γυναικεία και ανδρικά πουκάμισα-, μπόλιες και κρεβατόγυρους, πετσέτες, σεντουκοπάνια.

Για την πλέξη της χρησιμοποιούν λεπτή άσπρη λινή, μεταξωτή ή μπαμπακερή κλωστή και σπανιότερα χρωματιστή.^{114,115}

Από την άποψη της τεχνικής, συναντούμε ποικιλία. Και πρώτα-πρώτα εκείνες τις συνθέσεις που ονομάζουμε συνθέσεις κλωστής με κόμπους. Τεχνική η οποία δεν είναι τίποτε άλλο από την πλέξη της δαντέλας με το βελόνι. Ξεκινώντας από μια θηλιά που έφτιαχναν πάνω από τον αντίχειρα του αριστερού χεριού κι αυξάνοντας διαδοχικά τον αριθμό, έπλεκαν ένα δίχτυ με τετράγωνες θηλιές ανάλογο μ' αυτό που γίνεται με την σαίτα.

Ένας άλλος τρόπος, που επίσης ονομάζουν δίχτυ, είναι το πλέξιμο που κάνουν ξεκινώντας από μια γερή κλωστή –συνήθως βάζουν διπλή την κλωστή που κρατούν για να πλέξουν-και πάνω της στηρίζουν-δένουν σε ίσες αποστάσεις τους κόμπους με την βελόνα. Στην επόμενη σειρά κάθε κόμπος πιάνει στην ελεύθερη σειρά, ανάμεσα στους προηγούμενους κόμπους. Με το συνεχή πήγαινε-έλα δημιουργούν το ρομβοειδές δίχτυ, που είναι το συνηθέστερο.

Το πανωκέντημα στους κόμπους με τη βελόνα δημιουργεί ποικίλους συνδυασμούς σχεδίων, γεωμετρικών και φυτικών. Ενώ φαίνεται πως στην περιοχή του Τυρνάβου έχει την αρχή του το πανωκέντημα εκείνο που σχηματίζει σταυρό με ρόμβους ανάμεσα σε κάθε κεραία του.

Οι Τυρναβίτισσες με ξεχωριστή καλαισθησία πλέκουν και με το βελονάκι, συνθέσεις που αποτελούν αυτοτελείς δαντέλες.^{116,117}

---

¹¹⁴ <http://5dim-tyrnav.lar.sch.gr/tirnavos.html>

¹¹⁵ http://www.tirnavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

¹¹⁶ <http://5dim-tyrnav.lar.sch.gr/tirnavos.html>

¹¹⁷ http://www.tirnavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

Με το βελονάκι επίσης έχουμε δαντέλες που προσαρμόζονται σε ύφασμα και δημιουργούν διαφορετικές ως προς την χρήση και λειτουργία, συνθέσεις μοτίφ σε σχήμα τετράγωνο ή κυκλικό ενώνονται μεταξύ τους και σε ύφασμα βαμβακερό, λινό ή μεταξωτό και δημιουργούν σεντουκοπάνια, πετσετάκια, πετσέτες. Τέλος, δαντέλες τελειώματος που το πλάτος τους είναι συνήθως μικρό, αλλά το μήκος τους ποικίλει ανάλογα με τη χρήση τους, στολίζουν μαξιλαροθήκες, τραπεζομάντηλα, κουρτίνες.

Οι Τυρναβίτισσες δημιουργούν κλώστινες συνθέσεις και με το κοπανέλλι, το οποίο τους έδινε τη δυνατότητα να έχουν ελεύθερα και τα δυο τους χέρια κι επομένως να δουλεύουν με περισσότερη άνεση και σταθερότητα.

Συνθέσεις με το κοπανέλλι έχουμε σε όλη την διάρκεια του 19ου αιώνα, όμως από τα πρώτα κιόλας χρόνια του αιώνα μας οι συνθέσεις αυτές γίνονται όλο και σπανιότερες, ώσπου σταματούν, είτε γιατί ήδη από τα χρόνια της ακμής του το κοπανέλλι λίγες Τυρναβίτισσες γνώριζαν να το δουλεύουν κι επομένως δεν ήταν τόσο διαδομένο όσο άλλες τεχνικές γιατί ο παράγοντας της μόδας ευνόησε τις τεχνικές αυτές.

Ένα άλλο είδος είναι η μπιμπίλα. Την έπλεκαν σε όλη την Ελλάδα, γι' αυτό θεωρείται η «γνησιότερη ελληνική δαντέλα». Οι μπιμπίλες πλέκονταν με τη βελόνα, με άσπρη ή χρωματιστή κλωστή, αλλά και με χρυσή. Η πιο χαρακτηριστική όμως πολύχρωμη δαντέλα κυρίως στην Θεσσαλία είναι τα κουκάκια.^{118,119}

Οι γυναίκες, στη περιοχή της Λάρισας, στα Αμπελάκια, στο Τύρναβο, στη Τσαριτσάνη, στα Φάρσαλα και στην Αγιά, τα φόρεσαν στη σκέπη τους (κεφαλομάντηλο), τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα μέχρι τα μέσα του 20ου αιώνα.

Τα κουκάκια γνώρισαν αξιόλογη ανάπτυξη στη περιοχή του Τυρνάβου. Τα κουκάκια τα οποία ήταν ο ανώτατος βαθμός εξέλιξης της μπιμπίλας, γινόταν με το βελόνι και με μεταξωτή κλωστή, το μπρισίμι.

Τα κουκάκια ήταν ενσωματωμένα πάντα σε μαύρη μαντήλα, ακόμη και τα νυφιάτικα. Τα νυφιάτικα, τα φορούσαν οι νύφες τη μέρα του γάμου τους, ενώ τα

¹¹⁸ <http://5dim-tyrnav.lar.sch.gr/tirnavos.html>

¹¹⁹ http://www.tirnavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

άλλα τα φορούσαν άλλες τις μέρες του χρόνου, όχι όμως καθημερινά. Έτσι βλέπαμε να φορούν «σκέπες» με κουκάκια τις γιορτές, τις Κυριακές κ.λ.π.

Τα κουκάκια, όπως αναφέραμε και παραπάνω άρχισαν να τα κατασκευάζουν και να τα φορούν στον Τύρναβο τις τελευταίες δεκαετίες του 19ου αιώνα μέχρι το α' μισό περίπου του 20ου αιώνα. Η παρακμή του κουκακιού ολοκληρώνεται μετά τον πόλεμο του '40. Σπάνια πλέον βλέπουμε Τυρναβίτσα να φορά και πολύ περισσότερο να φτιάχνει κουκάκια.

Αξιοσημείωτο είναι ότι ο Τύρναβος προμήθευε κοκάκια σε πολλά χωριά όχι μόνο του νομού Λάρισας, αλλά και έξω απ' αυτόν.^{120,121}

Δαντέλες εξακολουθούν και σήμερα να φτιάχνουν σε περιορισμένη κλίμακα φυσικά και κυρίως οι μεγαλύτερες σε ηλικία γυναίκες, καθώς και οι συνθήκες έχουν αλλάξει σημαντικά και οι νεαρές κοπέλες έχουν πάψει να ενδιαφέρονται να μάθουν από τις μανάδες τους τη δαντελοπλεκτική. Καθήκον όλων μας είναι να σταματήσουμε την αποξένωση του λαού μας από τη παράδοση, η οποία μπορεί να βοηθήσει πολύ, αν χρησιμοποιηθεί δημιουργικά. Παράλληλα θα πρέπει να προσπαθήσουμε να διασώσουμε με οποιονδήποτε τρόπο τα έργα τέχνης, που προέρχονται απ΄αυτή. Αν δεν συμβεί αυτό σε λίγα χρόνια θα είμαστε ένας λαός χωρίς παρελθόν και αναπόφευκτα χωρίς μέλλον.

3.2.3. Κεραμική παράδοση

Υπήρξε δωρεά επώνυμου Τυρναβίτη στο Λαογραφικό Μουσείο Λαρίσης κατά το 1978 τριών τριπόδισκων κεραμικού κλιβάνου και ενός λυχναριού με δυο ελαιοφόρα, γιαλωμένα με πράσινο χρώμα, κύπελλα σε υψηλή βάση, σχετικό μ' αυτό που βρέθηκε στην Αγορά Αθηνών και εκτίθεται στο Μουσείο Στοάς Αττάλου. Είχαν προηγηθεί παρόμοιες έρευνες στα μάζα Λαρίσης και αποκτηθεί σχετική πείρα.

Τα συλλεγόμενα όστρακα του Τυρνάβου τα οποία έχουν αποσπαστεί βιαίως από το στρωματογραφικό τους περιβάλλον. Η χρονολόγηση τους δεν στηρίζεται σε δεδομένα αρχαιολογικά. Το μειονέκτημα όμως αυτό αντισταθμίζεται από το γεγονός

¹²⁰ <http://5dim-tyrnava.lar.sch.gr/tirnavos.html>

¹²¹ http://www.tirnavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

ότι τα ευρήματα είναι παρόμοια, τόσο μορφολογικά όσο και σε διακοσμητικό ύφος σ' όλο τον ελλαδικό χώρο ώστε δια συγκρίσεως να επιτυγχάνεται το ζητούμενο. Βασική παρατήρηση είναι ότι τα βυζαντινά όστρακα τα οποία αρχίζουν από τους 11ον, 12ον αιώνες μέχρι της πτώσεως της αυτοκρατορίας και ανευρίσκονται ανάμικτα με υπολείμματα σκευών μεταβυζαντινής εποχής χωρίς να λείπουν όστρακα κιουταχείας και ευρωπαϊκές ή κινέζικες πορσελάνες, προέρχονται από οικοπέδα περί το σημερινό κέντρο της πόλης.^{122,123}

Από το πλήθος των σκευών που έχουν συλλεχθεί στον Τύρναβο παρουσιάζουμε μια ιδιότυπη ομάδα πιάτων που πρωτοβρέθηκαν στα μπάζα παρά τον Τιταρήσιο και αργότερα στην Λάρισα. Πρόκειται για επιτραπέζια σκεύη τα οποία μας εισάγουν στα μυστικά της βυζαντινής κουζίνας. Τα ημισφαιροειδή ή με σχεδόν τελείως επίπεδο πυθμένα αυτά αγγεία, διαφόρων διαμέτρων, είναι εφυαλωμένα, μονόχρωμα, αποίκιλτα και στηρίζονται σε κολουροκωνικά κοίλα πόδια αρκετά υψηλά που φέρουν τριγωνικά ή σχηματοειδή ανοίγματα. Τα πιάτα αυτά γεμάτα με κάποιο είδος σάλτας, εισάγονταν στη χόβολη (θερμή στάχτη) ώστε να τα κρατά θερμά. Είναι η απλούστερη μορφή των βυζαντινών σαλτσαρίων ή

¹²² <http://5dim-tyrnav.lar.sch.gr/tirnavos.html>

¹²³ http://www.tirnavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

σαλτσερών και τα οποία οι Talbot Rice και Alison Frantz τα ονόμασαν «θερμαινόμενα πιάτα».

Μετά την διάλυση της αυτοκρατορίας από τους Φράγκους το 1204, ο ελληνικός χώρος έχει καταταμηθεί σε φεοδαλικά κρατίδια με επικυρίαρχο τον φράγκο αυτοκράτορα της Κων/πολης και σε ορθόδοξα δεσποτάτα με αυτοκρατορικές φιλοδοξίες. Τότε στα χρόνια της κατάληψης τα επαρχιακά κεραμουργεία γνωρίζουν εκπληκτική άνθηση. Από τα συγκεντρωθέντα στο Μουσείο Λαρίσης μέγα πλήθος οστράκων και αλώβητων αγγείων που έχουν συλλεχθεί στο θεσσαλικό χώρο και ως το Μαλιακό κόλπο, καταλήγουμε στην παραδοχή ότι στα τοπικά εργαστήρια κεραμικής αναπτύσσεται με γοργό ρυθμό έντονη δραστηριότητα παραγωγής επιμελημένης ως άριστης ποιότητας σκευών για καθημερινή χρήση και στολισμό των οικιών. Τα εργαστήρια αυτά παίρνουν την θέση των άλλοτε παραγωγικών κέντρων με μακράιωνη κεραμική παράδοση που ως τότε διακινούσαν την παραγωγή με θαλάσσια και χερσαία μέσα στα καταναλωτικά κέντρα υπό την άγρυπνη επιτήρηση κρατικών υπαλλήλων. Κατά τον 13ο αιώνα (χωρίς να μπορούμε να καθορίσουμε με ακρίβεια τα χρονικά όρια) έχει επιτευχθεί «αποκέντρωση των εργαστηρίων κεραμικής».

Την περίοδο αυτή στον Τύρναβο όπως και στην Λάρισα και άλλα θεσσαλικά κέντρα έχουν δημιουργηθεί αξιόλογα κεραμουργεία τα οποία ανέπτυξαν ένα χαρακτηριστικό διακοσμητικό ρυθμό μέσα στο γενικό κλίμα της εποχής, αποτέλεσμα της ιστοριογεωγραφικής θέσης της Θεσσαλίας.^{124,125}

Την ύπαρξη των τοπικών κεραμουργείων αποδεικνύει το πλήθος των ανευρισκόμενων τριποδίσκων, τα απορρίμματα των κεραμικών κλιβάνων, στα οποία φυσικά, περιλαμβάνονται και οι πορώδεις μάζες χρωματιστών υαλωμάτων. Αν δεν έχουν εντοπιστεί κεραμικοί κλιβανοί, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι αρχαιολογικές ανασκαφές στα ανωτέρω κέντρα δεν έγιναν. Τα ευρήματα, όπως ήδη ελέχθη, προέρχονται από επιφανειακές περισυλλογές.

Στα τελευταία βυζαντινά χρόνια οι κεραμείς εγκαινίαζαν νέες διακοσμητικές τεχνικές, όπως δείχνουν τα άφθονα ευρήματα . Στα ανοικτά αγγεία η

¹²⁴ <http://5dim-tyrnav.lar.sch.gr/timavos.html>

¹²⁵ http://www.tirnavor.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

«μαρμαροειδής» διακόσμηση επιτυγχάνεται όταν αφήνουν να διαρρέουν από το πινέλο χρωματιστές χροιές στα τοιχώματά τους ενώ ο κεραμέας κρατά το σκεύος υπό κλίση και το περιστρέφει, τα «πιτσιλωτά» χτυπώντας το πυκνότριχο και κοντό πινέλο βουτηγμένο σε χρώμα στις εσωτερικές επιφάνειες του αγγείου. Τα «γραπτά» αγγεία ζωγραφίζονται με κιτρινωπό ή κόκκινο χρώμα ανάλογα απ' το βασικό χρώμα του σκεύους, αναπτύσσοντας σχηματοποιημένες φυτικές συνθέσεις που τονίζονται με άτακτες πράσινες χροιές. Μετά την τουρκική κατάκτηση η καλλιτεχνική στάθμη των κεραμουργών υποβαθμίζεται, ακολουθώντας τις νέες συνθήκες ζωής των υπόδουλων Ελλήνων. Στα χρόνια της αυτά της τουρκοκρατίας η κεραμική παραγωγή του Τυρνάβου είναι συνεχής, εξυπηρετούσα ανάγκες του καθημερινού βίου.^{126,127}

3.3. Ήθη και Έθιμα

Στα ήθη και έθιμα του δήμου Τυρνάβου περιλαμβάνονται το Τυρναβίτικο καρναβάλι και το Μπουρανί που ακολουθεί την Καθαρά Δευτέρα.

3.3.1. Τυρναβίτικο Καρναβάλι

Το Τυρναβίτικο Καρναβάλι είναι ένα έθιμο με απροσπέλαστες ρίζες στο χρόνο, είναι ένα έθιμο με ιστορία τουλάχιστον 100 ετών.

Κάνοντας μια αναδρομή στο παρελθόν, διαπιστώνουμε ότι δεν υπάρχουν καταγραφές για το Καρναβάλι του Τυρνάβου, παρά μόνο αναφορές σε κάποια σκόρπια κείμενα. Τα πρώτα στοιχεία για την τέλεση του εμφανίζονται το 1898, με την ίδρυση του Πολιτιστικού και Αθλητικού Συλλόγου «Ανάπλασις». Βέβαια, από τις αρχές του αιώνα έχει βρεθεί πλούσιο φωτογραφικό υλικό με μεγάλη ιστορική και πολιτιστική αξία.

¹²⁶ <http://5dim-tyrnava.lar.sch.gr/tirnavaos.html>

¹²⁷ http://www.tirnavaos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

Στην μακρόχρονη πορεία του, το Τυρναβίτικο Καρναβάλι γνώρισε αλλεπάλληλες επιθέσεις από τις εκάστοτε κυβερνήσεις, που θεωρούσαν ότι έβλαπτε τα χρηστά ήθη και έθιμα της εποχής. Όμως, οι απαγορεύσεις των εκδηλώσεων δεν πτούσαν τους Τυρναβίτες, που το γιόρταζαν ακόμα και κρυφά, αφού γι' αυτούς αποτελούσε αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτιστικής τους παράδοσης.

Μετά τον πόλεμο, στα τέλη της δεκαετίας του '50, στο Τυρναβίτικο Καρναβάλι ενσωματώθηκε ένα νέο στοιχείο, τα πεζοπόρα τμήματα καρναβαλιστών. Έρχεται, όμως, η δικτατορία και το απαγορεύει για ακόμα μια φορά. Το Καρναβάλι του Τυρνάβου ξαναβρήκε το δρόμο του από το 1980 και μετά.^{128,129}

Τα τελευταία χρόνια, το Τυρναβίτικο Καρναβάλι θεωρείται το μεγαλύτερο και καλύτερο Καρναβάλι της Κεντρικής Ελλάδας και αποτελεί εκδήλωση Πανελλήνιας Εμβέλειας.

Με την έναρξη του Τριωδίου ξεκινούν οι καρναβαλικές εκδηλώσεις, που διαρκούν περίπου ένα μήνα.

Πραγματοποιούνται πολιτιστικές εκδηλώσεις, διοργανώνονται θεατρικές βραδιές και βέβαια όλα αυτά πλαισιώνονται από άφθονη μουσική και χορό. Οι εκδηλώσεις κορυφώνονται την τελευταία Κυριακή της Αποκριάς με τη Μεγάλη Παρέλαση των αρμάτων, που, εμπνευσμένα από την παράδοση και την επικαιρότητα και κατασκευασμένα με φαντασία και μεράκι, προσδίδουν μια ξεχωριστή αίγλη στο Τυρναβίτικο Καρναβάλι.^{130,131}

Την ψυχή, όμως, του Καρναβαλιού αποτελούν οι χιλιάδες καρναβαλιστές, που μασκαρεμένοι με πρωτότυπες στολές διαφόρων χρωμάτων, κατακλύζουν τους δρόμους της πόλης, χορεύουν, διασκεδάζουν και ξεφαντώνουν μέχρι το πρωί στους ρυθμούς της Αποκριάς, κάτω από τον γεμάτο φως και χρώμα Τυρναβίτικο ουρανό.

---

¹²⁸ <http://5dim-tyrnav.lar.sch.gr/tirnavos.html>

¹²⁹ http://www.tirnavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

¹³⁰ <http://5dim-tyrnav.lar.sch.gr/tirnavos.html>

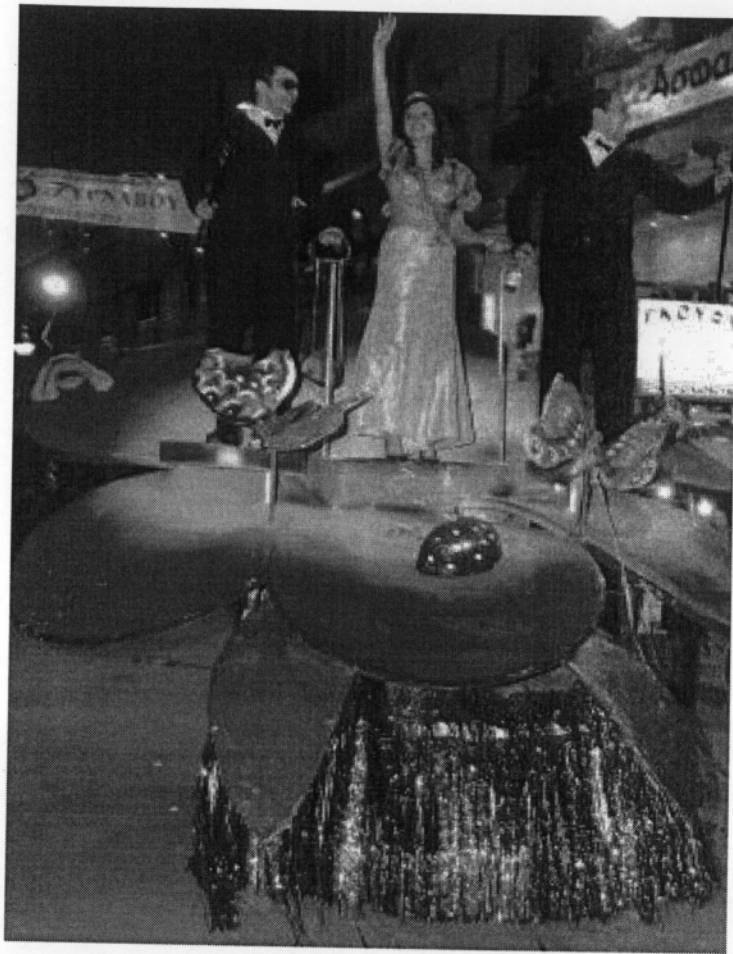
¹³¹ http://www.tirnavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

Εικόνα 1. Άρμα καρναβαλιστών με θέμα «Πειρατές»

Εικόνα 2. Άρμα καρναβαλιστών με θέμα «Νεράιδες και το μαγεμένο δάσος»

Εικόνα 3. Η βασίλισσα του καρναβαλιού

3.3.2. Μπουρανί

Τα ταμπού και οι απαγορεύσεις αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι στην ιστορία μιας κοινωνίας. Είναι εκείνα τα στοιχεία που κρατούν ζωντανές στην μνήμη μας, τις ενέργειες των προγόνων μας, πάνω σε διάφορα θέματα, πιστοποιώντας αν μη τι άλλο τις ρίζες και την προέλευση μας. Ένα από αυτά τα έθιμα που έκανα τον Τύρναβο ξακουστό είναι το έθιμο του «Μπουρανί» την ημέρα της Καθαρής Δευτέρας.

Το «Μπουρανί» είναι λέξη τούρκικη και σημαίνει λαχανόρυζο ή σπανακόρυζο. Τα υλικά για την παρασκευή του είναι σπανάκι, τσουκνίδα και λίγος αντεράκος μαζί με ξύδι έτσι για νοστιμιά χωρίς λάδι καθόλου.

Παλιά η εκδήλωση του Μπουρανιού ήταν πιο γνήσια, πιο περιεκτική και φυσικά πιο ξεδιάντροπη. Γύρω από την φωτιά για την προετοιμασία του εδέσματος, οι καρναβαλιστές χόρευαν αλληλοπειράζονταν, τραγουδούσαν άσεμνα τραγούδια, πετούσαν βωμολοχίες και έκαναν πρόστυχα πειράγματα προς τους άντρες περαστικούς. Φυσικά δεν έλλειπαν και οι φαλλοί, πήλινοι, ξύλινοι και άλλοι από καρότα.^{132,133}

Η Καθαρή Δευτέρα γενικά είναι μια μέρα χαρούμενης ηθικής ελευθερίας ή χαλάρωσης, κατά την οποία οι κανόνες του κόσμου βίου αναστέλλονται προσωρινά. Ο κόσμος γυρίζει ανάποδα και βασιλεύει η λησμονιά της καθημερινότητας: τα ταμπού και οι απαγορεύσεις παραμερίζονται και όλες οι εκτροπές επιτρέπονται. Η κραιπάλη και κάποιος βαθμός έκλυσης των ηθών είναι βασικά στοιχεία των εκδηλώσεων ευθυμίας κατά την ημέρα της Καθαρής Δευτέρας στον Τύρναβο.

Η χρησιμοποίηση σεξουαλικών και ερωτικών συμβόλων συνδυάζεται απόλυτα με τις παραδοσιακές λαϊκές εκδηλώσεις των Τυρναβιτών.

Εμβαθύνοντας το θέμα μπορούμε να πούμε πως το βέβηλο και άσεμνο είναι μια πτυχή του λαϊκού μας πολιτισμού που ελάχιστα έχει ανιχνευθεί και μελετηθεί, μιας που επί δεκαετίες, ίσως και αιώνες, η υποκριτικά επίπεδη αστική ηθική και σεμνοτυφία των διανοουμένων συλλογών την αποσιώπησε και την αγνόησε, παραποιώντας την αλήθεια κάποιων συγκεκριμένων πολιτισμικών φαινομένων.

¹³² <http://5dim-tyrnav.lar.sch.gr/timavos.html>

¹³³ http://www.timavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

«Το μπουρανί» είναι στην κυριολεξία ένα λαϊκό πανηγύρι αλλά στην ουσία είναι η γιορτή του φαλλού και συμβολίζει την αναπαραγωγή και την ευτεκνία. Για την προέλευση του, υπάρχουν δύο εκδοχές.

- Η πρώτη αναφέρει ότι οι ρίζες του βρίσκονται στις πανάρχαιες εορτές των Ελλήνων: τα Διονύσια, τα Θεσμοφόρια, τα Αφροδίσια, τα Θαργήλια και κυρίως οι αλωαί που ήταν γεωργική εορτή πανάρχαια λατρεία και προθρησκευτική.
- Και η δεύτερη ότι προέρχεται από Αρβανίτες που εγκαταστάθηκαν στον Τύρναβο γύρω στο 1770, λίγο πριν τα Ορφωλικά. Η δεύτερη εκδοχή μάλλον είναι και η επικρατέστερη, καθώς τεκμηριώνεται από ιστορικά στοιχεία.

Καθώς λέγεται εκείνη την εποχή, έπεσε στον Τύρναβο επιδημία χολέρας και οι περισσότεροι κάτοικοι του βρήκαν θάνατο. Η πόλη ερημώθηκε και ο σουλτάνος της περιοχής, έφερε ένα τμήμα Αρβανιτών, για να κτίσει την καινούργια πόλη, δίπλα στην παλιά (η περιοχή αυτή ονομάζεται «Κόκκαλα» επειδή στην περιοχή θάφτηκαν όσοι βρήκαν τον θάνατο από την χολέρα). Οι Αρβανίτες αυτοί λοιπόν καθιέρωσαν το έθιμο που σώζεται ως τις μέρες μας.^{134,135}

Το έθιμο αυτό λαμβάνει χώρα την Καθαρή Δευτέρα κάθε χρόνο στον Τύρναβο. Οι κάτοικοι της πόλης πηγαίνουν στο εξωκλήσι του Προφήτη Ηλία στα βόρεια της πόλης σ' έναν ελεύθερο ευρύ χώρο (ένα μεγάλο αλώνι). Η πορεία γίνεται σε πομπή της οποίας προηγούνται διάφορες ομάδες (θίασοι) μεταμφιεσμένων ή μη (μόνον ανδρών), οι οποίοι κουβαλούσαν όλα τα απαραίτητα για την λειτουργία.

Όταν η πόλη έφθανε στο χώρο του Προφήτη Ηλία εκεί κάθε ομάδα έστρωνε στο έδαφος διάφορα φαγητά και μια μεγάλη φιάλη σε σχήμα «φαλλού» γεμάτη με κρασί ή με γαλακτόχρουν κράμα ούζου ή τσίπουρου με νερό.

Παράλληλα άναβαν φωτιά πάνω στην οποία παρασκευάζονταν το «Μπουρανί» μια χορτόσουπα από σπανάκι και ξύδι για να νοστιμίζει. Αφού γινόταν το μπουρανί που είχε την μορφή σούπας σερβιριζόταν στους «μουυμένους» ως μέθεξη – συμμετοχή στα δρώμενα – και έτσι άρχιζε ο χορός και τα τραγούδια, οι αστεϊσμοί και τα πειράγματα με άσεμνες βασικά εκφράσεις.

¹³⁴ <http://5dim-tyrnav.lar.sch.gr/tirnavos.html>

¹³⁵ http://www.tirnavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

Πολλοί από τους άντρες που συμμετείχαν σ' αυτό το τελετουργικό κρατούσαν στα χέρια τους φαλλούς σαν σκήπτρα και ήταν κατασκευασμένα από ξύλο ή πηλό ή ακόμα και από ψωμί και που αποτελούσαν το κυριότερο τελετουργικό σύμβολο.

Στο έθιμο αυτό συμμετείχαν αυστηρά μόνο άντρες ενώ οι γυναίκες απείχαν, ίσως για λόγους σεμνοτυφίας λόγω των φερόμενων φαλλικών συμβόλων.

Γυναϊκόπαιδα όμως παρακολουθούσαν τα δρώμενα καθώς επίσης και πλήθη επισκεπτών από διάφορα μέρη της Ελλάδας.^{136,137}

Γύρω από την φωτιά που έβραζε το μπουρανί γινόταν μεγάλος χορός με το εξής τραγούδι:

*Σταματίστι να ιδούμι
ποιο τραγούδι θελ' να πούμι
Γ' κιαρατά του μπουρανί
κιαρατάδισ το 'φτιακναν
μασκαράδισ το 'τρουγαν.*

Όταν τελείωνε το βράσιμο του «μπουρανί» όλοι μετέβαιναν δίπλα στις όχθες του Τιταρήσιου κι εκεί έτρωγαν και έπιναν εξακολουθώντας τα άσεμνα πειράγματα και τραγούδια.

Δεν υπάρχει καμιά αμφιβολία ότι το έθιμο αυτό είναι κατάλοιπο των Βακχικών τελετών που διατηρήθηκε στους αιώνες και αναβιώνει ακόμα και σήμερα δείχνοντας την προσήλωση των Τυρναβιτών στα έθιμα και τις παραδόσεις.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι εκείνη την εποχή της Τουρκοκρατίας εκείνος ο οποίος γίνονταν τύφλα στο μεθύσι τον ανακήρυτταν «Βασιλιά της Αποκριάς» και αφού τον ανέβαζαν στους ώμους τον περιέφεραν γύρω-γύρω στην πλατεία με άσεμνες χειρονομίες και λόγια.

Μια άλλη εκδοχή λέει πως τον «Βασιλιά της Αποκριάς» τον ανέβαζαν πάνω σ' ένα γαϊδούρι ανάποδα και του έδιναν να κρατάει την ουρά του ζώου καθώς τον περιέφεραν σ' όλη την πόλη. Το έθιμο αυτό απ' ότι φαίνεται καταργήθηκε το 1875.

¹³⁶ <http://5dim-tyrnava.lar.sch.gr/tirnavos.html>

¹³⁷ http://www.tirnavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

Τα κυριότερα χαρακτηριστικά του μπουρανού στα πρώτα του βήματα – στην περίοδο της τουρκοκρατίας – που τα περισσότερα σώζονται μέχρι και σήμερα είναι τα εξής:^{138,139}

- Η σχηματιζόμενη πομπή και πορεία εκτός της πόλεως σε ευρύ χώρο (αλώνι)
- Η συμμετοχή μόνον ανδρών στα δρώμενα.
- Η Παρασκευή του «μπουρανού» αποτελούμενου από σπόρους και άλλα φυτά σπανάκι – τσουκνίδα κλπ.
- Ο οίνος ή ούζο ή τσίπουρο που προέρχονταν από τα σταφύλια της αμπέλου.
- Ο άρτος
- Τα ομοιώματα του φαλλού που κατασκευάζονται από ξύλο, πηλό ή άρτο. Οι φαλλοί κατέχουν κυρίαρχη θέση σ' όλη την εκδήλωση που κρατούνται με τα χέρια σαν είδος σκήπτρου, ή φέρονταν δεμένα σε όρθια θέση στο μέτωπο της κεφαλής του συμμετέχοντος
- Οι χοροί, το φαγοπότι, τα τραγούδια, συνοδευόμενα από διάφορα μουσικά όργανα (πίπιζα, νταούλι, κλαρίνο κλπ).

Ας έρθουμε και στα σημερινά δεδομένα... όσο τα χρόνια περνούσαν και κυρίως προς τα τέλη της δεκαετίας του '70 οι γυναίκες αρχίζουν να παίρνουν ενεργά μέρος στο όλο τελετουργικό ιδιαίτερα μετά την δημιουργία του Σωματείου Μπουρανού 1979. Μάλιστα φτάσαμε στο σημείο, αυτό το κάποτε ανδροκρατούμενο σωματείο να αποκτήσει γυναίκα πρόεδρο στα τέλη της δεκαετίας του '90

Όποιος πάρει την απόφαση και επισκεφτεί τον Τύρναβο μην ξαφνιαστεί από τα «πειράγματα» και μην παρεξηγηθεί αν κάποιος του δώσει να φιλήσει κάποιο ομοίωμα. Είναι βλέπετε το έθιμο και όλα εκείνη την μέρα επιτρέπονται.^{140,141}

---

¹³⁸ <http://5dim-tvmav.lar.sch.gr/tirnavoros.html>

¹³⁹ http://www.tirnavoros.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

¹⁴⁰ <http://5dim-tvrnav.lar.sch.gr/tirnavoros.html>

¹⁴¹ http://www.tirnavoros.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

Εικόνα 4. Μπουραλί

Εικόνα 5. Χορός αντρών στο μπουραλί

3.4. Πολιτιστικές εκδηλώσεις

Οι πολιτιστικές εκδηλώσεις περιλαμβάνουν τα «Ελευθέρια» και τη «Γιορτή Τσίπουρου».

Ο Πολιτιστικός Οργανισμός του Δήμου Τυρνάβου διοργανώνει κάθε χρόνο στα τέλη Σεπτεμβρίου, λαμπρές εορταστικές εκδηλώσεις για την Απελευθέρωση του Τυρνάβου από τον Τουρκικό ζυγό το 1881. Οι εκδηλώσεις πραγματοποιούνται τόσο στην πόλη του Τυρνάβου, όσο και στα δημοτικά διαμερίσματα Δένδρων, Δαμασίου, Αργυροπουλίου και περιλαμβάνουν χορευτικές, μουσικές βραδιές και θεατρικές παραστάσεις σε συνεργασία με τους τοπικούς συλλόγους του Δήμου Τυρνάβου, επίσης, γίνεται.^{142,143}

3.4.1. Γιορτή τσίπουρου

Με τη φροντίδα του Πολιτιστικού Οργανισμού του Δήμου Τυρνάβου διοργανώνεται στην πόλη γιορτή Τσίπουρου με τη συμμετοχή τοπικών παραγωγών, συλλόγων και φορέων. Στα πλαίσια της γιορτής πραγματοποιείται διαγωνισμός για την ανάδειξη του καλύτερου τσίπουρου. Στόχος της εκδήλωσης είναι να παρουσιαστεί και αν αναδειχθεί το τσίπουρο, παραδοσιακό προϊόν της περιοχής μας. Παράλληλα, ο Πολιτιστικός Οργανισμός του Δήμου Τυρνάβου διοργανώνει

¹⁴² <http://Sdim-tyrnava.lar.sch.gr/tirnavos.html>

¹⁴³ http://www.tirnavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2

έκθεση φωτογραφικού υλικού, σχετικό με την παραγωγή τσίπουρου και έκθεση παραδοσιακών αντικειμένων και εργαλείων.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η διεύρυνση της έννοιας του πολιτισμού εκτείνεται πέρα από τις τέχνες και αγκαλιάζει τις ταυτότητες, στάσεις, συμπεριφορές, πολιτιστικές πρακτικές της καθημερινής ζωής. Ανάλογη θα πρέπει να είναι και η δημόσια πολιτική για τον πολιτισμό, η οποία συμμετέχει στις συγκρούσεις νοημάτων για τη διαμόρφωση ηγεμονίας.

Οι ανισότητες και διακρίσεις στο πεδίο του πολιτισμού είναι έντονες και απειλούν με τον τρόπο τους την κοινωνική συνοχή. Απαιτείται γι' αυτό ένα σχέδιο αναδιανομής του πολιτισμικού κεφαλαίου.

Η διαφορετικότητα, ο πλουραλισμός, ο εκδημοκρατισμός και η συμμετοχή αποτελούν τέσσερα βασικά συστατικά της πολιτικής πολιτισμού.

Τα δύο ΚΠΣ για τον πολιτισμό ανανέωσαν και ενίσχυσαν τις υποδομές, αλλά δεν στήριξαν, στο βαθμό που απαιτούνταν, τη σύγχρονη κουλτούρα, δεν άμβλυναν την ηγεμονία των παραδοσιακών δυνάμεων «υψηλής» κουλτούρας και δεν προώθησαν την όσμωση με τον πολιτισμό της καθημερινής ζωής. Η κουλτούρα συνέχισε να διατρέχεται από τις μεγάλες διαχωριστικές γραμμές παρελθόν-παρόν, υψηλή-χαμηλή.

Η πυραμίδα των ελίτ ενισχύθηκε και δεν διαπιστώθηκαν συγκλίσεις, διεύρυνση κοινού, μεγαλύτερες ευκαιρίες πρόσβασης, εκδημοκρατισμός, μείωση των ανισοτήτων. Οι αναπτυξιακές παράμετροι του πολιτισμού δεν αξιοποιήθηκαν όσο θα επέτρεπε μια τόσο μεγάλη επένδυση.

Χρειάζεται να αναλυθεί η σύσταση του πολιτισμικού κεφαλαίου της χώρας και οι πολιτικές που εφαρμόστηκαν ως τώρα. Γι' αυτό το λόγο θα πρέπει να συζητηθούν μια σειρά από θέματα, όπως:

- οι όροι παραγωγής, διακίνησης και σύγκρουσης νοημάτων τις τελευταίες δεκαετίες,
- οι ηγεμονικές, αντιηγεμονικές και αναδυόμενες κουλτούρες,
- η σχέση δημόσιου-ιδιωτικού,
- ο ρόλος των κρατικών ΜΜΕ, κλπ.

Παράλληλα, θα πρέπει να λειτουργήσει ένα αξιόπιστο «πολιτιστικό παρατηρητήριο» που θα πραγματοποιεί έρευνες και θα παρακολουθεί τις τάσεις του κοινού.

Με αυτό τον τρόπο θα φανούν και οι δυνατότητες αναδιανομής του συμβολικού κεφαλαίου μέσα από την εφαρμογή μιας νέας πολιτικής ατζέντας, η οποία θα λαμβάνει υπόψη αφενός την αναπτυξιακή διάσταση και τη σύνδεση του πολιτισμικού πεδίου με κρίσιμες παραμέτρους όπως η ανάπτυξη, οι τεχνολογίες, η εκπαίδευση, η αγορά εργασίας, όσο και την αναδιανομή του πολιτισμικού κεφαλαίου, (με άξονα τις ανισότητες, τις διακρίσεις, τη συμμετοχή και τα δικαιώματα των πολιτών, καθώς και τις αξίες, στάσεις, προκαταλήψεις).

ПАРАРТИМА

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΗΜΟΥ ΤΥΡΝΑΒΟΥ
ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ – ΜΠΟΥΡΑΝΙ 2007 & 2008

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ **Τύρναβος 24/10/2007**
ΜΕΛΕΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΩΝ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΥΡΝΑΒΟΥ (Δ.Ε.Μ.Ε.Κ.Α.Τ.)

ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ 2007» ΚΑΙ «ΜΠΟΥΡΑΝΙ 2007»

Η Δημοτική Επιχείρηση Μελετών Ενέργειας κατασκευών και Ανάπτυξης Τυρνάβου (ΔΕΜΕΚΑΤ) που συστάθηκε με το αριθ. 1443/Β'/28-11-2000 ΦΕΚ, και τροποποιήθηκε με την σημερινή της μορφή με το αριθ. 1010/Β'/22-07-2003, έχει ως στόχο, όπως προδηλώνει το όνομά της, την τοπική ανάπτυξη της περιοχής του Δήμου Τυρνάβου, μέσα από μία σειρά διαρθρωτικών παρεμβάσεων, λειτουργώντας παράλληλα ως αρωγός της Δημοτικής Αρχής. Η ΔΕΜΕΚΑΤ είναι Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου και διέπεται από τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας, διατηρώντας παράλληλα κάποια χαρακτηριστικά του ευρύτερου δημοσίου τομέα, κυρίως σε ότι αφορά το νομοθετικό πλαίσιο και τον έλεγχο των διαδικασιών λήξης αποφάσεων των οργάνων της.

Η ΔΕΜΕΚΑΤ στο σύντομο χρονικό διάστημα λειτουργίας της έχει επιτελέσει σημαντικό έργο σε διάφορους ευαίσθητους τομείς της οικονομικής, πολιτιστικής και κοινωνικής ζωής του τόπου. Εκμεταλλευόμενη την ευελιξία του νομοθετικού πλαισίου που διέπει τη λειτουργία της, έχει προχωρήσει σε μία σειρά ενεργειών που προάγουν την τοπική ανάπτυξη βοηθώντας συλλογικούς φορείς και τη Δημοτική Αρχή.

Συνοπτικά η ΔΕΜΕΚΑΤ σε συνεργασία με το Δήμο Τυρνάβου:

- Ανέλαβε τη διοργάνωση του Πολιτιστικού Φεστιβάλ «Καρναβάλι 2007» και «Μπουρανί 2007», με πλήθος πολιτιστικές εκδηλώσεις.
- Πέτυχε χορηγίες και δωρεές από ιδιώτες

Συγκεκριμένα :

- **Έσοδα**

- Με την ανάθεση άσκησης πολιτιστικών δραστηριοτήτων η επιχείρηση έλαβε σύμφωνα με απόφαση του Δημοτικού συμβουλίου το ύψος των **53.550.00 €** για τη διοργάνωση του καρναβαλιού, από το Δήμο Τυρνάβου
- Με την ανάθεση άσκησης πολιτιστικών δραστηριοτήτων η επιχείρηση έλαβε σύμφωνα με απόφαση του Δημοτικού συμβουλίου το ύψος των **51.528.13 €** για τη διοργάνωση του τοπικού εθίμου «Μπουρανί», από το Δήμο Τυρνάβου
- Πέτυχε χορηγίες και δωρεές από ιδιώτες στο ύψος των **19.308.39 €** και εισέπραξε συνολικά μέχρι και σήμερα όλο το παραπάνω ποσό
- Με την ενοικίαση από το ΚΤΕΛ Λάρισας το τουριστικό τρενάκι που χρησιμοποιήθηκε κατά τη διενέργεια των καρναβαλικών εκδηλώσεων, προσήλθαν ως έσοδα από την αγορά των εισιτηρίων **4.302,00€** (2.868 εισιτήρια /1,50 €)
- Με τη συναυλία που διοργανώθηκε στο κλειστό γυμναστήριο Τυρνάβου, προσήλθαν ως έσοδα από την αγορά των εισιτηρίων **408,00€** (136 εισιτήρια /3,00 €)

Συνολικά το ποσό που αυτή τη στιγμή διατέθηκε προς εξόφληση των εξόδων της διοργάνωσης του καρναβαλιού είναι το ύψος των **129.096,52€**

- **Έξοδα**

Προσωπικό

- Για τη διοργάνωση του καρναβαλιού και συγκεκριμένα για την κατασκευή των αρμάτων απασχολήθηκαν 7 άτομα εκ των οποίων τα 2 άτομα εργάζονται στο Δήμο Τυρνάβου (Μπισδάκης – Καραγιάννης). Όλοι εργάστηκαν με προφορική συμφωνία 5 €/ώρα. Ο Κος. Καραγιάννης, ο Κος.

Μπλάντας και ο Κος Μπισδάκης εργάστηκαν με προφορική συμφωνία επί του συνόλου των εργασιών τους.

Όλοι εξοφλήθηκαν με αποδείξεις επαγγελματικής δαπάνης με το διατιθέμενο ποσό των συμφωνιών που ανέρχεται στο ύψος των **21.138,89 €**

Λοιπά Έξοδα Διοργάνωσης

- Η συνολική διοργάνωση του καρναβαλιού εκτός από τη μεγάλη παρέλαση της Κυριακής και το Μπουρανί την καθαρά Δευτέρα πλαισιώθηκε με μια σειρά από διάφορες άλλες εκδηλώσεις όπως η διοργάνωση μουσικών βραδιών με τις καθιερωμένες φωτιές τόσο στον Τύρναβο όσο και στα Δημοτικά διαμερίσματα. Σε αυτές τις εκδηλώσεις χρειάστηκε η συμβολή διαφόρων μουσικών, οι οποίοι ορισμένοι είχαν Τιμολόγια Παροχής Υπηρεσιών ενώ όσοι δεν είχαν πληρώθηκαν με αποδείξεις επαγγελματικής δαπάνης. Το ύψος της συγκεκριμένης Δαπάνης έχει ανέλθει στο ύψος των **9.242,92 €**
- Ακόμη διοργανώθηκε μια σειρά θεατρικών παραστάσεων δρόμου με συνολική δαπάνη **4.413,00 €**
- Επίσης η διοργάνωση του καρναβαλιού συμπεριλάμβανε και την απασχόληση σχολικών τροχονόμων για την έκδοση και είσπραξη εισιτηρίων από το "τρενάκι" και την ομαλή λειτουργία των εκδηλώσεων με το ποσό των **1.780,10 €**.
- Για έξοδα παρουσίασης της παρέλασης την Κυριακή των Απόκρεων απασχολήθηκαν 2 παρουσιαστές (Κράχτης – Τσόλας) κοστολογήθηκαν στο ύψος των **2.094,20 €**
Πρέπει επίσης να αναφερθεί η σημαντική συμβολή της Κας Χατζησοφιά η οποία πήρε μέρος στην παρουσίαση της μεγάλης παρέλασης την Κυριακή των Απόκρεων, και η οποία προσέφερε τις υπηρεσίες της αμισθί
- Για έξοδα παρουσίασης-δημοσιότητας του καρναβαλιού και της παρέλασης την Κυριακή των Απόκρεων ανέρχονται στο ποσό των **16.610,32 €**
- Για ηχητική κάλυψη καθώς και για τη φύλαξη των μηχανημάτων η δαπάνη ανήλθε στο ποσό των **24.980,48 €**

- Η ενοικίαση από το ΚΤΕΛ Λάρισας για το τουριστικό τρενάκι κόστισε **3.808,00 €**

Υλικά κατασκευής και κάλυψης καρναβαλικών εκδηλώσεων

- Σε αυτή την κατηγορία δαπανών ανήκουν όλα τα υλικά και οι λοιπές εργασίες που χρειάστηκαν και δαπανήθηκαν για την κατασκευή των αρμάτων που ανήλθε στο ποσό των **9.006,11 €**

Επίσης σημαντική προσφορά στην κατασκευή των πολλών εξεδρών που υπήρχαν σε όλη τη διάρκεια εγκατεστημένων στην πόλη του Τυρνάβου υπήρξε η συμβολή της κατασκευαστικής εταιρίας του Κου Αβρανά, όπου κατασκεύασε και παραχώρησε αυτές τις εξέδρες χωρίς αντίτιμο.

- Ακόμη, αυτή η κατηγορία δαπανών συμπεριλαμβάνει και τη συμμετοχή του Δήμου στην προσέλευση του κόσμου στα γκρούπ που παρελάμβαναν, με τη χρηματοδότηση **5€/άτομο** σε όποιο γρούπ συμμετείχε στην παρέλαση. Αυτά τα χρήματα δόθηκαν έπειτα από την έκδοση των σχετικών παραστατικών από τους προμηθευτές για τη ραφή στολών ή για την αγορά αποκριατικών εξοπλισμών των γκρούπ (καπέλα-μάσκες κ.τ.λ) σύμφωνα με ονομαστική κατάσταση που δόθηκε μαζί με τα σχετικά παραστατικά. Το ύψος αυτής της δαπάνης ανέρχεται στο ποσό των **16.691,29 €**
- Ακόμη κατά τη διάρκεια και μετά τη μεγάλη παρέλαση της Κυριακής έγινε ρίψη βεγγαλικών και πυροτεχνημάτων που κοστολογήθηκαν στο ποσό των **3.637,91 €**
- Επίσης συμπεριλαμβάνει την ενοικίαση των τραπεζοκαθισμάτων της καθαρής Δευτέρας, και την δαπάνη για την προετοιμασία των γευμάτων (Κυριακή της Αποκριάς – Καθαρή Δευτέρα) καθώς και την αγορά των υλικών του φαγητού.
Συνολικά το ύψος αυτής της δαπάνης ανέρχεται στο ποσό των **9.521,61 €**
- Ακόμη για διάφορα έξοδα συνεστίασεων δαπανήθηκαν **2.657,96 €**
- Τέλος για τη μεταφορά πολλών καρναβαλιστών δαπανήθηκε το ποσό των **2.122,90 €**

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω καταλήγουμε στη συνολική εικόνα , όσον αφορά τα οικονομικά στοιχεία, της διεξαγωγής για το Καρναβάλι – Μπουρανί 2007 που είναι:

- Έσοδα	129.096,52 €
- Έξοδα	127.705,68 €

Με βάση τα παραπάνω πιστεύουμε ότι η ΔΕΜΕΚΑΤ μέσα σε πολύ μικρό χρονικό διάστημα κατάφερε να αντεπεξέλθει αποτελεσματικά για τρίτο έτος, στη δύσκολη αποστολή της πολυσύνθετης έννοιας που καλείται «ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ».

Και αυτή τη χρονιά η διοργάνωση των εκδηλώσεων και η διαχείρισή τους όπως βλέπουμε για πρώτη φορά υπήρξε κερδοφόρα για την επιχείρηση.

Με μία σύγχρονη και δυναμική θεώρηση των πραγμάτων και καταστάσεων, που επιβάλλουν τα νέα δεδομένα της κοινωνικής και οικονομικής πραγματικότητας που βιώνουμε, καταφέραμε να δραστηριοποιήσουμε την επιχείρηση σε μία πληθώρα ενεργειών, με γνώμονα πάντα το συμφέρον των δημοτών μας.

Η Διευθύντρια Δ.Ε.Μ.Ε.Κ.Α.Τ.

Χατζηζήση Δ. Ελένη

Οικονομολόγος-Περιφερειολόγος

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

- Σε όλα τα Τιμολόγια Παροχής Υπηρεσιών και σε όλες τις Αποδείξεις Επαγγελματικής Δαπάνης περιλαμβάνονται όλες οι νόμιμες κρατήσεις

**ΕΚΘΕΣΗ ΠΕΠΡΑΓΜΕΝΩΝ ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ «ΚΑΡΝΑΒΑΛΙ 2008» ΚΑΙ «ΜΠΟΥΡΑΝΙ 2008»**

Η Δημοτική Επιχείρηση Μελετών Ενέργειας κατασκευών και Ανάπτυξης Τυρνάβου (ΔΕΜΕΚΑΤ) που συστάθηκε με το αριθ. 1443/Β'/28-11-2000 ΦΕΚ, και τροποποιήθηκε με την σημερινή της μορφή με το αριθ. 1010/Β'/22-07-2003, έχει ως στόχο, όπως προδηλώνει το όνομά της, την τοπική ανάπτυξη της περιοχής του Δήμου Τυρνάβου, μέσα από μία σειρά διαρθρωτικών παρεμβάσεων, λειτουργώντας παράλληλα ως αρωγός της Δημοτικής Αρχής. Η ΔΕΜΕΚΑΤ από 3 Απριλίου 2008 μετονομάστηκε σε Κ.Ε.Δ.Η.Τ όπου παραμένει Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου Κοινοφελή χαρακτήρα και διέπεται από τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας, διατηρώντας παράλληλα κάποια χαρακτηριστικά του ευρύτερου δημοσίου τομέα, κυρίως σε ότι αφορά το νομοθετικό πλαίσιο και τον έλεγχο των διαδικασιών λήξης αποφάσεων των οργάνων της .

Η ΚΕΔΗΤ στο σύντομο χρονικό διάστημα λειτουργίας της έχει επιτελέσει σημαντικό έργο σε διάφορους ευαίσθητους τομείς της οικονομικής, πολιτιστικής και κοινωνικής ζωής του τόπου. Εκμεταλλευόμενη την ευελιξία του νομοθετικού πλαισίου που διέπει τη λειτουργία της, έχει προχωρήσει σε μία σειρά ενεργειών που προάγουν την τοπική ανάπτυξη βοηθώντας συλλογικούς φορείς και τη Δημοτική Αρχή.

Ο Δήμος Τυρνάβου με τις αποφάσεις 19 και 20/2008 στις 29 Ιανουαρίου 2008 έδωσε με απευθείας ανάθεση στην επιχείρηση (ΔΕΜΕΚΑΤ) την υλοποίηση των τοπικών εθίμων Καρναβάλι και Μπουρανί 2008.

Συνοπτικά η ΔΕΜΕΚΑΤ σε συνεργασία με το Δήμο Τυρνάβου:

- **Ανέλαβε τη διοργάνωση του Πολιτιστικού Φεστιβάλ «Καρναβάλι 2008» και «Μπουρανί 2008», με πλήθος πολιτιστικές εκδηλώσεις.**

- Πέτυχε χορηγίες και δωρεές από ιδιώτες

Συγκεκριμένα:

- Έσοδα

- Με την ανάθεση άσκησης πολιτιστικών δραστηριοτήτων η επιχείρηση έλαβε σύμφωνα με απόφαση του Δημοτικού συμβουλίου το ύψος των **53.550.00 €** για τη διοργάνωση του **καρναβαλιού**, από το Δήμο Τυρνάβου
- Με την ανάθεση άσκησης πολιτιστικών δραστηριοτήτων η επιχείρηση έλαβε σύμφωνα με απόφαση του Δημοτικού συμβουλίου το ύψος των **53.550.00 €** για τη διοργάνωση του τοπικού εθίμου «**Μπουρανί**», από το Δήμο Τυρνάβου
- Πέτυχε χορηγίες και δωρεές από ιδιώτες στο ύψος των **16.780.00 €** και εισέπραξε συνολικά μέχρι και σήμερα όλο το παραπάνω ποσό
- Με την ενοικίαση από το ΚΤΕΛ λάρισσας το τουριστικό τρενάκι που χρησιμοποιήθηκε κατά τη διενέργεια των καρναβαλικών εκδηλώσεων, προσήλθαν ως έσοδα από την αγορά των εισιτηρίων **5.866,00€** (2.933 εισιτήρια /2,00 €)

Συνολικά το ποσό που αυτή τη στιγμή διατέθηκε προς εξόφληση των εξόδων της διοργάνωσης του καρναβαλιού είναι το ύψος των **129.746,00€**

- Έξοδα

Προσωπικό

- Για τη διοργάνωση του καρναβαλιού και συγκεκριμένα για την κατασκευή των αρμάτων απασχολήθηκαν 7 άτομα εκ των οποίων τα 2 άτομα εργάζονται στο Δήμο Τυρνάβου (Μπισδάκης – Καραγιάννης). Όλοι εργάστηκαν με προφορική συμφωνία 5 €/ώρα ή με 25 €/ημέρα. Ο Κος. Καραγιάννης, ο Κος. Μπλάντας και ο Κος Μπισδάκης εργάστηκαν με προφορική συμφωνία επί του συνόλου των εργασιών τους.
Όλοι εξοφλήθηκαν με αποδείξεις επαγγελματικής δαπάνης με το διατιθέμενο ποσό των συμφωνιών που ανέρχεται στο ύψος των **24.797,18 €**

Λοιπά Έξοδα Διοργάνωσης

- Η συνολική διοργάνωση του καρναβαλιού εκτός από τη μεγάλη παρέλαση της Κυριακής και το Μπουρανί την καθαρά Δευτέρα πλαισιώθηκε με μια σειρά από διάφορες άλλες εκδηλώσεις όπως η διοργάνωση μουσικών βραδιών με τις καθιερωμένες φωτιές τόσο στον Τύρναβο όσο και στα Δημοτικά διαμερίσματα. Σε αυτές τις εκδηλώσεις χρειάστηκε η συμβολή διαφόρων μουσικών, οι οποίοι ορισμένοι είχαν Τιμολόγια Παροχής Υπηρεσιών ενώ όσοι δεν είχαν πληρώθηκαν με αποδείξεις επαγγελματικής δαπάνης. Το ύψος της συγκεκριμένης Δαπάνης έχει ανέλθει στο ύψος των **15.671,35 €**
- Ακόμη διοργανώθηκε μια σειρά θεατρικών παραστάσεων δρόμου με συνολική δαπάνη **1904,00 €**
- Επίσης η διοργάνωση του καρναβαλιού συμπεριλάμβανε και την απασχόληση σχολικών τροχονόμων για την έκδοση και είσπραξη εισιτηρίων από το “τρενάκι” και την ομαλή λειτουργία των εκδηλώσεων με δύο διοργανωτές με το ποσό των **3.828,55 €**.
- Για έξοδα παρουσίασης της παρέλασης την Κυριακή των Απόκρεων απασχολήθηκαν 2 παρουσιαστές (Δούφα – Γραβάλου) κοστολογήθηκαν στο ύψος των **1.570,69 €**
- Για έξοδα παρουσίασης-δημοσιότητας του καρναβαλιού και της παρέλασης την Κυριακή των Απόκρεων ανέρχονται στο ποσό των **21.410,80 €**
- Για ηχητική κάλυψη καθώς και για την ηχοληψία και την ηλεκτρολογική κάλυψη η δαπάνη ανήλθε στο ποσό των **31.006,03 €**
- Η ενοικίαση από το ΚΤΕΛ Λάρισας για το τουριστικό τρενάκι κόστισε **3.808,00 €**

Υλικά κατασκευής και κάλυψης καρναβαλικών εκδηλώσεων

- Σε αυτή την κατηγορία δαπανών ανήκουν όλα τα υλικά και οι λοιπές εργασίες που χρειάστηκαν και δαπανήθηκαν για την κατασκευή των αρμάτων που ανήλθε στο ποσό των **13.727,00 €**

Επίσης σημαντική προσφορά στην κατασκευή των πολλών εξεδρών που υπήρχαν σε όλη τη διάρκεια εγκατεστημένων στην πόλη του Τυρνάβου

υπήρξε η συμβολή της κατασκευαστικής εταιρίας του Κου Αβρανά, όπου κατασκεύασε και παραχώρησε αυτές τις εξέδρες χωρίς αντίτιμο.

- Ακόμη, αυτή η κατηγορία δαπανών συμπεριλαμβάνει και τη συμμετοχή του Δήμου στην προσέλευση του κόσμου στα γκρούπ που παρελάμβαναν, με τη χρηματοδότηση **5€/άτομο** σε όποιο γρούπ συμμετείχε στην παρέλαση. Αυτά τα χρήματα δόθηκαν έπειτα από την έκδοση των σχετικών παραστατικών από τους προμηθευτές για τη ραφή στολών ή για την αγορά αποκριάτικων εξοπλισμών των γκρούπ (καπέλα-μάσκες-υφάσματα κ.τ.λ) σύμφωνα με ονομαστική κατάσταση που δόθηκε μαζί με τα σχετικά παραστατικά. Το ύψος αυτής της δαπάνης ανέρχεται στο ποσό των **18.280,10 €**
- Ακόμη κατά τη διάρκεια και μετά τη μεγάλη παρέλαση της Κυριακής έγινε ρίψη βεγγαλικών και πυροτεχνημάτων που κοστολογήθηκαν στο ποσό των **5.175,55 €**
- Επίσης συμπεριλαμβάνει την ενοικίαση των τραπεζοκαθισμάτων της καθαρής Δευτέρας, και την δαπάνη για την προετοιμασία των γευμάτων (Κυριακή της Αποκριάς – Καθαρή Δευτέρα) καθώς και την αγορά των υλικών του φαγητού.
Συνολικά το ύψος αυτής της δαπάνης ανέρχεται στο ποσό των **12.086,64 €**
- Ακόμη για διάφορα έξοδα συνεστιάσεων δαπανήθηκαν **1.970,60 €**
- Τέλος για τη μεταφορά πολλών καρναβαλιστών και διαμονή ορισμένων καλεσμένων δαπανήθηκε το ποσό των **3.485,90 €**

Σύμφωνα με όλα τα παραπάνω καταλήγουμε στη συνολική εικόνα , όσον αφορά τα οικονομικά στοιχεία, της διεξαγωγής για το Καρναβάλι – Μπουρανί 2007 που είναι:

- Έσοδα	129.746,00 €
- Έξοδα	158.722,39 €

Με μία σύγχρονη και δυναμική θεώρηση των πραγμάτων και καταστάσεων, που επιβάλλουν τα νέα δεδομένα της κοινωνικής και οικονομικής πραγματικότητας

που βιώνουμε, καταφέραμε να δραστηριοποιήσουμε την επιχείρηση σε μία πληθώρα ενεργειών, με γνώμονα πάντα το συμφέρον των δημοτών μας.

Η Διευθύντρια Κ.Ε.Δ.Η.Τ

Χατζηζήση Δ. Ελένη

Οικονομολόγος-Περιφερειολόγος

ΣΗΜΕΙΩΣΗ :

- Σε όλα τα Τιμολόγια Παροχής Υπηρεσιών και σε όλες τις Αποδείξεις Επαγγελματικής Δαπάνης περιλαμβάνονται όλες οι νόμιμες κρατήσεις

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Γκιζέλης Γ., Το Πολιτισμικό Σύστημα. Ο Σημειωτικός και Επικοινωνιακός Χαρακτήρας του, Γρηγορόπουλος, Αθήνα, 1980.
2. Φίλιας Βασίλης, Κοινωνιολογία του Πολιτισμού: Βασικές Οροθετήσεις και κατευθύνσεις, 1ος τόμος, Αθήνα, εκδόσεις Παπαζήση, 2000, ISBN 960-02-1392-5
3. Πασχαλίδης Γ. «Εισαγωγή στην έννοια του πολιτισμού» στο Εισαγωγή στον Ελληνικό Πολιτισμό, ΕΑΠ Πάτρα 1999 ISBN 960-538-054-4
4. Πλωρίτης Μ., «Πολιτισμικός στασιμο-πληθωρισμός», εφ. Το Βήμα (270480)
5. Journet, Nicolas: "Penser la culture", περιοδικό Sciences Humaines: Cultures, la construction des identites (No110 - Νοέμβριος 2000), ISSN 0996-6994
6. Sanon, Albert, «Vocabulaire critique des relations culturelles internationales», Παρίσι, La maison du dictionnaire, 1978
7. Conférence mondiale sur les politiques culturelles (Mexico 1982). Rapport final, Paris : Unesco, 1982
8. Clément, Catherine, "De la structure a l'Europe", περιοδικό Magazine Litteraire: 1966-1996, la passion des idées (hors série/ειδικό αφιέρωμα 1996), ISSN 0024-9807
9. <http://www.ekem.gr/index.php>
10. <http://www.tovima.gr/default.asp?pid=2&artid=88059&ct=114&dt=11/05/1997>
11. Δαράκη Πέπη, «Πολιτισμός και Τοπική Αυτοδιοίκηση» Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα, 1996
12. <http://el.wikipedia.org/wiki/82>
13. <http://el.wikipedia.org/wiki>
14. http://www.ota.gr/pages/kedke_papadimas.html
15. http://www.kontopoulosandreas.com/Topiki_aftodioikisi.html
16. <http://5dim-tyrnava.lar.sch.gr/tirnavos.html>

17. http://www.tirnavos.gr/modules/mastop_publish/?tac=%D0%EF%EB%E9%F4%E9%F3%EC%FC%F2